

EVANGÉLIKUS Élet

**Légy azzá, akivé
Isten teremtett!**

**Mindenért
hálát
adjatok!**

**Miért üres
a torony gombja?**

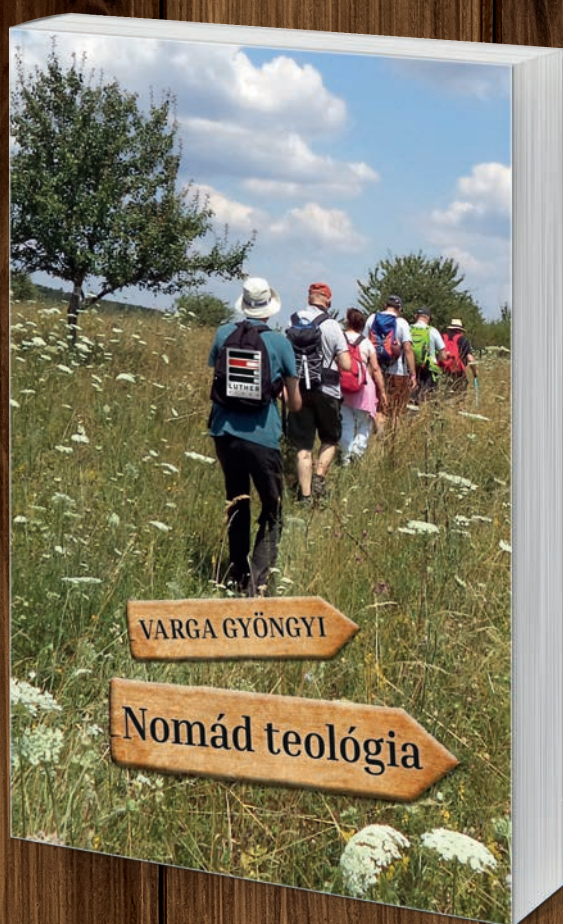

Földi törvények és bibliai alapok

A gazdálkodó munkája hivatás • 29. oldal

A LUTHER KIADÓ ÚJDONSÁGA

2300 Ft

VARGA GYÖNGYI Nomád teológia

Izrael az úton:
az ószövetségi zsidóság
vándorlásának és
nomaditásának narratív
teológiai megközelítése

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK A BOLT.LUTHERKIADO.HU OLDALON.

Evangélikus könyvesbolt: 1085 Budapest, Üllői út 24.

Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9–17 óra között.

bolt.lutherkiado.hu • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518

Levelezési címünk: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.

Szünetmentes táp

Mint magazinunk *Krónika* rovatából is kitűnik, a nyár „kegyelmi időszakában” evangélikus egyházunkban is mind több gyülekezet és intézmény merészkedik népesebb részvétellel szervezni különböző alkalmakat. Az elmúlt két hét legtöbbször vonzó nagy rendezvénye ráadásul tulajdonképpen még véget sem ért. Az online térben, internetes csatornákon közvetített programok ugyanis általában nem egyszeri események, hanem bármikor visszanezhető-visszahallgatható tartalmak.

Az mindenestre tény, hogy az időjárásra az online Szélerőrsza országos evangélikus ifjúsági találkozó szervezői nem panaszkodhattak: a július 15–19. között országszerte csapadékok hullató frontok vélhetően több fiatal ültettek a monitorok elé, mintha szikrázó verőfényben kellett volna „Isten sátorában találkozniuk” napi egy-másfél órára.

Csak online formában valósulhatott meg idén a huszadik esztendejében járó *Ez az a nap!* rendezvénysorozat ötórás dicsőítő alkalmak is, amelyet július 18-án – a koronavírus-járvány miatt – üres lelátók mellől közvetítettek a Puskás Arénából. Mindkét esemény szervezői azt remélik, hogy jövőre az eredetileg tervezett helyszíneken (a Szélerőrsza esetében: Gyulán) „realizálódhat” az a program, amelyhez a világhálón folyamatosan elérhető idejű „virtuális főpróbák” talán minden korábbiánál hatékonyabb reklámot jelentenek.

Az igei tartalmak nyomtatott formájához hűséges olvasók az *Evangélikus Élet* jelen számában is bőséges lelki-szellemi munícióval táplálkozhatnak. S hogy a tikkasztó nyári hőség se lohassza érdeklődésünket az Úr szüntelen rendelkezésünkre álló tanításai iránt, engedjük, hogy ezúttal a szokásosnál is több írás címében keltse fel kérdő mondat a kíváncsiságot (*Jézus, a rasszista? Keresztény ember lehet-e vadász? Hol talállak, Istenem?*)

Lapszámunkban kisebbfajta szenzációval is szolgálhatunk. Zsugyel János a Miskolci Evangélikus Egyházközség múltjának kutatása közben bukkant rá az 1909-ben könyv alakban megjelent, *Izrael története* című szakmunka eredeti kéziratára.

Lelki segítségnyújtás járvány alatt

Egyházunk az elsők között csatlakozott a Magyarországi Baptista Egyház kezdeményezte, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának égisze alatt létrehozott telefonos lelkisegély-telefonszolgálathoz. A tapasztalatokról Németh Zoltán lelkészt kérdeztük.

22. oldal

Miért üres a torony gombja?

Böngészve az egyháztörténeti forrásokat, a sajtó híreit, lapozva a helyi tollforgatók visszaemlékezéseit, rájöttem, hogy amikor a romániai magyar evangélikusok Trianon utáni intézményalapítási gondjairól írunk, a hivatalos források nem elegendők ahhoz, hogy a helyzetet megvilágítsuk.

25. oldal

Földi törvények és bibliai alapok

Zászlós Tibor cégvezetőként is őrzi evangélikus gyökereit. Kápolnásnyéken él, a Tordas–Gyúrói Evangélikus Egyházközség filiájának tagja. Öt gyermeket nevelt fel, és öt unokával büszkélkedhet. Íróasztalán két könyv mindig a keze ügyében van: a Biblia és a büntető törvénykönyv.

29. oldal

TARTALOM

Láthatóan evangélikus, Oratio oecumenica	4
A vasárnap igéje • Hafenscher Károly	5
Új nap – új kegyelem • Nepp Éva	6
A hónap igéje • Balicza Iván	7
Krónika • Hírek, tudósítások	8
Égtájéoló • Kondor Péter írása	16
Portré • Varga Tamásné a boldog és másokat segítő emberek neveléséről	18
Tallózó • Gyülekezeti lapok, keresztény hírportálok, blogok szemléje	19
Interjú • Lelki segítségnyújtás járvány alatt	22
Krónika • Hírek, tudósítások	24
Fókusz • A romániai magyar evangélikus egyház Trianon utáni történetéből	25
Élő víz • Gáncs Tamás rovata	28
Riport • Cégvezetőként is őrzi evangélikus gyökereit Zászlós Tibor	29
Jegyzet • Jézus, a rasszista? – Andriská János írása	32
Oktatás • Soproni staféta	34
Küldetés • Minden hat? Ó! – Füller Tímea írása	36
Thesaurus • Csengey Gusztáv történeti szakmunkájának kéziratáról	37
Kötőszó-szemle • Keresztény ember lehet-e vadász?	40
Ajánló • Maradj a középpontban – Bencés szerzetes könyve a meditációról	42
Kötőszó-szemle • Teológus, akinek a játékkonzol sem idegen	43
Gyermekeknek • Füller Tímea rovata	46
Krónika • Hírek, tudósítások	49
Oratio oecumenica	56
A vasárnap igéje • Czöndör István	57
Új nap – új kegyelem • Koskai Erzsébet	58

LÁTHATÓAN EVANGÉLIKUS

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

Léránt Dávid Illés diák – Budapest (Rákoskeresztúr). Református óvodába jártam, onnantól kezdve kialakult egy kapcsolat Isten és köztem. A konfirmációs előkészítő órák óta járok a rákoskeresztúri evangélikus gyülekezetbe. Ahogy egyre jobban megértettem, hogy miről szólnak a bibliai történetek, úgy vált egyre fontosabbá a hit számomra. Konfirmanduscsoportunkban kialakult egy szorosabb baráti közösség, aminek egy része mára már ifjúsági csoport. Egymásra figyelő társaság vagyunk, akik hisznek Istenben. Mi megoszthatjuk egymással a dolgainkat. Az ifjúsági óra elején át szoktuk beszélni, hogy mi történt velünk. Ha valakinek valami gondja van, akkor próbálunk segíteni neki. Az ifjúsági órán imádkozni is szoktunk. Ilyenkor egy közösségként, együtt tárjuk Isten elé a bajainkat és örömeinket. Ez egyrészt nagyon jó érzés, másrészt még jobban összekovácsol minket. Meghatározó volt a számomra, hogy a konfirmációs tábor közös istentisztelettel zártuk. Együtt mentünk be Isten házába, közösen hallgattuk meg a nekünk szóló ígét. Ez is kapocs, összetartó erő volt.

Isten számomra biztos pont, általa van kibem bíznom, tudom, hogy ha bármi gond van az életemben, akkor Isten meghallgat és segít.

A mai evangélikus arcképcsarnok az interneten a Lathatoan.reblog.hu és a [Facebook.com/lathatoan.evangelikus](https://www.facebook.com/lathatoan.evangelikus) címen érhető el.

Nyári szünet az országos irodában

„Tájékoztatjuk egyházközségeink, intézményeink vezetőségét és tisztelt partnereinket, hogy a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodája és az Evangélikus Országos Gyűjtemény a nyári időszakban augusztus 3. (hétfő) és augusztus 14. (péntek) között zárva tart, az ügyintézés ez idő alatt szünetel. Az első munkanap augusz-

tus 17., hétfő a szokásos munkarend szerint. Ezúton kívánunk minden kedves testvérünknek és partnerünknek jó pihenést a nyári időszakra!” – írta szerkesztőségünknek küldött közleményében Krámer György, a 1085 Budapest, Üllői út 24. alatt működő országos iroda igazgatója.

Forrás: MEE OI

ORATIO OECUMENICA

Mennyei Atyánk, aki Krisztusban feltártad és megmutattad atyai szeretetedet irántunk, ezért gyermekeként bizalommal fordulhatunk hozzád ma is, miként mindenkor, kérünk, hallgass meg könyörgésünket.

Urunk, könyörülj egyházadon. Áldd meg Szentlelked megvilágosító erejével az ige hirdetőit, hogy tisztán, igazán, torzítás és hamisítás nélkül tanúskodjanak Krisztusban megjelent szeretetedről. Óvj meg a tévtanítás veszedelmétől, add, hogy hűséges követeid legyünk a világban.

Jézus Krisztusért kérünk, Urunk, hallgass meg minket.

Urunk, könyörülj gyülekezetünkön. Kegyelmed erejéből add, hogy a Krisztusban megismert szeretetedből éljünk mindennap, és a te gyermekeidként a testvéri szeretet épüljön és gyarapodjon közöttünk, hogy türelemmel, megértéssel éljünk a gyülekezet közösségében, és így meglássa a világ: hozzád tartozunk.

Jézus Krisztusért kérünk, Urunk, hallgass meg minket.

Urunk, könyörülj a betegeken, a testi és lelki fájdalmat hordozókon, a betegágyban fekvőkön és azokon, akik az egyedüllét vagy a kizártságot terhet viselik. Adj gyógyulást a szenvedőknek, enyhítsd a fájdalmakkal élők kínjait; adj segítő embereket, gyógyító kezeket és szavakat, hogy áldásod terjedjen a földön.

Jézus Krisztusért kérünk, Urunk, hallgass meg minket.

Könyörülj, Urunk, az egész világon, benne hazánkon és lakóhelyünk közösségén. Fékezd meg a gonosz mindent kiforgató erejét, ne engedd, hogy ember ember ellen, nemzet nemzet ellen forduljon, és felsőbbrendűségének, beképzeltségének a valóságtól elrugaszkodott tudatával helyrehozhatatlan károkat okozzon. Áldd meg azokat, akiknek hatalmat adtál, hogy a rájuk bízottak érdekét szolgálják minden döntésükkel.

Hallgass meg minket a mi Urunk, Jézus Krisztus által!

Ámen.

Szentháromság ünnepe utáni 8. vasárnap

1Kor 8,1b-13

Ismerem és szeretem!

Mi mozgatja a világot? A tudás? Minél több mindent ismerünk meg, annál biztonságosabban mozgunk a világban, hozzuk meg a döntéseinket és építjük rájuk az életünket. Ismeret a világ működéséről, az ember lehetőségeiről, a bajok leküzdéséről, a jóról és a rosszról, az Istenről. Minél többet tudunk, annál jobb lesz nekünk – gondoljuk. S azután kiderül, hogy az okosabbak mégsem mindig jobbak, a problémák száma nem csökken, emberi kapcsolatainkat nem tudjuk bölcsebben rendezni, a hitbeli ismereteinktől pedig nem lettünk többek, és a világ sem lett békésebb.

Akkor kezünkbe kerül az őstörténet egyik meghatározó epizódja. Éva szakított a természetből, Ádám elfogadta a gyümölcsöt a jó és a rossz tudásának fájáról. Keserű ismerettel gyarapodtak...

Mire van szükségünk? Napról napra több ismeretre vagy valami másra, olyasmire, ami az élet igazi titka, s ráadásul segít az ismereteinket is rendezni és jól használni?

Igénk távoli világba kalauzol. Vagy mégsem olyan távoli? Különböző vallások, hitek találkoztak egymással, kultúrák keveredtek. Volt, aki a maga vallási törvényeit halálosan komolyan vette, s minden mozdulatnak, eseménynek nagy jelentőséget tulajdonított. Számba vette és kerülte a tiltott dolgokat, korlátok közt élte életét, mindezzel megpróbálva kiérdemelni az istenek jóindulatát. Volt, aki pedig egyszerűen örült az égiek adta testi és lelki adományoknak, „lazán” vette a dolgokat, bízva abban, hogy a mennyei valóság jóindulatú, elnéző, és úgymint megbocsát. Ki így, ki úgy ismerte a Mindenhatót. Ez az ismeret azonban egyiküket sem tette boldoggá.

De aki Jézus személyében ismerte meg Istent, az ráébredt arra, hogy nem a törvények tesznek jóvá, hanem az Istenre kell magunkat bízni, s ebből a kapcsolatból fakad minden jó. Ez egészen más ismeret. Nem a megszerzett tudás csupán, hanem a Jézusban megkapott Isten-ismeret.

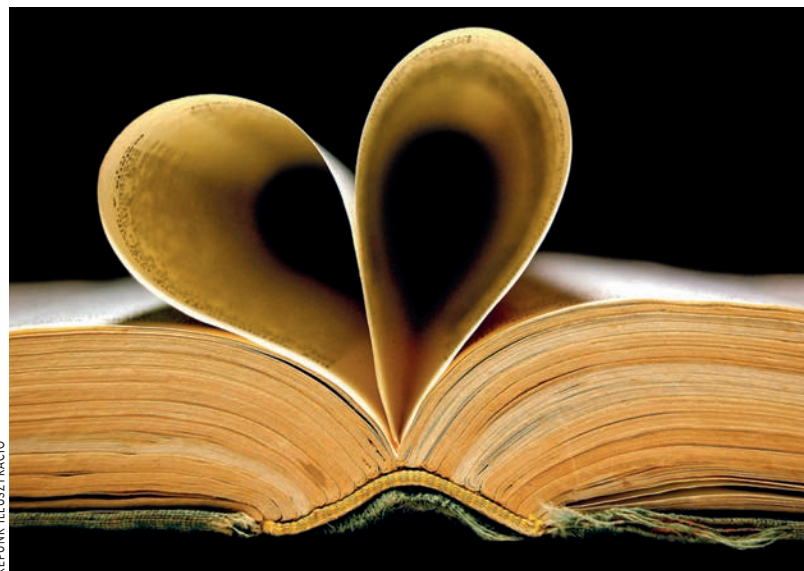
Megszeretni, megismerni. Pál arra tanít, hogy a megszerzett ismeret önmagában kevés. Sőt káros. Ha megszerzi az ember, akkor könnyen elbízta magát, igazságának tudatában él, de közben nem figyel a másik emberre, sőt talán le is nézi. Akár a hite, akár a hitetlensége miatt. Akár azért, mert „a maga módján” ismeri Istent, akár azért, mert egyáltalán nem ismeri, s ezért nem hisz.

A hívő ember nagy kísértése, hogy „elvan”, elboldogul a maga hitével, s egy kicsit túl is lépi vele az önbizalom határait. Én már tudom a lényegét, a biztosat, a „tutit”, de a másik seholy sincs.

Nemcsak a mesebeli kis herceg tanít arra, hogy jól csak a szívvel lát (= ismer meg) az ember, hanem az egész Szentírás

arra nevel, hogy szívünk bizalmával, ragaszkodásával ismerjük meg Istent. S ez az Isten-ismeret vezet el minket az igazi emberismeretre is. Arra, amikor a másikat nemcsak a maga hidegrideg valójában látom, objektív(nek tűnő) információk alapján, hanem úgy, ahogy Isten ismeri őt.

Isten ismerete rólam nemcsak azt jelenti, hogy mindent tud, hanem azt is, hogy a szívvel lát. Pál arról vall, hogy most csak

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

„tükör által homályosan látunk” – erre alapul minden tudásunk is –, „akkor” majd színről színre. „...most töredékes az ismeretem, akkor pedig úgy fogok ismerni, ahogyan engem is megismert Isten”... (1Kor 13,12)

Az ismeretünk kulcsszava is a szeretet. Az a szeretet, amely épít, amely felszabadít. Hiába vagyok profi a hittanban, hiába van alapos bibliaismeretem, hiába vagyok jártas a kereszténység dolgaiban. Ez kevés. De ha átéltem és befogadtam Isten szeretetét, akkor a hittani profizmusom életté válik, az alapos bibliaismeretem napi vigasztalómmá és útmutatómmá, a keresztény jártasságom egyre befogadóbbá tesz a más másik emberrel.

Nem a magunk tanítványává kell tenni a ránk bízottakat, hanem Jézus tanítványává. Nála van az igazság és az igazi életismeret. A keresztény ember küldetése nem az, hogy mint a tudás birtokosa kitanítsa az embereket, hanem az, hogy a szeretet nyelvén megismertesse velük, ki is Isten valójában, s ki a másik ember ott, mellette.

■ HAFENSCHER KÁROLY

Imádkozzunk! Istenem, vedd el elbizakodottságomat, és add, hogy a te zemeddel láthassak, a te szíveddel ismerhessek, a te türelmeddel forduljak mások felé. Úgy, ahogy te teszed velem. Ámen.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (augusztus 2.) *Ti vagytok a világ világossága.* Mt 5,13–16 (5Móz 32,7; 2Tim 1,13; Ef 5,8b–14; Zsolt 139) A „világítani vágyás” benne van minden emberben. Mindenki szeretné, ha felnézne rá. Nincs ez másképp akkor sem, amikor a hitünkről tanúskodunk ebben a világban. A negatív tapasztalatok azonban gyakran kioltják bennünk a világítani vágyás gyertyáját. Ez meggyengíti az erőnket. Jézus bátorítása örök és folyamatos. Nem alszik ki soha, nem veszíti el sem az erejét, sem az aktualitását. A legnagyobb sötétben világít a legjobban. Ez segít ma is. Világítsunk tovább, vigyázzunk, hogy ne nyelje el semmi a fényünket, a Jézusról szóló evangélium világosságát!

Hétfő (augusztus 3.) *[Az Úr] az alázatosoknak pedig kegyelmet ad.* Péld 3,34 (Fil 2,3; Mt 7,7–12; Mk 4,26–29) Szeretjük, ha valaki önkritikát gyakorol, ha belátja hibáit. Ha velünk szemben teszi ezt, az igazi elégtétel. Ilyenkor mi is kegyelmet gyakorolunk. De amikor nekünk kell belátni hibáinkat, önkritikát gyakorolni, azt egyáltalán nem érezzük kegyelmi állapotnak. Sokkal inkább vereségnek, csatavesztésnek. Az Úr kegyelméből való élet: ha fontos, hogy megtapasztaljuk, megéljük az ő irgalmát, akkor alázattal kell felvállalnunk hibáinkat, bevallanunk bűneinket. Akkor megérezzük, hogy Isten felemel, és valósággá válik ígéje. Az Úr közelében, szeretetéből élhetünk. Így válik a vereségünk, veszteségünk erővé, így építi Isten az ő Lelke által az iránta való bizalmat bennünk.

Kedd (augusztus 4.) *Jézus mondja: Isten országa olyan, mint a mustármag.* Mk 4,30–34 (Zsolt 26,12; 1Kor 14,26; Lk 6,27–35) Sokszor halljuk, hogy a keresztyén tanítás nem elég erős. Kevés. Márk evangélista egy piciny magról ír, amelyet kezdetben szinte alig lehet megfogni. De nem marad ilyen, hanem elkezd nőni. Plinius ókori római író szerint aki egyszer mustármagot vet a kertjébe, az többé már nem tud megszabadulni tőle. Kiirthatatlanná válik, úgy elterjed a kertben. Jézus példázata erre emlékeztet. Isten országa, akármilyen parányi, akármilyen gyengének tűnik is, amikor nőni kezd, úgy elterjed, olyan hatalmassá válik, hogy többé nem lehet kiirtani. Emberek millióinak szolgál menedékkül, támaszul egy életen át az örök életig.

Szerda (augusztus 5.) *Jézus mondja: Egyáltalán ne esküdjete.* Mt 5,33–37 (2Kor 30,18b–19; Lk 19,2–3; Mk 4,35–41) Nem mindig vagyunk őszinték. Beszédünk sokszor felesleges és hazug, csúsztatásokkal, kegyes hazugságokkal teli. Ezt fejezi ki az eskü is: szavaim nem megbízhatók, nem lehet komolyan venni őket, ezért akarom most esküvel is megerősíteni. A hazug,

felesleges szavak csapdjából akar Jézus kiszabadítani és szabadságra hívni. Azt mondja, hogy beszédünknek legyen súlya, ereje, ahogyan az ő szavainak is volt. Szavaiban Isten országának hatalma volt jelen. Ezért volt rá féltékeny és irigy a korabeli vallási elit. Miből származott szavainak az ereje? Az Atyával való bensőséges kapcsolatából! Tiszteljük ezt a hatalmat, tiszteljük a róla való beszédet.

Csütörtök (augusztus 6.) *Nem vétkeink szerint bánik velünk, nem bűneink szerint fizet nekünk.* Zsolt 103,10 (ApCsel 15,11a; 1Kor 12,27–13,3; Mk 5,1–20) Egy ember imádkozik ebben a zsolttárban. Istennel beszélget. Közben magához is szól, figyelmezteti önmagát: ne légy feledékeny! Gondolj Istenre, mi minden jót köszönhetsz neki. Mindenekelőtt azt, hogy megbocsátotta bűneidet, tévedéseidet. Mindazt, amiért valójában haragudnia kellene rád. Ő azonban inkább megszabadított ezektől, és visszaadta az életedet, amitől boldognak és reménytelinek érezheted magad. Így a zsolttáros önmagával folytatott monológja Isten dicsőítésébe torkollik. Milyen lenyűgöző és önzetlen az ő szeretete! Olyan, mint a folyóvíz, elfedez, és betölt minden mélységet.

Péntek (augusztus 7.) *Mondjatok áldást, hiszen arra hívatatok el, hogy áldást örököljete.* 1Pt 3,8–17 (Zak 1,17b; 2Kor 1,10; Mk 5,21–34) Olaszország egyik templomának a lépcsőjéről egy szerzetes megáldotta az arra járókat. A hölgy, aki tudósított erről, ezt írta: „Ez a szerzetes megértette, mit jelent embernek lenni, és átérezte az áldás fontosságát. Úgy gondolom: megáldani egy embert nem jelent mást, mint megköszönni Istennek, hogy az az ember van, és kérni őt, hogy tegyen jót velem.” Ez az asszony a szerzetesnél is jobban ráérezett az áldásra, valami egészen lényegeset mond róla – az áldás nem más, mint hálaadás a másik ember létezéséért és imádkozás azért, hogy Isten legyen a segítségére.

Szombat (augusztus 8.) *Szemem állandóan az Úrra néz, mert ő szabadítja ki lábamat a csapdjából.* Zsolt 25,15 (2Thesz 3,1–3; Fil 2,12–18; Mk 5,35–43) Idős emberek felemelő érzése szürkehályog-operáció után, amikor leveszik a szemükről a kötést, hogy újra élesen látnak. Látják az embereket, a tárgyakat, fényeket, árnyakat, színeket, tavasszal az első virágokat. Sok minden tárul eléjük, ami eddig homályban volt. De vajon a visszakapott éles látással meglátják-e a láthatatlant? Észreveszik-e Istent mindezek mögött? Az igazi csoda meglátni és észrevenni a Teremtőt, nem csak kezeinek alkotását.

■ NEPP ÉVA

EVANGÉLIKUS Élet | FIZESSEN ELŐ LAPUNKRA!
megrendelheti online is: evangelikuselet.hu/elofizetes

Légy azzá, akivé Isten teremtett!

Ki vagyok én? Mennyit érek? Miért születtem ilyenek? Nőnek, férfinak, magyarnak? Ha mások lettek volna a szüleim, ha más körülmények között nővök fel, jobb lenne az életem? Talán nincs senki, aki ezekkel vagy hasonló gondolatokkal, kérdésekkel ne nézett volna szembe.

A zoltáríró nem gyötrődik ezekkel a kérdésekkel. Istentől fogadja az életét, felismeri az értékét, létének csodáját, és hálát ad érte. Rácsodálkozni a teremtő Isten hatalmára, Isten teremtett világára, ajándéknak látni a benne lévő rendet, szépséget: ez teremtmény voltunk alázata és hálája. Rácsodálkozni önmagamra, elfogadni önmagamot olyannak, amilyenek Isten megalkotott; felismerni a jót az életben, azokat az ajándékokat, amelyeket kaptam; bízni Isten bölcsességében; tudni, hogy Isten tart a kezében; hálásan énekelni: „Mit Isten tesz, mind jó nekem” (ÉÉ 348) – ez a meglepődött, boldog élet titka.

Ahogy leírom ezeket, felvetődik bennem: nem önámítás ez? Csakugyan csodálatosak Isten művei? Csakugyan mind jó nekem, amit ő tesz? Hiszen csak nyitott szemmel kellene nézni ezt a világot, a sok nyomorúságot, a szegénységet, a természeti katasztrófákat, a környezet pusztulását, a menekülő embereket, a politikai káoszt, a járványokat, a reánk törő betegségeket és a halált, amely mindenkit utolér, és mindent kitöröl. Ezt látva szívesen vitába szállnánk a zoltáríróval.

Én a zoltáríróval értek egyet. Egyrészt azért, mert tudom, hogy a sok rossz nem Istentől jön, hanem tőlünk, emberektől. Isten teremtett egy csodálatos földet, amelyet az ökoszisztéma rendje tart egyensúlyban, és amelyet mi, emberek kapzsiságunkkal kizsákmányolunk, beszennyezzük és tönkreteszünk. Isten megadja nekünk az emberhez méltó élet lehetőségét, de mert az ember önző, elveszi ezt azoktól, akik gyengébbek, még azon az áron is, hogy szegénységre, éhhalálra juttat másokat. Isten békés életre, egymással való szolidaritásra tanítja az embert, a politika ezzel szemben a hatalom és a pénz bűvöletében teremt társadalmi feszültségeket, konfliktusokat, háborúkat. Azért a rosszért, amit mi, emberek okozunk, ne Istent vonjuk felelősségre!

Másrészt a jó és a rossz fogalma, megítélése nagyon szubjektív. Nem vonom kétségbe, hogy betegnek lenni, elveszíteni egy szeretett személyt, szembenézni a halállal fájdalmas és rossz. De amikor ezekért Istent okoljuk, nem lenne szabad elfelejtenünk, hogy ennek okozói is mi vagyunk.

Titokzatos esemény volt a bűnbeesés, nem tudjuk, hogyan, mikor történt, csak azt tudjuk, hogy mi a lényege, és mi a következménye. A lényege, hogy az ember valamikor szembefordult teremtő Istenével. Átlépte a neki szabott határt, és Isten rendje

helyett saját maga hozott rendet. Ezzel elveszítette mindazt, amit az Istennel való közösségben kapott. Átszakadt egy gát, és az emberi életet elárasztotta a bűn, a gonosz, a rossz lavinája. Ne felejtsük el, hogy a rossz nem a teremtésben lévő hiba. Nem Isten teremtette selejtesnek a világot, hanem a mi egykori és mai rossz választásunk tette-teszi azzá.

Harmadrészt számomra válasz annak a felismerése is, amit a zoltáríró mond: Isten a rosszból is tud jót előhozni, még azt is javunkra tudja fordítani. Ő hatalmas és csodálatos Isten. Nem a mi emberi gondolataink korlátai szerint cselekszik, lehetőségei határ nélküliek. Ennek felismeréséhez hit kell. Bizalom abban, hogy Isten jó, hogy szeret, és mindent a javunkra tud fordítani.

Magasztallak téged, mert félelmetes vagy és csodálatos; csodálatosak alkotásaid, és lelkem jól tudja ezt. (Zsolt 139,14)

Luther, amikor *Ézsaiás próféta könyvét* magyarázta, tanított az elrejtőzködő Istenről, akinek igazi arcát nem látjuk, hitünkkel mégis észrevesszük őt az ellentmondó események mögött (Ézs 45,15). Racionális, értelmünkkel felfogható bizonyítékot nem kapunk tőle, hanem a hit szeme előtt tárul fel az ige gazdagsága. De mindig csak hátulról, utólag. Így tárul fel Jézus keresztségének értelme és csodája a feltámadásban. Így tudjuk szenvedések és tragikus események után mondani: „Mit Isten tesz, mind jó nekem.”

Mert nem az a jó és a csodálatos, amit mi elképzelünk magunknak, hanem amit Isten képzelt el nekünk, és amit ő cselekedett. Szeretném most újra aláhúzni: ehhez hitre van szükségünk. Akkor lehetünk elégedettek magunkkal, akkor lesz békességünk, ha hálásak vagyunk Istennek, aki csodálatosan teremtett minket. Se több, se kevesebb nem szeretnék lenni, mint akinek Isten teremtett. És a hivatásunk, az életünk célja az, hogy azzá legyünk.

Van egy történet, amely szerint egyszer Rabbi Akiba azon bánkódott, hogy miért nem olyan, mint Illés próféta volt. Ekkor egy angyal jelent meg neki, és azt mondta: „Amikor majd a Mindenható elé állsz, nem azt fogja kérdezni tőled, miért nem voltál Illés próféta, hanem azt: miért nem voltál Rabbi Akiba?”

Legyünk hát azzá, akinek Isten teremtett, és se több, se kevesebb ne akarjunk lenni! Éppen elég nagy feladat ez is.

■ BALICZA IVÁN

Krisztus a szolgálat alapja

Gömbös Tamás lelkészé avatása Keszthelyen

Népes családi és gyülekezeti körben avatta lelkészé Gömbös Tamást a Nyugati (Dunántúli) Egyházkerület püspöke, Szemerei János július 11-én, szombaton. Akik már nem fértek be a keszthelyi templomba, az udvaron felállított sátor alatt, illetve a gyülekezeti házban élő közvetítés segítségével követhették az eseményeket. A liturgiában Honthegyi Zsolt helyi lelkész mellett az Evangélikus Hittudományi Egyetem képviselőjében Korányi András egyetemi tanár vett részt.

A SZERZŐ FELVÉTELE

Jézus a biztos pont a világban. Ő tartja az egyházat, az európai kultúrát, de az életünket is – hangsúlyozta 1Kor 3,11, a lelkészjelölt választott igéje alapján tartott prédikációjában Szemerei János, majd hozzátette: szükség van ennek az üzenetnek a tovább-

adására: hogy van egy alap, amelyre lehet építeni. Az eskütétel és az áldás ünnepélyes pillanatai után Gömbös Tamás a püspökkel együtt osztott úrvacsorát. A szentséggel – tekintettel a biztonságra – elsősorban az ifjú lelkész családtagjai élhettek.

Az istentiszteletet követően a köszöntések már a gyülekezeti teremben hangzottak el. Elsőként Szemerei János és Mészáros Tamás egyházkerületi felügyelő adta át a frissen felavatott lelkésznek az ordinációs oklevelet és a kerület ajándékát. A hatodéves gyakorlat színhelyéül szolgáló budahegyvidéki gyülekezet nevében Keczkó Pál és Keczkó Szilvia lelkészek, illetve Vidovszky István felügyelő fejezték ki jókívánságaikat. Az Evangélikus Hittudományi Egyetem üdvözlését Korányi András és Pángyánszky Ágnes egyetemi adjunktus, a Gyakorlati Intézet vezetője tolmácsolta. Nagyné Szeker Éva rákoskeresztúri lelkész Luther sekrestyeimádságát adta útravalóul az egykor általa megkeresztelt és konfirmált Gömbös Tamásnak.

A felnevelő Keszthely és Környéke Evangélikus Egyházközség részéről Havasi Bálint felügyelő és Honthegyi Zsolt lelkész szólt, a fogadó Soproni Egyházmegye képviselőjében pedig Ihsász Beatrix esperes köszöntötte új kollégáját. Végül maga Gömbös Tamás adott hálát Krisztus hívásáért, a megtett útért és mindazokért, akik ezen az úton mellette álltak és kísérték.

Az ünnepség a gyülekezeti házban, illetve az udvaron álló sátor alatt tartott szeretetvendégséggel zárult.

■ ADÁMI MÁRIA

Névjegy. Gömbös Tamás Keszthelyen született és nőtt fel. Családja apai ágon a Vas megyei evangélikusságból származik. Gyermekéveit meghatározta apai nagyszüleinek közelsége és nevelése, akik egészen kisgyerekkorától fogva biztosították számára a hitvalló evangélikus neveltetést és családi háttérrel.

Általános iskolai tanulmányait a keszthelyi Csány-Szendrey Általános Iskola Belvárosi Tagiskolájában végezte, majd a soproni Berzsényi Dániel Evangélikus (Líceum) Gimnázium és Kollégium diákja lett. A lelkészi hivatás gondolata először nyolc-tíz évesen fogalmazódott meg benne, azután a licistaévek során tovább erősödött. 2010-ben mégis a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Karának történelem szakos hallgatója lett; 2013-ban végzett. Egyetemi éve alatt bekapcsolódott a szegedi evangélikus gyülekezet és az ifjúság életébe. Itt volt része abban az erős, mély Krisztus-élményben, melynek hatására úgy döntött, hogy a

történelem alapszak megszerzése után az Evangélikus Hittudományi Egyetem teológus-lelkész szakára jelentkezik. 2013 őszén iratkozott be a teológiára.

A 2015–2016-os tanévet ösztöndíjjal Németországban, Heidelbergben töltötte. Hazajövele után Korányi András meghívására tagja lett az egyháztörténeti kutatócsoportnak, amely a 19. és 20. századi magyar evangélikus egyháztörténet mélyebb megismerésével foglalkozik. A 2018–2019-es tanévben visszatért Németországba. Berlinben tanult a Lutheránus Világszövetség és a Brot für die Welt (Kenyeret a Világnak) segélyszervezet ösztöndíjasaként, emellett egy éven át a berlini Protestáns Magyar Gyülekezetben szolgált. Hatodéves gyakorlatát a 2019–2020-as tanévben a Budahegyvidéki Evangélikus Egyházközségben töltötte, Keczkó Pál esperes mentorsága alatt. Ordinációját követően Gömbös Tamás a Nemeskér–Szakonyi Társult Evangélikus Egyházközségben kezdi meg szolgálatát beosztott lelkészként.

Isten ígéje nem tér vissza üresen

Rosenberger Tamás ordinációja Ikladon

FOTÓ: PUSKELY TIBOR

Nagy öröme az Ikladi Evangélikus Egyházközségnek, hogy a temploma rövid időn belül két ordináció színhelye is lehetett: a tavaly lelkészé szentelt Rosenberger Babka Anna után július 18-án a férje, Rosenberger Tamás indulhatott el a szolgálatba. Az ikladi gyülekezet történetében immár ő a negyedik, aki ezt a hivatást választotta. Az ünnepi istentiszteleten Fabiny Tamás elnök-püspök hirdette Isten ígét, a liturgiában Korányi András, az Evangélikus Hittudományi Egyetem professzora mellett Babka László ikladi lelkész szolgált.

Aki Krisztus szolgálatában áll, annak állandó bátorítása és reménysége Ézsaiás bizonyágtétele: amit Isten szól, az nem tér vissza üresen – emelte ki az Északi Egyházkerület lelkészi vezetője Ézs 55,11 alapján („...az én ígém, amely számból kijön [így szól az Úr]: nem tér vissza hozzám üresen, hanem véghez viszi, amit akarok, eléri célját, amiért küldtem”) tartott prédikációjában. Fabiny Tamás emellett felidézte Tamás szolgálatba indulásának meghatározó

eseményeit, a teológiai tanulmányok alatti formálódását és az ordinációra szóló meghívón megjelenített kép jelentését. A kép a lelkési tisztség szimbóluma; a *Lelkipásztor* folyóirat 1948-as évfolyamának címlapján volt látható. Tamás az acsai gyülekezeti háznál fedezte fel ezt a képet – Acsán végezte hatodéves gyakorlatát, ennek során számára is személyessé vált a kép jelentése.

Tamást két énekkel köszöntötte a gyülekezet énekkara és gyermekkórusa, amelyet évekkel ezelőtt feleségével indítottak útjára.

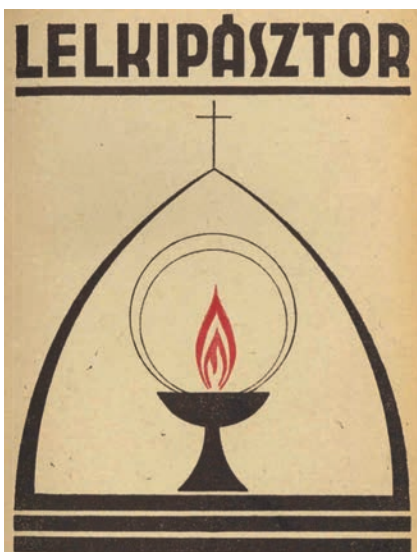
Az eskütétel és a szentelés utáni imádságot köszöntések sora követte. Elsőként Ecker József, az ikladi gyülekezet felügyelője mondta el jókívánásait a frissen felavatott lelkésznek, akit kiskorától személyesen ismer. Korányi András professzor arról szólt, hogy amint Isten fantáziát lát bennünk, úgy ennek a fantáziának az ajándékával induljunk el az ő szolgálatára. Babka László, az ikladi gyülekezet lelkésze – Tamás apósa – egy régi, gyermekkori történetet felidézve emlékeztette az újonnan ordinált lelkészt, hogy szolgálatában ezentúl is Jézus Krisztus hordozza őt. Mekis Ádám, az Észak-Pest Megyei Egy-

Névjegy. Rosenberger Tamás 1996-ban született Kistarcsán. Ikladon nőtt fel, 2010-ben konfirmált a helyi gyülekezetben. Az Aszódi Evangélikus Petőfi Gimnáziumban érettségizett; a gimnáziumi évek alatt a gyülekezet ifjúsági zenekarában gitárosként szolgált. Az érettségi után 2015-ben nyert felvételt az Evangélikus Hittudományi Egyetem teológus-lelkész szakára. Feleségével, Rosenberger Babka Annával ösztöndíjjal fél évet Helsinkiben tanulhattak, ez meghatározó volt Tamás teológiai látásmódjának kialakulásában. Ennek hatására kutatta szakdolgozatában a mai gyülekezetplántálás lehetőségeit. Hatodéves gyakorlatát az Acsai Evangélikus Egyházközségben végezte Mekis Ádám esperes mellett. Felesége is lelkész; négy éve házaspár, első gyermekük, Máté 2019-ben született. Rosenberger Tamás augusztus 1-jén kezdi meg lelkési szolgálatát Galgagyörkön, illetve Váckisújfalun, ahová beosztott lelkészként helyezte Fabiny Tamás püspök.

házmegye esperese, az Acsai Evangélikus Egyházközség lelkésze Tamás hatodéves mentoraként felidézte a szolgálatra felkészítő év tartalmasságát, és egy gyakorlati példával szemléltette, hogyan ragaszkodik Tamás mindig a Szentíráshoz. Az Északi Evangélikus Egyházkerület részéről Fábri György egyházkerületi felügyelő mondott köszöntőt. Iklad község képviselőjében Braunné Wildmann Tünde alpolgármester és Mayer József köszöntötte a faluból szolgálatra induló lelkészt.

Mindazok, akiknek a templomban már nem jutott hely, a mellette felállított sátrak alatt képernyőn követhették figyelemmel a történeteket. Az ünnepi alkalom szeretetvendégséggel folytatódott; a gyülekezet tagjai egyként fáradoztak azon, hogy mindeki részese lehessen az eseménynek.

■ R. B. A.

Vizsga-istentisztelet az ajkai gyülekezetben

Nem mindennapi istentiszteleti alkalomban volt része július 12-én, vasárnap az ajkai evangélikus gyülekezetnek. A szószéken kivételesen nem Kovács Viktor lelkész, hanem felesége, Kovácsné Sterczer Rita állt.

A gyülekezetben köztudott volt, hogy Rita is elvégezte a teológus-lelkész szakot, de Ajkára érkezésükkor más területen helyezkedett el, és így vett részt a közösség életében. Mostanra azonban Isten megerősítette elhívását, és a körülmények is lehetővé tették, hogy ő is lelkészként dolgozzon és szolgáljon. Ennek egyik fontos momentumja volt a vizsga-istentisztelet, amelyen részt vett Pángyánszky Ágnes lelkész, egyetemi adjunktus, az Evangélikus Hittudományi Egyetem Gyakorlati Intézetének vezetője és Szemerei János, a Nyugati (Dunántúli) Evangélikus Egyházkerület püspöke is.

A felszentelés előtt álló lelkészjelölt prédikációjának alapját Péter apostol első levelének 2,9–10 versei adták. Központi gondolata a tulajdon fogalmának magyarázata volt, amelyben személyes életútjának és elhívásának vonatkozásai is helyet kaptak.

„Péter arról beszél, hogy nem voltunk Isten népe, most meg azok vagyunk. Mindnyájan máshogy találunk Istenhez, különböző utakon jutunk el hozzá. De hadd mondjam el, hogy én nem ismerek más életet. Evangélikus nagyszülőkkal, evangélikus

szülőkkel csöppentem erre a világra, kicsi koromtól jártam hittanra, és ismerkedtem Istennel. Biztosan nem vagyok egyedül ez-

FOTÓ: EGERSZEGI TIBOR

zel. Nem volt pálfordulás az életemben. Mit jelent akkor nekem ez a változás? A hullámvasút állomásait, amit megélt Péter apostol is. Ő is, és én is megéltük a mélységeket, nehézségeket, fájdalmakat. Ténylegesen,

igazán ott voltunk időnként a gödör alján, és onnan emelt fel az Isten. Ő ott volt velünk mindvégig, de nekünk meg kellett és meg kell ragadnunk őt ahhoz, hogy fel tudjon emelni. Soha nem hagy minket magunkra” – hangzott el a prédikációban.

Az istentisztelet végén Pángyánszky Ágnes és Szemerei János is köszöntötték a gyülekezetet, majd néhány szóban tájékoztatást adtak a vizsga egyházi előírásairól. Értékelésükben örömkönnel adtak hangot Rita döntésével kapcsolatosan, és – mintegy megerősítésként – nagyon pozitívan is szóltak prédikációjáról. A gyü-

lekezet nevében Szűcs Ferenc felügyelő egy csokor virággal gratulált Ritának a sikeres vizsgához.

■ SCHVARCZKOPF ANITA
Forrás: Evangélikus.hu

Klubbátor Pásztón

A SZERZŐ FELVÉTELE

Hatodik alkalommal rendezték meg a pásztói evangélikus gyülekezetben a nyár eleji gyereklubbát – idén június 29. és július 3. között. Nem igazi tábor, hanem „csak” klub, azaz délutáni alkalom volt óvodásoknak és kisiskolásoknak. A járványhelyzet miatt a foglalkozások főként a tágas templomkertben zajlottak a sátor adta árnyékban – bár első nap a hirtelen jött szeles eső bezavarta a résztvevőket. A cél a hittanra járó gyerekek bibliaismeretének rendszerezése volt, hogy meglássák a nagyobb összefüggéseket és a történetek egymásra épülését. A gyerekeket Adámi Johanna tanította. A tanítás mellett természetesen volt kinti játék, a nap témájához kapcsolódó kézműveskedés, éneklés és filmvetítés is.

■ HORVÁTH-HEGYI ÁRON

Kulcsrakészen

Templomszentelési ünnep a megújult érpataki templomban

Újraszentelték a felújított evangélikus templomot július 5-én Érpatakon. A szolgálatot Zsarnai Krisztián, a Hajdú-Szabolcsi Evangélikus Egyházmegegye esperese, valamint dr. Gaál Sándor, a Nyírségi Református Egyházmegegye esperese végezte Molnár Csillával, az évtizedek óta itt is szolgáló református lelkésznel és a jelen lévő többi lelképásztorral együtt.

Mint a hálaadó istentisztelet igehirdetője, Adámi László körzeti evangélikus lelkész elmondta, az evangélikus tulajdonban lévő, de évtizedek óta csak a reformátusok által használt – 1886-ban épült – templom az elmúlt években már nagyon rossz állapotba került. Néhány éve a mennyezete is beszakadt egy helyen, így elkerülhetetlenné vált a teljes felújítása. Éppen ekkor, a megfelelő időben nyílt azonban lehetőségük arra, hogy bejelentkezzenek az egyházi épített örökség megóvására kiírt állami pályázatra. A Nyíregyházi Evangélikus Egyházközség kapott is erre támogatást, így 2019 szeptemberének végén elkezdődhetek a munkálatok. Idén márciusra be is fejeződtek, de a koronavírus okozta veszélyhelyzet miatti védekezési intézkedések bevezetése akkor nem tette lehetővé az ünnepség megrendezését.

A korlátozások feloldása után most kerülhetett sor az ünnepi hálaadó istentiszteletre, amelyet – „Istent dicsőítve, az Úr Jézus Krisztusban kapott kegyelméért hálát adva, Szentlelkének segítségét kérve” – evangélikus és református közös szolgálattal tartottak meg.

Mivel a két testvéregyház – ahogyan korábban – ezután ismét együtt fogja használni a templomot, a felújított épület három kulcsából egyet-egyét a két felekezet lelkésze kapott meg. (A harmadik kulcsot Nagy Imre Attiláné, Érpaták polgármester asszonya vehette át.)

Az immár nyugdíjas, de püspöki kiküldés alapján helyettes lelkészként tovább szolgáló Adámi László igehirdetése 1Pt 2,5 alapján hangzott: „...ti magatok is mint élő kövek épüljétek fel lelki házzá, szent papsággá, hogy lelki áldozatokat ajánljatok fel, amelyek kedvesek Istennek Jézus Krisztus által.”

A hálaadó istentisztelethez ünnepi közgyűlés kapcsolódott a Nyíregyházi Evangélikus Egyházközség igazgató lelkészének, Kovács László Attilának és egyházközségi felügyelőjének, Veczánné

Repka Jolánnak a vezetésével. A kicsiny templomba be sem férő népes gyülekezet együtt fohászkozhatott az alkalmi ka-

marakórus énekével is: „Igéddel áldj meg bennünket, Urunk!”

A templomi együttlét után az ünnepség sátras szeretetvendégséggel folytatódott. A régen várt eseményt megtisztelte jelenlétével – többek között – Simon Miklós, a térség országgyűlési képviselője is.

■ ADÁMI LÁSZLÓ, NÁDASI ZOLTÁN

FOTÓK: NÁDASI TAMÁS

Udvaron hangzik az evangélium

Templomának felújítása miatt a lutheránus sziget udvarán, sátor alatt tartja az istentiszteleteket a Pápai Evangélikus Egyházközség. Az önkormányzat fedett, ponyvás sátrát július 6-án állították fel a Városgondnokság dolgozói.

Polgárdi Sándor esperes, az egyházközség lelkésze a *Naplónak* úgy nyilatkozott, hogy az átmeneti időszak alatt önkormányzati segítséggel van lehetőségük az istentiszteletek megtartására.

„Azt tapasztaltuk, hogy tízszer tízméteres alapterületű sátrat nem tudunk felállítani a munkagépek és a kivitelező személyzet közlekedése miatt. Így a Városgondnoksággal történt egyeztetést követően feleakkorát állítottunk, s ennek az oldalfelületét kinyitva, az udvari árnyékos területtel együtt több mint száz ember is hallgathatja Isten igéjét, és gyülekezeti közösségben lehetünk. A modern és stabil sátor az időjárás viszontagságaival szemben is véd” – mondta el az esperes, aki köszönetét fejezte ki a városvezetésnek az ingyenes használati lehetőségért.

Polgárdi Sándor arról is beszámolt, hogy az építkezés tervezett időpontja augusztus közepe, addigra sikerülhet kivitelezőt találni a beruházáshoz. Az elkövetkezendő hetekben a templom belső eszközeinek, mobilizálható tárgyainak a raktározása és csomagolása is elkezdődik majd. A felújításhoz szükséges forrás nagy részét a Bajor Evangélikus Egyház huszonegymillió forint értékben biztosítja, a helyi önkormányzat hárommillió forinttal támogatja a rekonstrukció első ütemét. Az evangélikus hívektől eddig két és fél millió forintot gyűjtöttek, de továbbra is várják a felajánlásokat.

„Arról az elképzelésünkről sem tettünk le, hogy hazai vagy uniós forrás segítségével folytassuk a templom felújítását. Erre ígéretet még nem kaptunk” – tette hozzá Polgárdi Sándor pápai esperes.

■ LASKOVICS MÁRÓ
Forrás: Veol.hu

A felújítás alatt álló pápai evangélikus templom tövében, fedett sátorban tartják az istentiszteleteket

Sárvári hittanosok „zarándokúton”

FOTÓ: SZARKA NŐEMI

A Sárvári Evangélikus Egyházközség idén is megszervezte napközi hittantáborát, ahová általános iskolás gyerekek jelentkezését várták a lelkészek. A helyszín a rábapatyi leányegyházközség temploma, gyülekezeti háza és udvara volt. Vidám, élményekkel teli napokat töltöttek együtt július 6–10. között hittanosok és segítők, több mint ötvenen.

Több csoportban és több helyszínen zajlottak párhuzamosan a programok. A tábor lelki témája a pusztai vándorlás volt, ehhez kapcsolódtak az áhítatok, a csapatos vetélkedő feladatai és a kézműves-foglalkozások is. A lelkes táborozó gyerekek „rézkígyót” készíthettek só-liszt gyurmából, zarándokoltak a „pusztában” – a falu határában –, „mannát” gyűjtöttek a játszótéren. De nem maradt el a pingpong- és a dartsbajnokság sem, vendégek voltak méhészek, kutyamentők, petanque-játékosok.

Kellemesen elfáradva, új barátokat szerezve és ifjúsági énekeket dúdolva adhattak hálát a sárvári evangélikus hittanosok azért, hogy ez évben sem maradtak hittantábor nélkül.

■ PETHŐ-UDVARDI ANDREA

Fának lombjából, reményből, imából épített sátor

Ki tudja, hány éve már, hogy Sárszentlőrincen, a Teleház udvarán nőtt vén diófa óvó sátorra növesztette ágait. Hatalmas kupola borul az udvarra, akár harminchatan is elférnek alatta, mára ezt már jól tudják mindazok, akik részei voltak a hittantábornak. Eredetileg bentlakásosra tervezték a Velencei-tó partjára, de a járvány felülírta az emberi terveket.

A gyülekezet részéről Nagy Zoltán hitoktató és Darvas Anikó meghívott lelkes kéz a kézben a cigánymisszióval, Bakay Péter és Cseh Sándor vezetésével „köre követ kavva” építette a június 29-én, hétfőn kezdődött négy nap programját *Vele vagy nélküle* címmel.

A vidám áhítatok mellett énektanulásra és játékokra is jutott bőven idő, sőt szórakoztató alkalmak is színesítették a napokat. A nélkülözhetetlen háttér munkát Karl Jánosné Csepregi Erzsébet lelkes irányította. Naponta két éneket tanultak a gyerekek, délelőtt gyülekezeti, délután „ifjúsági” éneket, de az utóbiakat is az *Evangélikus énekeskönyvből* válogatták.

Hétfő délelőtt a „hívás”, délután a „keresés” és a „tájékozódás” volt az áhítatok témája. Ebédig üvegfestés és mintázás, rajzolás, délután pedig kirándulás keretezte a napot. Kedden a templommal ismerkedtek a gyerekek, hiszen sokan még nem is jártak benne. A délután

a zenéről szólt, Marosi Eszter és Cseke Attila hangszerebmutatója és tánctanítása elsőprő sikert aratott. Bartimeus esetén keresztül szerdán a látás került a fókuszba, majd az ebéd utáni rekkenő hőségben a szeretetről kellett elgondolkozniuk a gyerkőcöknek. Ezután jött a meglepetés: a bábszínház. A kölesdi Palánta Misszió *A szeretetre vágó süni* című darabját mutatta be.

Az utolsó napon csak a bábozás ürügyén említett meg az őszinteség, illetve a szerepjátás, alakoskodás témaköre. Játékos sportvetélkedő alapozta meg a finom ebédet. A táborzárás előtt összegezve a héten hallottakat a barátság, gyülekezet, közösség volt a téma. Búcsúzóul mindegyik csoport egy kis jelenetet adott elő a héten elhangzottakra válaszolva.

Gyönyörű összmunka alakult ki a tábor végére, amely remélhetően segíti majd a szeptembertől újrainduló hittanoktatást is. Magyar és cigány gyerekek

gyönyörűen együttműködve, szeretetben valódi kis gyülekezetet alkottak, amelyre az öreg diófa mint valami mennyei kéz borította védő sátrát. A hitvalló őseink építette ódon templom hús falai enyhítették a hőségtől eltikkadt testeket, és adtak biztos támaszt a kereső, zsenge lelkek számára. A ragyogó szemeken látszott, hogy megállt az Úr igéje.

A napok múltával a csapat egyre szaporodott. Sárszentlőrinc-Uzd diákjain kívül jöttek Nagydorogról, Pusztahencséről, Pálfáról, Százazdról, sőt az utolsó napon egy budapesti fiúcska egészítette ki a közösséget. Ő csak bekukkantott, de maradt is egész napra az édesanyjával. A táborlakók egyhangúlag jelentették ki, hogy jövőre ugyanitt szeretnének találkozni, alig várják már a következő tábor. Addig még lesz a gyülekezetnek és a cigánymisszióknak pár programja, amely őket is érinti.

Adná Isten, hogy a diófa lombjához hasonlatosan ez a gyülekezet is így növekedjék. Elhullott ágak helyett friss hajtások nőjenek. Lelket üdítő, szép jövőt formáló, hitükben erősödő hívek töltsék meg énekeikkel, imáikkal, nevetésükkel és reményeikkel a felújított szép templomot.

■ N. Z.

FOTÓK: NAGY ZOLTÁN

Egy mesés hét története

Huszonnegyedik KÖSZI Napvető mesetábor

A Keresztény Önkéntesek Szövetsége az Ifjúságért és Gyermekekért Egyesület, azaz a KÖSZI szokás szerint a legfiatalabb korosztálynak szóló mesetáborával nyitotta a nyarat. A Zuglói Evangélikus Egyházközség és az Evangélikus Hittudományi Egyetem kollégiumának épületeibe hívták kalandra július 6–10. között az 1–4. osztályosokat. A napközis keretek között tartott tábor vezetője Tihanyi Hanna volt, a csapat lelki jólétéről pedig Bonnyai Zsuzsanna gondoskodott.

Az öt napot az állatmesék világában tölthették el a gyerekek. Közösen kalandoztak bátor, bölcs, szelíd, agyafúrt és vad állatokkal. A különféle jellemvonásokat megtestesítő élőlényeket Pellionisz Petra pszichológus által gondosan összeválogatott meséken keresztül ismerhették meg. A hét közepén lehetőségük nyílt egy különleges programon is részt venni Petra vezetésével: az aznapi mesét feldolgozó *Metamorphoses* alkotó-fejlesztő meseterápián.

A KÖSZI-ben élő szokás szerint minden napot áhítattal kezdtek a jelenlévők. Ezekből idén sem maradhatott ki a rengeteg éneklés, így a már jól ismert ifjúsági énekek együtt dalolása sem. A napindító áhítatokat – az úgynevezett *Kupaktanács* foglalkozásokon – életkor szerinti csoportokban beszéltek meg a gyerkőcök, ezenközben drámajátékokkal és egyéb kreatív feladatokkal mélyíthették el a hallottakat.

A gyerekekhez hasonlóan a tábor szervező csapat tagjai közül is sokan átérték a távoktatás minden pozitív és negatív hozadékát. A pandémiás helyzetre való tekintettel ezért tudatosan készültek rengeteg kültéri programmal és játékkal. És aligha véletlen, hogy később a tábor mindennapos programjává és elengedhetetlen részévé vált a „Just dance party” [*csak táncolj – a szerk.*]

A bőséges ebéd elfogyasztása után a délutánok jó hangulatban, rengeteg nevetéssel teltek, és délutánoként arra is lehetőség nyílt, hogy a táborozók – kézművesfoglalkozás keretében – elkészíthessék az adott nap állatát.

Nagy sikert aratott a bátorságnapon megrendezett *Szemfényvesztők* című program. A gyerekeknek szükségük is volt bátorságuk előhívására, hiszen bekötött szemmel „élhették át” a bibliai Jónás él-

ményeit. Csütörtökön a reggeli után a tábor egésze a Margit-szigetre költözött. Az áhítatot és a *Kupaktanácsot* a fák tövében tartották meg a napi tematikát követve. A parkot kihasználva azután focizhattak, fogócskázhattak és játszhattak a táborozók, délután pedig a sziget vadsparkját látogatta meg a csoport – igazi állati kalanddal gazdagodva.

Fontos megemlíteni, hogy a tábor ideje alatt zajlott a Szívvel-Lélekkel Alapítvány kilencedik SZIVI ifjúságvezető-képző tábora is, amelynek lelkes résztvevői segítettek a tábor minden egyes mozzanatát. A 9–10. osztályos vezetőjeltekből álló csapat tagjai a KÖSZI táborozói közül kerültek ki, akik korukat meghazudtoló módon vették az akadályokat, és aktívan közreműködtek a programok megvalósításában.

Egy újabb felejthetetlen és örömteli tábor tudhatnak maguk mögött a KÖSZI-sek, és szeretettel várnak minden alsó tagozatosot jövőre is a Napvető mesetáborba. Ez év nyarán pedig még a KÖSZI Nyomkereső detektívtáborának turnusaival várják a felső tagozatosokat és a középiskolásokat Piliscsabára.

■ TIHANYI HANNA, TÓTH LILLA

Borverseny a polányi gyülekezeti napon

Harmadik alkalommal rendezte meg a kicsiny somogyi falu, Polány a kaposvári és a város környéki evangélikus gyülekezetek borászaiknak megmérettetését. A július 19-i játékos borverseny zsűrijét Smidéliusz Zoltán nyugalmazott esperes, borász vezette. Az eseményhez idén is gyülekezeti nap és ünnepi istentisztelet kapcsolódott.

A nehéz, karanténos időszak enyhültével nagy lelkesedéssel kezdtek neki a polányi evangélikusok a vírushelyzet utáni első közösségi nap szervezésének. A gyülekezeti rendezvénynek Stikl Tibor gondnok és családja adott otthont, a lebonyolításban Ellenberger Tamás polgármester és önkéntesek segítettek.

Délután két órakor a szokásoknak megfelelően ünnepi istentisztelettel kezdődött a vasárnapi program. A polányi evangélikus templom gyönyörű, új padjai zsúfolásig megteltek a helyiekkel, továbbá ecsenyi, somogyszili, mernyei, kaposvári és környékbeli borosgazdákkal, evangélikus hittestvérekkel. A liturgia szolgálá-

tát Rosta Izabella kaposvári segédlelkész végezte, igehirdetéssel Smidéliusz Zoltán nyugalmazott esperes-lelkész szolgált, a Szentlélek élet- és lélekújító erejét helyezve prédikációjának fókuszába.

A templomi alkalom után már terített asztalok várták a több mint hetven résztvevőt. A helyi gyülekezet tagjai birkapörköltet, valamint babgulyást készítettek, majd – Stikl Miklós presbiter vezetésével – sor került a játékos borversenyre. Tizenhárom palack várta, hogy véleményt mondjanak róluk a szakértők és a résztvevő vendégek. A kóstolás alapján örömmel fogalmazta meg a zsűri elnöke, Smidéliusz Zoltán, hogy remek borok és ügyes szőlősgazdák jellemzik a Kaposvár környéki evangélikus településeket.

A fehérborok között – többek között – Ertmann Henrik somogyszili gazda borra kapott aranyérmét, a vörösborok közül pedig a szintén somogyszili Trapp Imréné nyerte el a legnagyobb elismerést. (A közönségdíjat Smidéliusz Zoltán hárslevelű fehérborának ítélték.)

Kaposvárról egy kisebb evangélikus csoport kerékpárral érkezett a polányi gyülekezeti napra. A mintegy harminc kilométeres távolságot – az új gyorsforgalmi út mellett kialakított szervizutaknak köszönhetően – végig biztonságosan teheték meg.

A nap zárásaként Smidéliusz Zoltán értékelte a borokat, majd Pongrácz Máté kaposvári lelkész köszönte meg a részvételt és a szervezők munkáját, kifejezve abbéli reményét, hogy az elkövetkező években is több ilyen közösségépítő rendezvény valósulhat meg a somogyi szórványban.

■ P. M.

FOTÓ: KAPOSVÁR.LUTHERAN.HU

Hazánkban csökkent az egyházi értékekhez köthető bűncselekmények száma

Magyarországon öt évvel ezelőtt még közel kétszáz esetben követtek el egyházi fenntartású ingatlant, intézményt, javakat érintő bűncselekményt, tavaly már harmadával kevesebbet – közölte július 14-i, keddi számában a Magyar Hírlap.

A napilap kérésére készített rendőrségi összesítés szerint míg 2015-ben száznyolcvannyolc eset került az egységes nyomozó hatósági és ügyészségi bűnügyi statisztikába, egy évvel később százharminchat, újabb év múltán százharminc-egyet, és bár tavalyelőtt átmenetileg ismét

emelkedett az esetszám százhatvanhatra, 2019-ben jelentősen, száztizenkilencre csökkent az ilyen bűnesetek száma.

A leginkább érintett Győr-Moson-Sopron, Borsod-Abaúj-Zemplén, Pest és Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, illetve a főváros. Általában kevés hasonló bűn-

cselekménnyel találkoznak a nyomozók Komárom-Esztergom, Nógrád és Zala területén.

A legszembetűnőbb változás Borsodban történt, ahol 2015-ben még huszonhat ügyet zárt le a rendőrség, tavaly viszont csak négyet. Budapesten kismértékben csökkent az esetek száma, míg öt évvel ezelőtt harmincnégy esetet zártak le a nyomozók, addig tavaly huszonkilencet.

Forrás: MTI

Mindenért hálát adjatok

Kondor Péter püspök
Déli Evangélikus Egyházkerület

Egy vilávjárvány hullámai között élve sok minden elgondolkozik az ember. Mennyi minden van az életünkben, amit mindaddig nem becsültünk meg, amíg hiánya fájdalmasan nem jelentkezett. Hajlamosak vagyunk természetesnek tekinteni dolgokat, amelyek élhetőbbé, kényelmesebbé és színesebbé teszik az életet, vagy számunkra természetes módon az élet alapvető feltételeihez tartoznak, pedig a világ számos pontján eleve nélkülözni kényszerülnek őket.

Nekünk magától értetődő, hogy ivóvíz folyik a csapból; hogy rendes ruházatunk van; hogy az időjárási viszonyoknak megfelelően fűtünk vagy hűtünk; hogy jár az orvosi ellátás; hogy nemcsak állami, de egyházi evangélikus iskoláinkban is tanulhatnak gyermekeink és unokáink; földi életük utolsó szakaszában pedig sokan találnak otthonra evangélikus diakóniai intézményeinkben.

Amikor Istennek egy ilyen, számunkra természetes meglévő ajándéka elvész, akkor azonnal méltatlankodni kezdünk miatta, pedig amíg megvolt, soha hálát nem adtunk érte! Urunknak olykor el kell vennie tőlünk valamit, hogy megtanuljuk a hálaadást. Mert mi csak akkor szoktunk hálát adni, ha egészen megtelik a szívünk Istennek valamilyen ajándékával. Amikor az életünk egy nehéz helyzetében meghallgatásra talál az imádságunk, meggyógyul egy betegünk, amikor különleges örömet, enyhülést hoz számunkra az élet, vagy teljesül egy régi vágyunk, és jobbra fordulnak a körülményeink. Ha nem a hit szemével nézzük az életünket, akkor csak az ilyen egészen kivételes, nagy események készítetnek hálára bennünket, amelyeket a világ jó szerencsének nevez.

Nekünk azonban a hit szemével látva nemcsak valaminek a végén kellene eljutnunk a hálaadásra, a hálának nem valami után kellene jönnie, hanem mindennek a hálából kellene kiindulnia. Először kellene hálát adni és aztán cselekedni. Először hálát adni és aztán kérni, szenvedni vagy örülni, de mindent hálaadásban hordozni. A hála nem olyan valami, mint egy hegycsúcs, amelyre nagy nehezen feljut valaki végre, hanem a hála az alap, amelyen állunk. Az igazi hálaadás mindig ott kezdődik, amikor életünk alapvető dol-

gait, az egyszerű hétköznapi eseményeit is kezdjük nem természetesnek venni, hanem Isten drága ajándékának, amelyet meg sem érdemeltünk.

Ha így igyekeznénk megköszönni Isten jóságát, nem is tudnánk a végére érni, és nem lenne időnk a panaszkodásra. A hálaadás ezért a legjobb eszköz a félelmeinkkel, a kudarcainkkal és az önsajnálattal szemben. Gondoljunk Jézusra, aki azon az éjszakán, amelyen elárultatott, kezébe vette a kenyeret, hálát adott, és megtörte, tanítványainak adta és ezt mondta: „Vegyétek, egyétek, ez az én testem, amely tiértetek adatik.” Figyeljük csak meg: Jézus az úrvacsora előtt adott hálát. Nem úgy tett, ahogy mi szoktunk – mi mindig valami után adunk hálát, de Jézus már előtte tette.

Egészen megdöbbentő, hogy éppen ekkor telik meg a szíve hálával. Hiszen mindaz, ami az utolsó vacsora befejezése után következik számára: az elfogadás, a kihallgatások, a megcsúfolása, a keresztre feszítés és a kereszthalál minden borzalma, egyáltalán nem indokolja, hogy egy ember hálálkodjon. Jézus pontosan tudja, mi következik, mégis, hálát adva megtöri a kenyeret. Az előtte lévő legrettelesebb sötétséget is bevilágította ennek a hálának a fénye.

Miért volt ez a hála? Mert Jézus egész élete istentisztelet volt, és halála is istentisztelet kellett, hogy legyen. Az istentisztelethez pedig hozzátartozik a hálaadás. Ezért számunkra, keresztyén emberek számára a hála feladat és hivatás. Amikor igazán hálát ad valaki Istennek, akkor a szívét adja. Az ilyen, egész lényünkéből fakadó hálaadás dicséri a legszebben Istent. Jézus nem akarta, hogy Isten megrövidüljön a neki járó tiszteletben, még akkor sem, ha neki szenvedni és meghalni kell. Ezért ad hálát.

Az életünk igazi áldása tehát nem abban van, hogy minden nagyszerűen sikerül, esetleg valami nagyot alkothatunk, vagy jó testi egészségben és erőben élhetünk, hanem abban, hogy mindenben, amit megélünk, valami áldás van elrejtve számunkra az Úrtól. Amikor valaki megtalálja Isten áldását abban, ami vele történik vagy történt, az sosem keseríti meg a szívét, még ha akármilyen súlyos kereszt van is rajta, hanem Istent dicséző hálaadásra indítja. ■

Ép test és ép lélek

Varga Tamásné a boldog és másokat segítő emberek neveléséről

Sorozatunkban a Magyarországi Evangélikus Egyház intézményeiben szolgálatot végzőket szólaltatjuk meg indíttatásukról, munkájukról, céljaikról. Varga Tamásné 1989-től segíti a diákok testi és lelki formálódását. A Budapest-Fasori Evangélikus Gimnázium testnevelés és gyógytestnevelés szakos tanárával az újrakezdésről, az iskola szellemiségéről és a testnevelés fontosságáról is beszélgettünk.

– A fasori evangélikus gimnázium még a rendszerváltás előtt, 1989-ben indult újra – az országban elsőként – mint egyházi fenntartású oktatási intézmény. Hogyan élte meg, hogy résztvevője lehetett az újrakezdésnek?

– Pályakezdő tanárként kerültem a Fasorba. Bár összehasonlítási alapom nem volt, nem tudtam más intézményhez mérni, nagyon boldog voltam. Megtisztelőnek éreztem, hogy egy nagy múltú, az egyházhoz visszakerült evangélikus gimnáziumban dolgozhatok. Nagy dolognak lehettem a részese. A tanári kar a kezdetektől összetartó és szellemileg nagyon pezsgő volt. Kiváló embereket, nagy tapasztalattal rendelkező tanárokat ismerhettem meg.

– Miként lett éppen fasori tanár?

– Korábban egy évig gyógytestnevelést oktattam. Második gyermekemet vártam, s emiatt ott nem hosszabbították meg a szerződésemet. Ismeretlenül jelentkeztem felvételre dr. Gyapay Gábor igazgató úrnál, aki felvett, és biztatott, hogy nyugodtan gondolkozhatom nagycsaládban is, ő az intézmény részéről támogatni fogja ezt. Így az első benyomásom az lett a gimnáziumról, hogy olyan hely, amely tiszteli és védi a családot.

– Ebben az időszakban az államosítás előtti tanári kar egy része is újra katedrára állt. Mit tanult tőlük pályakezdőként?

– Több nagy tekintélyű tanártársam óráján visszaültem az iskolapadba a diákok közé, és hallgattam az előadásait. Fantasztikus órákat tartottak! A tanárság tényét, azt, hogy az milyen felemelő dolog, az ő mentori szolgálatuk mellett ismerhettem meg.

– A tanári kar számára kihívást jelenthetett, hogy a régi Fasorból mit

éleszt újjá, és melyek azok az új kihívások, melyekre 1989-ben már nem a régi oktatási modell a megfelelő válasz. Imáron több mint harminc éve nyílt újra az iskola. Miként formálódott ez idő alatt a Fasor szellemisége?

– Az újrainduláskor óhatatlanul mindenki a régi Fasort kívánta visszahozni. Őszintén szólva én is emellett voltam, mert rengeteg boldog emberrel találkoztam, akik abban a szellemiségben nevelkedtek, és példásan álltak helyt a különböző élethelyzetekben. Idővel rá kellett jönnünk, hogy a régiben sok jó van, de a kilencvenes években a gyakorlat szintjén mégsem emelhető át egy az egyben az a modell. Ma is arra törekszünk, hogy a régi Fasort összekössük a maival, azaz a szellemi és lelki örökséget folyamatosan vigyük tovább a mai kor kihívásainak és elvárásainak megfelelően.

– Miben nyilvánul ez meg?

– Mindig is a nyitottság és a tolerancia jellemezte a Fasort. Ez máig sem változott. Kollégáimmal azon dolgozunk, hogy az innen kikerülő diákok a munka és a család területén is megállják a helyüket, valamint olyan boldog felnőttekké váljanak, akik segítő módon tudnak a társaik felé fordulni. Ismerve tanárkollégáimat, tudom, hogy jó kezekben vannak a diákjaink. Büszke vagyok arra, hogy egyre több olyan tanár is van közöttünk, akik régebben a Fasorban végeztek. Ez is nagyon jó érzés, mert így valóban iskolánk szellemiségének folytonosságát tudjuk biztosítani.

– A test és lélek, azaz a fizikai és lelki jóllét elsajátításához a testnevelés órák nélkülözhetetlenek. Miként lehet segíteni a fiatalokat ennek felismerésében?

– Rengeteg lehetőséget kínálunk szűkös körülmények között. Belvárosi,

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

régi épületben működő iskolaként nem volt egyszerű, de mára van udvari, fűtött sátrunk, kis méretű tornatermünk. Ezek jó lehetőséget adnak a testnevelés órák megtartásához. Nálunk minden tanórának megtervezettnek, felépítettnek kell lennie. Az iskolavezetés a gyógytestnevelést mindig is támogatta. Ennek köszönhetően rászoruló diákjaink helyben kaphatják meg a számukra legmegfelelőbb fizikai terhelést. Kollégáimmal magas szinten oktatjuk a saját sportágunkat is, így délutánonként gyereklabda-, kézilabda-, röplabda- és labdarúgó-szakkör várja a diákokat. Több csapatunk szép eredménnyel büszkélkedhet. Télen korszolyáznunk járunk, úszásoktatásra is van lehetőség. Példamutatással és bátorítással szeretnénk elérni, hogy diákjaink szellemi gyarapodásuk folyamatában a fizikai aktivitásukat is fejlesszék. Céлом, hogy diákjaim képesek legyenek az egészséges életvitel megtartására, társas kapcsolataikban az együttműködés, a kölcsönös tiszteletadás jellemezze őket.

■ GALAMBOS ÁDÁM

Maszkmeditáció az úrvacsora évében

Az esztendő második felébe lépve nem kell különösebb jövőbe látó bölcsesség, hogy megjósoljuk: az előttünk álló hónapokban is életünk meghatározó kelléke lesz a maszk. Nem könnyű, de kezdem megszokni, hogy e nélkül nem szállhatok fel a buszra, nem vásárolhatok az üzletben, sőt még a templomba se léphetek be.

Megtanultuk, hogy ez a szűrő egyszerre védhet másokat tőlünk és minket másoktól, hiszen bárki lehet vírushordozó. S ezen a ponton már el is érkeztünk a maszk mélyebb, szimbolikus jelentéséhez, ha úgy tetszik: a maszk „teológiájához”. Nem tudjuk, mit rejthet a másik ember, és mi bujkálhat bennünk. Hiába kreálunk egyre dekoratívabb maszkokat, a zord valóságot nem lehet szépíteni: a maszk egyfajta fal és gát közöttünk, amely nemcsak megvéd, de el is választ embertársainktól. Nehezíti a másik megismerését, korlátozza a kommunikációt, hiszen eltakarja az arcunk jelentős részét.

Amikor pünkösdkor, hála Istennek, újra beülhettünk a mátyásföldi templompadba, furcsán méregettük egymást: vajon kit is rejtene az álarcok? Ezért is volt igazi eucharisztikus, azaz hálaadó pillanat, amikor az úrvacsoravétel előtt végre engedélyt kaptunk a maszk levételére. Eredetileg ugyan nem egészen így képzeltük az úrvacsora évének megünneplését, mégis igazi személyes találkozást, felemelő élményt jelentett, amikor végre vállalhattuk az arcunkat. S ugyanakkor átélhettük, hogy az ostyában és a borban láthatóan jelen lévő Jézus Krisztus által Isten is megmutatja igazi arcát.

A három hónapos kényszerszünet után elementáris erővel élhettük át újra az ároni áldás [4Móz 6,24-26] gyönyörű, szimbolikus mozdulatát: Isten felénk fordította arcát, ránk ragyogott, ránk mosolygott, megkönyörült rajtunk, és igazi békeséget ajándékozott. Bár a kézfogás, a paxolás jelenleg még nem ajánlott, de legalább egymás felé fordulhatunk, egymásra mosolyoghatunk. Ki gondolta volna fél évvel ezelőtt, hogy mindez egyáltalán nem természetes, nem magától értődő rutin, hanem ajándék?

Tekintettel a kialakult krízishelyzetre, tervek szerint a szeptemberben ülésező zsinat meg fogja hosszabbítani az úrvacsora évét 2021. október 31-ig. De ezzel együtt sem szabad, hogy 2020 „a vírus éveként” vonuljon be egyházunk történelmébe. Hitünk szerint 2020 is *anno Domini*, azaz az Úr esztendeje, aki hatalmasabb minden vírussal, és a rosszat is jóra fordíthatja.

Többek között arra is rádöbbenhettünk az úrvacsorától eltiltott hónapok alatt, hogy – Simone Weil [francia író, misztikus filozófus, 1909-1943 – a szerk.] klasszikus tanácsát idézve – újra „tanuljunk meg vágyakozni az után, ami a miénk”. Vajon

korábban hányszor fordult elő, hogy nem jutott időnk megvárni az úrvacsoraosztást, mert hirtelen fontosabbá vált az otthoni ünnepi ebéd, mint hogy Krisztus asztalának vendégei legyünk? Vajon hányszor térdeltünk az úrvacsorai oltárhoz felkészületlenül? Hányszor fordult elő, hogy külsőleg ugyan nem viseltünk maszkot, de eltakartuk vendéglátó Urunk elől igazi arcunkat? Elhallgattuk életünk megoldatlan kérdéseit, rendezetlen ügyeit, rejtett bűneit. Pedig a gyónásban mindezeket a terheket lerakhattuk volna, hogy a feloldozásban szabadságot nyerjünk a megújult életre.

KÉPŐNK ILLUSZTRÁCIÓ - FOTÓ: TRAVIS SPRADLING

Remélem, hogy a hosszú kényszerbőjt nyomán igazi lelki éhség és szomjúság támad bennünk az örök élet kenyere és itala után. Hogy újra felfogjuk a szinte felfoghatatlan örömhírt, amelyet az úrvacsora évére összeállított kis füzetben a közelmúltban így olvashattunk Szabóné Mátrai Mariannától [nyugalmozott evangélikus lelkész – a szerk.]: „Jézus meghívott minket. Asztalához ülhetünk, a számunkra fenntartott VIP-helyekre. A lelkünk nem éhezik és szomjazik tovább. Oázis ez az asztal a sivatagban.”

Gyakran halljuk a szakemberek óvatosságra intő figyelmeztetését: a járványveszély még nem múlt el, a vírus láthatatlanul közöttünk van. Tudjuk, hogy sajnos ez igaz. De még inkább igaz, hogy az úrvacsora éve sem múlt el. Jézus Krisztus láthatóan és megízlelhetően köztünk van az úrvacsora ajándékában. Élünk vele örömmel, hogy végre minden tekintetben levehessük a maszkot!

■ GÁNC S PÉTER

A szöveg a Kossuth rádió Erős vár a mi Istenünk! – Evangélikus félóra című műsorának július 6-i adásában hangzott el.

Ki foglalkozzon a roma gyermekekkel, ha nem én?

Aki felteszi a kérdést: Ittzés Szilvia volt fasori angoltanár és osztályfőnök

Végül is ez lett a vége a két éve tartó típródásomnak: szeptembertől már a pilísi általános iskolában kezdem a tanévet angoltanárként. Jár oda sok nem roma gyerek is persze, de ez a település egyetlen általános iskolája, mindenki ide jár. Lehet, hogy betörök a biciskám végül. De úgy éreztem, oda kell mennem.

A típródás lassan kezdődött, szinte észrevétlenül. Először talán azzal, hogy rendes, egyházi iskolás osztályfőnökként mindig nagyon biztattam a tizenéveseimet, hogy gyérünk, töltsd csak meg azt a cipősdobozt néhány szép aprósággal, hadd örüljön az a kárpátaljai vagy erdélyi kortársad, akinek nehezebb sors jutott, mint neked! Vagy azzal indult, hogy együtt számoltuk ki, hogy havi „hány pár ezer” forintunkból hány afrikai gyerek tud hány hónapig teljes ellátáshoz jutni, és hogy milyen is lehet az, amikor éhes vagy, de nincs igazán mit enni. Rendes ofő voltam, foglalkoztam azzal, hogy a rám bízott diákjaim figyelmét ráirányítsam azokra, akik segítségre szorulnak. Hiszen a nélkülözők segítése, az adakozás, a jótékonykodás manapság már szinte divat, de a Krisztus-követők köreiből mindig is „divat” volt.

Talán úgy kezdődött, hogy teljesen veszélytelenül, büszkén cipeltük az erdélyi osztálykirándulásra a zsoboki gyerekeknek szánt tisztítószerket és játékokat. Nagyon dolgoztam vele, míg találtam egy helyet, ahol jótékonykodhatunk, de sikerült, jó érzés volt mindenkinek. A Szilágy megyei Zsobok messze van, Kenya pedig már csak a térképen és a neten, biztonságosan távol.

Akkor még nem tudtam, hogy nem kell külföldre menni, de még csak az ország másik végébe sem. Akkor még nem beszélgettem el a VII. kerületi elegáns gimnáziumomtól éppen egy utcával

odébb álló általános iskola igazgatójával. Tőle csak később tudtam meg, amikor már elkezdtem nyitott szemmel járni, hogy azt mi el nem tudjuk képzelni, milyen körülmények közül jön némelyik gyermek az iskolájukba. Ez csak véletlenül derülhet ki, hiszen családlátogatás már nincs. Amikor haza kellett vinnie egy roma kislányt, mert megsérült, akkor nem hitt a szemének. Egyetlen szoba, fürdőszoba nincs, asztal nincs, matracok a földön. És ez ott, egy utcával odébb tőlünk, fasoriaktól.

De az is lehet, hogy még gyerekkoromban kezdődött, amikor hétévesen néger kislány volt a padtársam a déli államban, Amerikában. Hiszen a hetvenes évek Amerikája nem ismert pardont: kvóta alapján, szigorú körzethatárokkal rá voltunk kényszerítve, hogy találkozzunk a más színű gyermekekkel, akiknek a beszéde, a szokásai és a lakókörülményei is mások voltak. Az otthonaink nagyon távol estek egymástól, de az iskola a találkozás helye volt. Az oktatáspolitikának gondja volt arra, nehogy úgy nőjünk fel generációnyi fiatalok, hogy sosem találkoznak saját állampolgártársaikkal. A tehetséggondozást és a felzárkóztatást egyazon intézményben végezték.

A kérdések sora tehát elindult, és körülnézve másként kezdtem látni a világot. Olyan volt ez, mint amikor valaki menthetetlenül elkötelezett környezetvédővé válik, és fáj neki minden egyes flakonkupak és fecni papír, ami nem szelektíven lesz kidobva. Már láttam, mivel küzd egy Pest megyei igazgató: azért nem járnak a roma gyerekek iskolába a telepről, mert nincs odafele vezető rendes út. Vagy legfeljebb csak száraz időben nevezhető útnak, de huszonöt perc biciklivel esőben, aszfalt nélkül már túl hosszú táv, tízévesen biztosan. És azt is láttam, hogy akinek nincs ilyen osztálytársa vagy diákja, az nem is hiszi el, hogy

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

ez valóban probléma. Itt, nálunk. Nem Afrikában vagy Kárpátalján.

Már azt is láttam, hogy a versenyzés és a válogatási kényszer, amivel minden intézményvezető küzd, nem vezet igazságos világhoz. Hiszen ez egy ördögi kör: a működéshez pénz kell, a pénz a diáklétszámból lesz, ahhoz diák kell, ahhoz népszerűség, ahhoz jó mutatók és eredmények, ahhoz pedig jó tanuló gyerekek kellene. Ez egy szörnyű verseny, amiben csak a válogatás vezet a kívánt célhoz. Pedig mi is az igazi cél? Helytállni a valódi versenyben, hogy minden gyermekre, óvodásra és iskolásra úgy tekintünk, mint akiket az Úristen ránk bíz, hiszen nála nincs személyválogatás.

De a kérdések sora és a válaszok keresése új, örömteli ajtókat is nyitott. Rá-

találtam a pilisi Bizsu-házra, amely Nagy Panka, Gajdos Szilvia és néhány elkötelezett evangélikus társuk nemrég megvalósult álma: egy közösségi tér, ahol az iskolában lemaradó roma gyerekek otthonra találhatnak, és közben tanulnak. Nem feltétlenül a leckét írják, inkább a mindennapok alapkészségeit gyakorolják, amelyeket nem hoznak otthonról. De velük tanulnak az érdeklődő szülei is. A gyerekek csak jönnek, jönnek, és boldogok, hogy valakik ómiattuk képesek tenni olyat, ami nekik jó.

És szélesre tárult egy ajtó, amikor meghívást kaptam Jansik Ildi evangélikus tanár barátnőtől a pilisi iskolájába, mert megtudta, hogy keresem a találkozást nehéz sorsú gyermekekkel. „Gyere el az angolóráimra – mondta –, mesélj nekik magadról meg Amerikáról!” Ott voltam, és láthattam az örömeiket és megilletődöttségüket, amikor nem is akarták igazán elhinni, hogy valaki csak ómiattuk látogat el az iskolába. Hogy valaki kíváncsi rájuk.

De hihetetlen volt azt is átélni, hogy érdeklődésemet látva, a Bizsu-ház egyik látogatója, a tízéves Pisti – a távoktatást kihasználva – videóban köszöntötte a saját fasori nyolcadikosaimat. Ezt látva a nyolcadikosaim pedig elkészítették a válaszvideót, ami nem volt könnyű. A szegénylős kamasz lányok még sosem csináltak ilyet, és én is csak távolból tudtam bátorítani őket. Saját maguknak kellett legyőzniük a félelmüket, hiszen egy ismeretlen világba küldték el a felvételt saját magukról. De megérte a nagy erőfeszítés, mert Pisti olyan válaszvideót dobott össze, hogy mindenkinek olvadozott a szíve. És Pisti örömtől repeső válaszával a fasori nyolcadikos lányok megéreztek, hogy egy kis erőráfordítással ki lehet nyúlni, és fel lehet emelni. Ez nagy ajándék mindkét félnek. Terv szerint a Pisti-videók összefoglalóval folytatódnak, Pisti várja már. Egy kis csapatnyi fasori diák pedig már sejti, mit is jelent az odafordulás abba a világba, ahova menni készülnek.

Én magam pedig ajándékként éltem meg, hogy híd épült két, egymástól megszűri világ között. A két szegregált világ, még ha csak pár percre is, de találkozott. És a nyoma talán nemcsak a telefonokon marad meg, hanem a szívekben is.

A hídra felléptünk. Lássuk, hogyan, merre tovább!

Forrás: Evangélikus Pedagógiai Intézet honlapja: Epszti.hu/epszti-fooldal, július 6.

Tanévzáró extrákkal

Egyetlen valódi szakmai hétvégét tudtunk megszervezni ebben a szemeszterben, februárban. Már a márciusra tervezett programot is törölte a járványveszély, érthető hát az a felfokozott türelmetlenség, amellyel a nyíregyházi Evangélikus Roma Szakkollégium tagjai várták az újbóli találkozás lehetőségét. Mivel az egyetemeken még érvényben vannak a szigorú korlátozások, a helyzethez igazítva Bodrogkeresztúrra, a Betlehem Evangélikus Pihenőházba szerveztünk tanévzáróval egybekötött közösségi programot június 19–22. között.

A helyzethez igazítva március második felétől online-szakkollégistákká változtak az Evangélikus Roma Szakkollégium tagjai, de amint lehetővé vált a személyes találkozás, lelkesen jelentkeztek be a bodrogkeresztúri rendezvényünkre. A vizsgák teljesítését, a szemeszter lezárását követően ugyan sokaknak keletkeztek más irányú kötelezettségeik – munka, szakmai gyakorlat –, aki csak tehetett, jött. Volt, aki később érkezett, más hamarabb távozott, akadt, aki közben kicsit elment, de visszajött, az azonban érzékelhető volt, hogy a szakkollégisták minden nehézséget – lerobbanó autók, családi elvárások, munkahelyi kötöttségek – elhárítva keresték a módját a találkozásnak, a közösséggel való együttlétnak. Csodás napokat töltöttünk együtt!

Pénteken ebéddel kezdődött a program, majd az egész délutánt játékkal töltöttük. Csak a vacsora után komolyodtunk meg, amikor Laborczy Géza

evangélikus lelkész, az igazgatótanács elnöke köré gyűltünk. Elmélyült, súlyos, de léleksimogató beszélgetés részei lehettünk, amely ismét közel hozott egymáshoz bennünket, miközben ki-ki leszárhathatta az önmaga számára fontos következtetéseket.

Szombaton útra keltünk, s a környéken tett kultúrtörténeti barangolás után vasárnap tartottuk meg – rövid áhítatot követően – a családi tanévzárót. Molnár Erzsébet intézményvezető értékelte a mögöttünk hagyott időszakot, majd az ajándékok átadása következett, és egyúttal megünnepeztük azokat a szakkollégistákat, akik eredményes záróvizsgát tettek.

Hangulatos grillezéssel zártuk utolsó együttlétünket a 2019–2020-as tanévben, és már közreadtuk a következő tanévre szóló felvételi felhívásunkat: találkozzunk augusztus végén a „bevonótáborban”.

Forrás: Evangélikus Roma Szakkollégium, Nyíregyháza – Meersz.hu

„Örömmel várjuk a megszólítást”

Lelki segítségnyújtás járvány alatt

Március elején már sejtettük, de igazán 16-a, az iskolák bezárása és az otthoni munkavégzés, az úgynevezett home office bevezetése idején vált világossá: olyan időt élünk, amelyet generációnk még soha. De mi az, hogy világjárvány? Veszélyben az életünk, a szeretteink, a megélhetésünk, a megszokott életvitelünk? Mi lesz velünk, s meddig tart mindez? Szorongás, magány, a napi esetszámok követése, aggasztó külföldi képsorok a híradóban. Sok kérdésre ma sincs megnyugtató válasz, sőt a járvány második hullámától tart a világ. Egyházunk az elsők között csatlakozott a Magyarországi Baptista Egyház kezdeményezte, a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának égisze alatt létrehozott telefonos lelki segély-telofonszolgálatához. A pandémia idején szerzett tapasztalatokról kérdeztük Németh Zoltán lelkészt, egyházunk országos irodája gyülekezeti és missziói osztályának vezetőjét.

– A váratlan helyzetre villámgyorsan és szakmai profizmussal reagáltak, de tudták-e, mi a teendőjük?

– Azonnal összeültünk, hogy áttekintsük, milyen stratégiai és gyakorlati változtatásokra van szükség. Bár a tervezett programok többsége nem valósulhatott, nem valósulhat meg, korántsem pótcselekvésként határoztuk el, hogy újratervezzük. Direkt és indirekt módon, kimondva és kimondatlanul éreztük: óriási igény van a segítségnyújtásra! Számba vettük hát a lehetőségeket. Két-három hónap otthon soknak tűnhet, ahhoz viszont rövid, hogy azonnal hosszú távú koncepciót dolgozzunk ki. Azt láttuk: a „túlélés” a cél a közösségek szintjén is. Fel kellett mérniük helyben, hogy mit tudnak kezdeni. A következő fázis a túlélési szakaszon átjutva a külső szereplők megszólítása, a központi segítségkérés volt. Ennek próbáltunk elébe menni. Többünknek van gyülekezeti lelkesítő tapasztalatunk – igyekeztünk a konkrét kérdés mellett rá is érezni az igényekre.

– Milyen anyagi forrásokat tudtak mozgósítani?

– Az éves költségvetésben szerepelt az elmaradt programok költsége. Az egyházi elnökség gyors jóváhagyásával ezek az összegek átcsoportosíthatóvá váltak. Első megmozdulásunk gyanánt két körben pályázatot írtunk ki *Segítés a segít-*

séghez címmel. Ezzel a gyülekezeteknek kívántunk mentőövet dobni a rendkívüli helyzetben. Sok olyan probléma merült fel, amelyre nem voltak felkészülve: idősgondozás, a gyülekezeti tagok otthonaikba való beszorulása, az online oktatás technikai feltételei – nem sorolom, mindannyian tudjuk. Örvendetesen sok igény érkezett be. A pályázatban pontosan le kellett írni, mihez kérnek támogatást. Több gyülekezetben alakultak önkéntes bevasárló csoportok, hogy segítsenek az időseknek, betegeknek, de más példáit is láthattuk a gondoskodásnak. Prioritás volt az idősek ellátása és a fiatalokkal való kapcsolattartás: hittanórák, ifiórák, a pandémia utáni programokra, például egy koncertre készülés. Másodszor a kieső perselypénz fedezésére írtunk ki pályázatot, itt már országos egyházi forrással megtámogatva. De tudjuk: nem lehet minden következménytől megóvni magunkat, a járvány terhét minden gyülekezet hordozza.

– A karanténlet mindannyiunk számára feldolgozandó lelki megpróbáltatást hozott. Ebben is tudtak segíteni?

– Nagyon hamar elindult a baptista egyház kezdeményezésére és koordinálásával a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának [MEÖT] égisze alatt egy ökumenikus egyházi lelki segély-telofonvonal. Evangélikus részről mintegy

húsz lelkész, lelkigondozó jelentkezett. Ők vállalták, hogy beosztás szerint fogadják a hívásokat. Reggel nyolctól este nyolcig élt a vonal. Eddig ilyen nem csináltunk; idő sem volt arra, hogy kiépüljön egy működő rendszer, annyira hirtelen jött a világjárvány. De vettünk egy nagy levegőt, és belevetettük magunkat. Prioritásként – de nem leszűkítve a köreikre – a „frontvonalban lévőknek”: az egészségügyben dolgozóknak kívántunk lelki segítséget nyújtani.

– Mit árulhat el a hívásokról?

– Számos jól bevált, felekezeti jellegű és nem egyházi segélyvonal is működik – több évtizedre visszanyúló tapasztalatuk, ismertségük nagy előny. Nagyon nehéz úgy „betörni a piacra” új szereplőként,

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

hogy azonnal közismertek, keresettek legyünk. De nagyon fontos megtapasztalás volt, hogy kiderült, összefogással mi is tudunk ilyet csinálni. Van humán erőforrás, kapacitás, szaktudás, bevonható emberek, és van technikai lehetőség is. Hosszú távon gondolkodva fel lehet építeni egy ilyen fontos szolgálatot.

- Milyen klasszikus vagy a pandémiás helyzetre szabott speciális feladataik voltak a lelkigondozóknak?

- Egy mobiltelefonos applikáció segítségével működött a szolgálat, a központi kezelő ahhoz a lelkészhez továbbította a hívást, aki ügyeletben volt. A telefonos lelkigondozásnak megvan a maga szabályai. Ilyen az anonimitás mindkét oldalról: az ügyeletet adó nem tudja, ki és honnan hívja, s a hívó sem éri el talán kétszer sem ugyanazt a lelkigondozót. Nem cél, hogy olyan szoros lelkigondozói kapcsolat alakuljon ki, mint egy gyülekezeti lelkész és a híve között. Aki rendszeres lelki vezetést igényelt, az ügyeletes lelkész révén végig tudta tekinteni, hogy milyen lehetőségei vannak – túl az akut, ad hoc segítségnyújtáson. De maga a meghallgatás, az emberi hang már önmagában segít, ezzel együtt pedig természetesen az empátia,

a hitben gyökerező lelki háttér, amellyel kollégáim fel vannak vértezve.

- Hogyan dolgoztak össze önök, a segítő oldal résztvevői?

- Néhány online, illetve levelezőlistás kiértékelést folytattunk. Megosztottuk, ha egy ügyeleti idő alatt nem érkezett hívás, máskor pedig azt, hogy szórva nyosan több is. Jellemzően az idősebb korosztályba tartozók kerestek bennünket – valószínűleg őket viselte meg legjobban a helyzet –, illetve az egészségügyben, szociális területen dolgozók. Ők különösen megterhelő időszakot élnek át szolgálatuk során.

- A vonal most nem él, de a járvány visszatérhet. Gondolkoznak-e a folytatásban?

- A szolgálat jövőjéről még nem határoztunk. Egy lelkisegély-vonal esetében a folytonosság, az állandóság alapvető kritérium. Ha van igény erre a szolgálatra, akkor át kell gondolni, hogy az evangélikus egyház akar-e akár önállóan is ilyet működtetni, vagy marad az ökumenikus keretek között.

- 2020 megmutatta: új megoldásokat, rugalmasságot, felelősséget követel meg tőlünk a világ. S azt is, hogy az erőt Istentől megkapjuk napról napra. Füstünk végig azon, hogy milyen más lehetőségeket kínál az evangélikus egyház a lelki segítségre szorulóknak!

- A jövő ugyanolyan szorongást kelt, sőt már van tapasztalatunk, hogy milyen is egy karantén a gyakorlatban. Van dolgunk, mert a múltnak is van feldolgozandó lelki utóhatása, és a jövő is sok kérdéssel teli. Még a világ vezető tudósai sem mernek erre az évre előre semmit bizton állítani. Elsőként a helyi, adott gyülekezetet javaslom. A lelkész ismeri a viszonyokat, ő tudja a leginkább személyre szabott segítséget adni. Lelkészeink, gyülekezeteink ismeretében mondhatom: számukra öröm, ha megszólítják őket, ha beléphetnek a környezetükben élők lelkigondozásába, kísérésébe. Rendkívül fontos a hitélet gyakorlásában a személyes találkozás, a lelkigondozói kapcsolattartás. Erre van nyitottság és fogadókészség lelkészeink részéről – mi, lelkészek tulajdonképpen ezt várjuk. Nem az teszi ki a szolgálatunkat, hogy meghirdetett közösségi alkalmakra kellő létszámú résztvevő jöjjön el. A közösségnek is fontos és jó, de az egyénnek is, aki keresi a kapcsolódási pontokat, ennek oly sok pozitív eredménye és gyümölcse lehet!

Tudok több szép elköteleződésről az elmúlt hónapokból, amelyek gyülekezeti keretben történtek. A krízisek törvényszerű következménye, hogy az ember keresi az elérhető kapaszkodókat. S a másik oldalról: látva azt, hogy mekkora bajban vagyunk, vizsgáljuk meg, hogy mi együtt miben tudunk segíteni! Mindkét szempontból kulcsszereplők a helyi gyülekezeti közösségek. A lelki, mentális támogatás egyébként szerintem fontosabb, nagyobb súlyú is lehet, mint az anyagi, fizikai segítség. Egy figyelmes, kedves beszélgetésnek, egy bevásárlás lebonyolításának a lelkiek, az életerő visszanyerése szempontjából hatványozottan nagyobb szerepe, több hozadéka van, mint amennyi a forintban mérhető segítségnek. A gyülekezeti lelkészek mellett az országos irodát és minket, a gyülekezeti és missziói osztály munkatársait is bizalommal lehet keresni. Fontos elmondani: a direkt anyagi kérések megfogalmazása még a hívások esetében is jellemző volt. Arra van módunk, hogy felmérjük az igényeket, össze is tudjuk kötni a szálakat, hiszen jobban átlátjuk a lehetőségeket központi helyzetünkben adódóan. Egy-egy pályázatra is fel tudjuk hívni a figyelmet, vagy kiadványokkal kapcsolatban van javaslatunk – sokszor közvetítőként, információkkal is gyors eredmény érhető el.

- Apropos, kiadvány: a Húsz perc szíverősítő - Az otthon végezhető egyéni imádság gyakorlata című füzetük szintén a járványhelyzetre készült. Mi a története?

- Nem mi találtuk ki, s ez szimbolikusan sokat kifejez. A tizenhat oldalas kiadvány úgy született, hogy a *Segítés a segítséghez* pályázat kapcsán felhívott egy orosházi gyülekezeti tag, és elmondta, hogyan próbálnak segíteni az időseknek, a betegeknek. Megköszönte a központi anyagi támogatást, de rámutatott: jó lenne, ha ezeknek a rövid látogatásoknak a keretében a bevásárlókosár, az élelmiszerek mellett valami lelki táplálékot is át tudnának adni. Innen már csak egy lépés volt, hogy összeállítottuk az otthon egyszerűen elvégezhető lelki gyakorlatra hívó füzetet, amit szóróanyagként vihetek magukkal az önkéntesek, gyülekezeti segítők. Sikerén felbuzdulva a járványhelyzettől függetlenül folytatjuk, hiszen van igény kis terjedelmű, könnyen „fogasztható” spirituális tartalomra, egyházunkban és annak keretein kívül is.

■ STIFNER-KÖHÁTI DOROTTYA

„Kapott gól nélkül hoztuk az első félidőt”

Soha nem tapasztalt helyzetben sikerült helytállnia az evangélikus diakóniának

A pandémiás időszak eddigi tapasztalatainak összegzésére és a járványügyi veszélyhelyzet utáni kegyelmi időszak visszafogott ünneplésére gyűltek össze a diakóniai intézmények vezetői az egyházvezetés meghívására július 21-én a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának budapesti székházában. A meghívottakat elsőként – a diakóniai munkaágért is felelős püspökként – Kondor Péter, a Déli Evangélikus Egyházkerület lelkeszi vezetője köszöntötte.

Köszöntőjében – amely egyben hálaadás is volt – Kondor Péter elmondta: nehéz időszakon vagyunk túl, és olvasva a híreket, azt látjuk, hogy még nincs vége, hiszen körülöttünk újabb korlátozások lépnek életbe. Megköszönve az evangélikus fenntartású szociális intézményekben dolgozó áldozatos munkáját, kiemelte, hogy minden nehezítő külső körülmény ellenére azok, akikért a diakónia felelősséget vállalt, családi és biztonságos környezetben élhették át ezt a nehéz időszakot. A diakóniáért felelős püspök rámutatott, hogy ebben a helyzetben is Isten csodatetteiről lehet és kell beszélni, hiszen ő az, aki megtartott mindenkit.

Gregersen-Labossa György lelkeszi vette át a szót a püspöktől. Egyházunk diakóniai bizottságának elnöke megköszönte a jelenlévőknek, hogy elfogadták az egyházvezetés gesztusértékű meghívását. Hangsúlyozta, hogy a nyár kegyelmi idő, nem tudható, mit hoz az ősz. A tapasztalatok viszont felvértezték a diakóniában szolgálókat, hogy felkészülten várják az esetleges újabb feladatokat.

A délelőtti további részében Kelemen Anna Gyöngy, a Magyarországi Evangélikus Egyház Országos Irodája Diakóniai Osztályának vezetője kezdeményezett beszélgetést a pandémiás időszak gyakorlati tapasztalatairól.

A jelen lévő intézményvezetők hozzászólásait összegezve a következő nehézségek rajzolódtak ki markánsan: a korlátozó intézkedéseket – a Nemzeti Népegészségügyi Központnak és az Emberi Erőforrások Minisztériumának a hivatalos útmutatásait és szabályozásait követve – minden esetben időben foganatosították. Míg azon-

ban a biztonsági rendelkezések alkalmazása nem állította megoldhatatlan feladat elé a diakóniát, addig a munkaszervezés komoly nehézséget okozott. Egyrészt az óvodás, kisiskolás gyermekek otthoni tanulása miatt támogatásra szoruló gyermekes anyukák, másrészt a különböző okból átmenetileg karanténba vonuló, illetőleg a veszélyeztetett korban lévő munkatársak helyettesítése miatt. Az is tény, hogy a dolgozók erőn felül teljesítettek, és mostanra a fáradtság jelei mutatkoznak soraikban. Ehhez társul a munkatársakban az a hiányérzet, hogy mennyire jó lett volna az az erkölcsi és egyben anyagi elismerés, amelyben az egészségügy részesült... Mindezek mellett hangsúlyt kapott az intézmények gazdasági stabilitása, amely – többek szerint – a jövőre nézve kérdéses lehet.

„Kapott gól nélkül hoztuk az első félidőt” – szözl a futballból kölcsönzött hasonlattal Lázár Zsolt lelkipásztor, a szarvasi Ótemplomi Szeretetszolgálat vezetője. A járvány esetleges második hullámára utalva hozzátette: „Maradjon így a második félidőben is.”

A tapasztalatok összegzése után fenn tartói részről Kelemen Anna Gyöngy mondott köszönetet az intézmények áldozatos munkáért.

Fabiny Tamás elnök-püspök az összegzésében kiemelte: saját tapasztalatai szerint is fegyelmezett volt a csapat, a különböző munkaágak egymáshoz kapcsolódása pedig példaértékű. Az evangélikus sajtó munkája kiemelten fontos volt, hiszen információt adtak minden irányba. A külügyes munkatársak nagy lelkesedéssel és hatékonysággal vettek részt a védőfelszerelések és fertőtlenítőszeres beszerzésében.

Az elnök-püspök köszönetet mondott az országos iroda gazdasági osztályának, amely az országos presbitérium márciusi ülésén eldöntött vésztartalék képzésében segített; a nevelési és oktatási osztálynak, amely a diakóniát segítette több esetben tisztítószerezrel vagy technikai eszközökkel; a számítástechnikai csapatnak, amely nélkül nagyon nehéz lett volna az online kommunikáció; végül, de nem utolsósorban pedig a gyülekezeti és missziói osztály munkatársainak, akik információs anyagokkal és lelki táplálékkal segítettek a diakóniát. Fabiny Tamás emlékeztetett, hogy mindeközben az egyházvezetés is igyekezett a maga területén megtenni mindent az ellátottak és a munkatársak érdekében.

Utolsó felszólalóként Pröhle Gergely országos felügyelő mondott szintén köszönetet. A Szélerőrsza országos evangélikus ifjúsági találkozó eredetileg választott igéjére utalva emlékeztetett arra, nem volt sejtethető, milyen jelentősége lesz a Páltól kölcsönzött igének: „Mert nem a félelem lelkét adta nekünk Isten, hanem az erőt, a szeretetet és a józanság lelkét.” (2Tim 1,7) „A félelmet megismerhettük. De a legfontosabb sajátos jellemvonás, ami az evangélikus egyházat, az evangélikus intézményrendszert jellemzi, az, ahogy erre a félelemre reagált.”

■ HAJDÚ TIBOR

Forrás: Evangélikus.hu

Miért üres a torony gombja?

Mozzanatok a romániai magyar evangélikus egyház Trianon utáni történetéből

A Magyarországi Luther Szövetség és a Magyarországi Evangélikus Egyház Reformációi Emlékbizottsága szervezésében minden hónap utolsó csütörtökén különleges program helyszíne Budapesten az Evangélikus Országos Múzeum. A koronavírus-járvány miatt a sorozat néhány hónapon át szünetelt, de június 26-án már elhangozhatott Veres Emese-Gyöngyvér előadása. Az egyházi néprajz kutatójaként is ismert előadó az alábbiakban magazinunk olvasói számára is feleleveníti a trianoni országhatárokon kívül rekedt magyar lutheránus „szervezkedések” epizódjait.

Történt, hogy 1925-ben a barcaújfalusi evangélikus hívek a templom tornyát újra akarták fedetni, és ahogy ilyenkor szokás, az új toronygombba elhelyeztek volna iratokat. A krónikás, Jámbor János ezt ekképpen írta meg:

*Az egész világon, ahol csak templom van,
És a templom tornya tetejében gömb van,
Mindegyikbe emlékirat van helyezve,
Ami emlékeztet a régi időkre.
Hogy is volt építve?
Hogy is volt javítva?
Ki volt vezetője, s mikor ki volt papja?
Milyen előjárók? És hogy mit míveltek?
Milyen volt a világ? Milyen volt az élet?
Az akkori pénznemekből egy-egy darab,
Hogy majd az utókor láthassa azokat.
Ilyen szép sorrendben történt ez nálunk is,
Csakhogy a toronygömb üres maradt mégis,
Mert az ördög éppen abban az időben
Köztünk járt a földön emberi képében,
S ezen nemes szándékunkat meggátolta,
És ezért maradt üresen a tornyunk gombja.*

Egyháztörténeti források

Az egyszerű falusi ember, akinek hagyatékában több tucat vers és verses életrajz maradt fenn, hosszasan verseli el az előkészített iratok, emléktárgyak sorát. Azonban amikor a munkák elkészültek:

*Egy helybéli ember, a falu Júdása
Jelentést tett a román rendőrségnek nyomban,
Hogy az emlékiratban oly megjegyzés van,
Mi a felsőbbiséget érinti súlyosan.
Nemcsak előljárástgot s kormányzatot,
Hanem sérti nagyon a román államot!*

Hogy miért említettem ezt az esetet? Mert böngészve az egyháztörténeti forrásokat, a sajtó híreit, tudósításait, lapozva a helyi tollforgatók visszaemlékezéseit, rájöttem, hogy amikor a romániai

az impériumváltás után a romániai magyar evangélikusok esetében éppen a legfelsőbb szervezet, az egyházkerület hiányzott.

Szakadozottan

1918. december 1-jén, azaz a gyulafehérvári egyesülési nagygyűlés idején [a magyarországi románság küldöttei itt nyilvánították ki a Magyarországtól való elszakadási szándékukat és a Román Királysággal való egyesülés óhaját – a szerk.] Erdély területén az evangélikusok magyar és német nyelvűek voltak. Külön, önálló szer-

Konfirmáció Barcaújfaluban

magyar evangélikusok Trianon utáni intézményalapítási gondjairól írunk, a hivatalos források nem elegendők ahhoz, hogy a helyzetet megvilágítsuk. Az emberi természet nemzetiségétől függetlenül mindig szerepet játszik az események alakulásában. Ráadásul az egyházkerület a gyülekezetek alkotják, azokat pedig a hívek, akiknek egyet- vagy egyet nem értése igencsak befolyásolja az egyházi élet alakulását.

Kisebbségi helyzetben megmaradni csak szervezett keretek között lehet, ám

vezettel rendelkeztek a németek, azaz szászok, de a magyar gyülekezetek közül Halmagy, Székelyszombor, Zselyk, Kiskapus, Oltszakadát és Kolozsvár szintén az országos egyházként működő ágostai hitvallású szász püspökségbe tartozott.

A történelmi Erdély területén élő magyar evangélikusok a Barcaságon tömörültek, és tizenkét gyülekezetükkel 1886-ban hozták létre a magyar esperességet, amely a trianoni elcsatolás pillanatában az egyetlen „sértetlen” magyar evangélikus egyházi szervezetnek tekinthető. ►

Az aradi evangélikus templom

(A Partiumnak és a Bánságnak a Román Királysághoz került területein szlovák nyelvű gyülekezeteket is találunk, a németek itt viszont általában sváb származásúak voltak, és gyülekezeteik korábban sem álltak kapcsolatban az erdélyi szász gyülekezetekkel.)

A brassói magyar esperesség 1886-tól a Tiszai Evangélikus Egyházkerülethez tartozott, akárcsak a Partium gyülekezetei; a bánsági gyülekezetek pedig a Bányai Evangélikus Egyházkerülethez. (A rend kedvéért meg kell említeni az óromániai evangélikus szórványokat is, amelyeknek a szervezetségéről azonban alig tudunk valamit.)

A helyzet tehát korántsem volt egyszerű, a gyülekezetek közötti földrajzi távolság sem volt csekély, ráadásul a politikai helyzet is különbözött. Ilyen körülmények között kellett megszervezni az egyházi életet. Ahogy a *Protestáns Szemle* 1925. évi 2. számában *Az erdélyi ág. evangélikus magyar egyház a román impérium alatt* címmel megjelent írásban olvashatjuk: „...velük rekedt br. Solymosy Lajos egyetemes egyházi felügyelő, aki állásához méltóan nem-

csak töprengett azon, hogy mit kellene tenni, hanem cselekedett is: felszólította az egyházakat, hogy szervezkedjenek egyházmegyékké. Így alakult meg az aradi, bánsági, brassói és ötvárosi egyházmegye...” [Szerzője *Transylvanus Bujdosó aláírással jegyezte írását.* – A szerk.]

Mivel e rövid írás csak a Trianon utáni romániai magyar evangélikus élet néhány mozzanatára kíván rámutatni, most nem foglalkozom – helyszűke miatt sem – az egyes egyházmegyék pontos megalakulásával, sem a rengeteg konfliktushelyzettel, amely éppen a nemzetiségi összetétel miatt keletkezett, leginkább a német ajkú gyülekezetek és a szász országos egyház között.

A helyzet visszásságát mutatja az is, hogy miközben a 19. század második felében a barcasági gyülekezetek több mint egy évtizeden át küzdöttek, hogy kiválhassanak a szász egyházból, 1922-ben a brassói gyülekezet visszalépett annak kötelékébe. Az úgynevezett szerződéses viszony megállapítása során azonban – többek között – rögzítették, hogy „a tanban az egyházközség egyáltalán nem,

a liturgiában és az ünnepek megtartásában pedig csak a püspök hozzájárulásával változtathat”. Ezt azért is érdekes olvasni, mert még nem is volt olyan rég, amikor az 1888-as vizitáció során sokan zúgolódtak, amikor a püspök eltörlésre javasolt a szász egyházi gyakorlatból hozott bizonyos ünnepeket és szokásokat...

A három évtizednyi önállóság során tehát rögzültek a magyarhoni egyházkerület egyházi gyakorlatai, amelyeken a brassói gyülekezet nem kívánt változtatni. Az emberi gyarlóság azonban itt is megmutatkozott, hiszen brassói gyülekezeti tagok a többi barcasági gyülekezet tagjait próbálták győzködni arról, hogy jobb lenne nekik is visszalépni a szász egyház kötelékébe...

Püspökiktatás Aradon

1921-ben megjelent az *Evangélikus Néplap* Nikodémusz Károly lelkész és író szerkesztésében; az első évfolyam egyik számában olvasom: „Kevesen vagyunk. Akik vagyunk is, szét vagyunk szórva egy idegen nyelvű, kultúrájú és vallású ország legkülönbözőbb tájaira. Ha nem fogunk össze, ha nem igyekszünk megérteni egymást, ha nem az ősök hitével, kitartásával és áldozni tudásával álljuk a ránk váró harcot: akkor elvesztünk menthetetlenül.”

Az összefogás olykor hiányzott, pedig nagy szükség lett volna rá a Román Királyság minisztereinek és hivatalnokainak packázásával szemben. Szintén az *Evangélikus Néplap* közölte a következőket 1923. április 15-én: „Hogyan is áll a zsinatpresbiteri egyház ügye? [...] Ha egy szóval akarunk felelni a felvetett kérdésre, akkor nem felelhetünk másképpen, mint így: rosszul. Rosszul, nem annyira azért, mert az illetékes helyen a legkomolyabb formában tett és többször megismélt ígéreteket részletenként visszavonják, hanem főképpen azért, mert idebenn kicsinyes torzsalkodásban pazarolódik idő és erő, s az egész vonalon a következetes, szívós munka helyét a nagy nekilendülés után csüggedt tétlenség foglalta el. Ezért áll rosszul evangélikus egyházunk ügye.”

Pedig a folyamat egy püspökség létrehozására már 1920-ban elindult az akkori kolozsvári lelkész, Kirchknopf Gusztáv kezdeményezése nyomán. Az évek azonban teltek, egyik közgyűlés követte a másikat, ott volt a bukaresti egyeztetések sora, Kirchknopf Gusztáv kiutasítása, konfliktusok a szász országos egyházzal, hogy csak címszavakat említsék, hiszen mindezek ki-

fejtése már a püspökség létrejöttének monografikus feldolgozását eredményezné.

1926 végén fordulat állt be az egyház ügyében. December 22-én a vallásügyi miniszter elvben hozzájárult egy evangélikus-lutheránus zsinatpresbiteri alapon álló szuperintendencia felállításához, 1927. április 3-án pedig Aradon beiktatták Frint Lajos helyi lelkészt az első romániai magyar evangélikus püspökként. A főfelügyelő báró Ambrózy Andor lett.

Idézek az 1936-tól Bácsfaluban megjelent *Evangélikus Élet* hetilap egyik – 1940-es – visszatekintéséből: „Egyházunk a trianoni békekötés következtében püspöki fennhatóság nélkül maradt evangélikus egyházközsegekből [...] 1927. évi április hó 8-án alakult meg, amikor is az egyhangú bizalommal megválasztott szuperintendens: Frint Lajos aradi ev. lelkész, valamint a szuperintendenciális felügyelő:

az evangélikusok sérelmei. Főleg iskolaügyben.

Az impériumváltás egyházi iskolák nélkül találta az evangélikusokat, hiszen a 19. század második felében az anyagi terhek viselésének nehézsége miatt az egyházi iskolákat – főleg a Barcaságon – átadták az államnak. Így ekkor ismét cselekedni kellett.

Bár a gyülekezetek óriási erőfeszítéseket tettek, és kezdetben nagy az összefogás is, mégsem bírták anyagilag az újonnan alapított intézmények fenntartását. Az állami segély többnyire nem érkezett meg, és a gyülekezetek sokszor a tanítók fizetését sem tudták biztosítani. Folyamatos ellenőrzésekkel néztek szembe, illetve épületfoglalással, hiszen alakultak az állami iskolák, amelyeket a román állam a meglévő egyházi épületekben kívánt elhelyezni. És ha mindez nem lenne elég, ismét

A másik, akit ezen a helyen kiemelek, Kelemen Kálmán tatrangi tanító, aki Budapestre került, de csángóságát mindvégig őrizte a magyar fővárosban is. Folyamatosan tartotta a kapcsolatot az otthoniakkal, igyekezett a Magyarországra átkerült csángókat összeírni, számontartani, sőt a Kapás utcában egy csángó múzeumot is létrehozott, amelynek nyomait lassan harminc éve kutatom. Az egykori gyűjtemény tárgyaira éppen a Néprajzi Múzeum költözése irányította figyelmet. A hagyatéki leltéji jellege megszűnt, és Kelemen Kálmán unokái először láthatták a nagypapa Trianon utáni gyűjteményét. A család jóvoltából néhány darab hazakerül a hétfalusi közösséghez is.

Teret hódító magyar ruha

Ha már említettem a fenti gyűjteményt, még egy jelenségre kívánok kitérni, amelynek kezdőpontja még az első világháború előttre nyúlik ugyan vissza, ám a kisebbségi lét átértelmezi azt: ez pedig a magyar ruha térhódítása.

A Krizbára került Sexty Kálmán lelkész úgy vélte, hogy magyar gyülekezeti tagjainak viselete százos vonásokat mutat, így ideje magyarosra cserélni. Így jött létre a magyar ruhaként ismert viselet, a fehér szoknyával, piros mellénnyel és pártával, valamint a zöld köténnyel.

A szomszédos Barcaújfaluban éppen a konfirmációs képek segítségével figyelhető meg, hogy miként gyűrűzik be ez a ruha oda is, míg ma már mindkét faluban egyértelműen konfirmációs viseletté is vált. A második világháború utáni években azonban Krizbán fokozatosan elhagyták a ruha viselését, mivel éppen a nemzeti színek miatt a konfirmandus lányokat meghurcolta a hatalom, és csak a rendszerváltás után kezdték ismét félelem nélkül hordani.

A fentiek tükrében kijelenthetjük, hogy 1918. december 1. után a romániai magyar evangélikusok külső és belső konfliktusokkal terhelt időszakban keresik a helyüket, és próbálják megvetni lábukat az új államban, folyamatosan harcolva jogaikért. Ennek ellenére a két világháború közötti évtizedek az építkezés, az alapozás éve, képletesen és ténylegesen is. Mind ezt azonban ismét megakasztotta a második világháború kitörése, majd a második bécsi döntés, hogy a további korszakokat most ne is említsem.

■ VERES EMESE-GYÖNGYVÉR

FOTÓK A SZERZŐ ARCHÍVUMÁBÓL

Krizbai konfirmálók magyar ruhában

báró Ambrózy Andor temesgyarmati földbirtokos a kormányhatóságot képviselő Păclișeanu Zenovie generaldirector úrnak a kezébe letették a hűségesküt.”

Iskolaügyetlenségek

Mindezek ellenére a romániai magyar evangélikus egyház ügye nem került nyugvópontra, sőt az egyházkerület működésének engedélye is csak 1940. április 1-től válik „véglegessé”. Elég elővonnunk a jegyzőkönyveket, újságokat, amelyekben sorjáznak az állami túlkapások, tiltások és

magyar támad magyarra, amikor az állami iskolákba csábítanak át tanítót és tanuló egyaránt.

Az egyházi és a világi sajtóban szinte lapszámonként visszatérő téma az evangélikus iskolák ügye, helyzete, valamint a lelkészek és tanítók önkéntes vagy kényszerített kivándorlása. Több sorsot is érdemes lenne kiemelni, ám én itt csak kettőre utalok. Az egyik Petrovics Pál egykori hosszúfalu-fürészmezei lelkészé, akinek munkásságáról áttelepülése után is vannak adataink, hiszen ő a budafoki templom építtető lelkésze.

Arcvesztés helyett

(2Kor 3,4–11)

Arcmosás. A kánikula napjaiban különösen is jólesik. Felfrisülés, új erő, hűsölés, lelassulás, megállás. De nem csak nyáron. Amikor az ember reggel arcot most, érzi, hogy elkezdődik egy új nap. Kimossa belőle a tegnapot, az álmoságot, a múltat. Kimossa belőle mindazt, amit nem szeretne belevinni egy új napba. Az arcmosás mint hajnali-reggeli rituálé van jelen hétköznapijainkban csakúgy, mint ünnepeinken.

Tudatosan vagy tudat alatt talán arra is gondolunk: aki arcot mos, képes újat kezdeni, aki pedig nem teszi ezt meg lustaságból, félelemből, feledékenységből vagy csak egyszerűen azért, mert úgy érzi, nincs rá szüksége, ereje vagy ideje, az bizony sokat veszít. Sőt saját magát is elveszítheti. Mert ha valakinek

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ - FOTÓ: SHIRONOSOV

az arca nincsen rendben, akkor okkal hihetik mások, hogy káosz uralkodik ott legbelül.

Ugyanígy erős bennünk a bizonyosság, hogy akit átmos a víz és ezzel az új kezdet esélye, abban valami nagyon fontos indulhat el. Hankiss Elemér, a 2015-ben elhunyt polihisztor író, szociológus mesélt egyszer arról, hogy az ember minden egyes nap, minden egyes ébredés után újra meg újra össze kell, hogy rakja saját magát. Mindennap fel kell építenie önmagát, végig kell gondolnia magát tudatosan, és csak akkor indulhat el igazán a nap. Kizárólag akkor, ha rendeztük a sorainkat, ha ki tudjuk mondani, hogy kész vagyok egy újabb napra, annak minden szépségével és kihívásával. És ebben nulladik lépés maga az arcmosás. Fizikailag és persze lelkiileg is. Mert minden nap egy új arc ajándékának az esélye.

A páli igeszakasz a Második korinthusi levélből lelki értelemben: arcmosás. Felfrisít, új esélyt ad, helyrerak, rendezi az utóbbi hetekben, hónapokban talán kicsit összekuszált gondolatainkat.

Kimossa a szemünkből az álmod, félálmod, rémálmod, félelmet, kényelmességet, megszokottságot. Arra készítet, hogy újrendezük a sorainkat. Hitéletünk sorait is. „Nem mintha önmagunktól, mintegy a magunk erejéből volnánk alkalmasak, hogy bármit is megítéljünk; ellenkezőleg, a mi alkalmasságunk Istentől van” – írja Pál, óriási evangéliumot hirdetve meg a sokszínű gyülekezetnek Korinthusban, amely üzenet a mában is visszhangzik.

Alkalmasak vagyunk építeni az Isten országát! Alkalmasak vagyunk az új, jézusi szövetség csapatához tartozni, amelyben a törvény betűje nem gyilkos, hanem életmentő; ahol a törvényt betöltő és nem eltörölő Krisztus áll a középpontban; és ahol az általa megígért és el is küldött Lélek az, aki átjárhat minket, feltölthet minket.

A Lélek az, aki Krisztus-arcúvá teheti a saját, sokszor megtépázott, sokszor megunt, sokszor terheket és fájdalmakat tükröző arcunkat. Így lehetünk mindannyian az új szövetség új arcai. Arcok, a Lélek által ösztönzött, vezérelt, megvigasztalt és a Feltámadotthoz hozzáhangolt arcok.

Ál/Arc a címe John Woo rendező 1997-es amerikai akciófilmjének. A főszerepekben John Travolta és Nicolas Cage látható. Olyan örök riválisokat játszanak, akik – szó szerint – egymás arcát öltik magukra. A főszereplő FBI-ügynök életének a legörültebb akcióját hajtja végre, amikor orvosi beavatkozással arcot cserél gyűlölt ellenségével, aki kómába esett. A filmben az arc nélküli főellenség magához tér, és bosszúra éhesen az FBI-ügynök arcával távozik a kórházból. Felkavaró alapötlet, morbid és abszurd: valakivel arcot cserélni, nem is beszélve arról, ha az a valaki nem más, mint maga az ellenség.

Meglátni a saját arcomat az ellenségem arcán és az ellenségem arcát mint magamét a tükörben. Vajon mit jelent ebben az összefüggésben az ellenségszeretet, amelyről Jézus beszél? Ha nem is szó szerint, de szimbolikusan gondoljuk át: mi vajon kivel cserélnénk arcot, és kivel nem? Kinek az arcát ölténénk fel szívesen, vagy a sajátunkat kin látnánk szívesen?

Tudunk mit kezdeni azzal a gondolattal, hogy Isten képmásai vagyunk? Vajon felismerhető a mi arcunkon Isten és az ő szeretete? Vajon látszik az arcunkon, hogy mi az új szövetség új arcai vagyunk? Vajon tovább tudjuk adni a krisztusi Isten-arcot azoknak, akiknek épp most van szükségük a megváltás, a szabadítás, a feltámadás és az örök élet evangéliumára? Kérdéslavina. Nyáron is. Arcmosás. Nem csak nyáron. Új arc. Krisztusi arc. Áldással teli.

Az Úr ragyogtassa ránk az ő arcát, az ő Krisztusát! Könnyörüljön rajtunk, és adjon nekünk békeséget! Most és mindörökké. „Ha ugyanis a mulandó dicsőséges, mennyivel inkább dicsőséges a maradandó.”

■ DR. GÁNC S TAMÁS

Földi törvények és bibliai alapok

Cégvezetőként is őrzi evangélikus gyökereit Zászlós Tibor

A földet művelni, mezőgazdasággal foglalkozni nemcsak szakma, nem csupán hivatás, hanem életforma – vallja Zászlós Tibor, a Mezőfalvai Zrt. vezérigazgatója. Megtiszteltetésnek tekinti, hogy eddigi pályafutása alatt számos más tisztséggel is megbízták, jelenleg is a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara mezőgazdaságért felelős országos alelnöke, a Magyar Állattenyésztők Szövetségének elnöke, címzetes egyetemi docens, a GMO-mentes Magyarországi Egyesület vezetőségi tagja. Kápolnásnyéken él, a Tordas-Gyúrói Evangélikus Egyházközség martonvásári fiókjának tagja. Öt gyermeket nevelt fel, és öt unokával büszkélkedhet. Íróasztalán két könyv mindig a keze ügyében van: a Biblia és a büntető törvénykönyv.

Beszélgetésünk elején arról kérdezem, honnan ered a mezőgazdaság iránti szeretete. „Ha valaki ezt az életformát tanulja meg gyermekkorában, felnőve is ehhez kötődik, akkor ez a kötődés megmarad a későbbi tanulmányai, tevékenysége és egész élete során – válaszolja. – Én is gyermekkoromban ismerkedtem meg a mezőgazdasági munkával, a földdel, és akkor szerettem meg. Pilisen éltünk, és mint minden falusi gyerek, kiskorom óta kivettem a részemet a föld megműveléséből. Később állatokat tartottam, így saját keresetből juthattam.”

Pilisi tarisznyával indult

Erdészeti szakközépiskolába járt, aztán Mosonmagyaróváron, a mezőgazdaságtudományi karon szerzett agrármérnöki diplomát, majd a Gödöllői Agrártudományi Egyetemen külgazdasági szakmérnöki oklevelet. Hozzáteszi: meghatározók voltak számára gyermekkorának tanítói és evangélikus lelkészei is.

„A keleti kultúrában a pedagógusoknak, a tanítóknak, a lelki vezetőknak sokkal nagyobb a tisztelete, mint hazánk-

ban. Ezen változtatnunk kellene, hiszen életünk elején a család mellett nekik köszönhetjük azt az erkölcsi útravalót, »tarisznyát«, amit megkapunk, és amiből később is gazdálkodunk. Pilisen igen erős az evangélikus közösség. Gyerekkoromban Keveházi Laci bácsi, az akkori esperes-lelkész kézen fogott bennünket, és feleségével, Klári néniel együtt vezettek az élet különféle gidres-gödrös útjain. Szerencsém volt az általános iskolai tanáraimmal is, akik mind-mind kötődtek valamilyen formában az egyházhoz, a kereszténységhez.”

Ilyen indíttatás után természetesen megfordult a fejében, hogy lelkész legyen. Bár zongorázni, harmonikázni is megtanult, az énekhanga sosem volt jó. „Ez volt az egyetlen akadály annak, hogy teológiára menjek: olyan lelkész, aki nem tudja elénekelni az egyházi éneket, elképzelhetetlen, hiszen nem mindig van az ember mellett kántor vagy másvalaki, aki ki tudja segíteni.” ▶

Isten ígéje a rácson túl

Zászlós Tibor íróasztalán a Biblia mellett ott van a hatályos büntető törvénykönyv egy példánya is. Ennek ugyanis jelképes értelme van számára. Közel húsz évig a Baracskai Büntetés-végrehajtási Intézet Annamajori Célgazdaságában dolgozott, volt főállattenyésztő, majd főagronómus, végül ügyvezető igazgató. A bűn különböző formáival találkozott.

„A büntető törvénykönyv az a nomenklatúra, amely a földi jogrendnek az alapját képezi, amelyet illő és szükségeltetik betartani – fejt ki. – Ha valaki mégis ennek a kikerülésére biztat engem, például egy-egy szerződéskötés-kor, akkor fellapozom, és megmutatom neki, milyen szankciókkal, büntetéssel jár a megkerülés. Deák Ferenc mondta, hogy a földön jogszolgáltatás folyik, bár az ügyvédek, bírók igazságszolgáltatásra is törekednek. Mindenképpen szükséges a büntető törvénykönyv mellé tennünk a Bibliát – a földi törvényeken túlmutatva ebben vannak az erkölcsi alapok. Mindig mindenütt tisztességesen kell viselkedni és Istent szolgálni, ezek megkerülhetetlen előírások.”

A rendszerváltás után akkori munkahelyén, a baracskai intézetben Zászlós Tibor támogatta a börtönlelkészi szolgálat bevezetését. Szemerei János jelenlegi nyugati (dunántúli) evangélikus egyházkerületi püspök akkor a tordas-gyúrói gyülekezetben szolgált; egyike volt

azoknak a lelkészeknek, akik elsőként tarthattak bibliaórákat az elítélteknek. A börtön lakói tömegével hallgatták Isten szavát, és próbálták a bűnüket feloldozni. Sokan ott tértek meg, változtak meg, és kezdtek tisztességes életet élni. Keveházi László segítségével pedig teológushallgatókat vittek be a börtönbe – az esperes-lelkész oktatott az Evangélikus Teológiai Akadémián, a későbbi Evangélikus Hittudományi Egyetemen –, hogy megmutassák nekik az ottani életet. Ma már börtönlelkészek sora végzi a szolgálatot.

„A hit ereje a bűneitől terhelten is megszólítja az embert, aki a későbbiekben tudja majd ezt hasznosítani. Sajnos a társadalmunkban mindig voltak és lesznek is a világi törvények ellen vétők, de törekednünk kell rá, hogy minél kevesebben legyenek” – teszi hozzá riport-alanyunk.

Váltoállítás

„Negyvenhárom éves koromra sok mindent elértem a büntetés-végrehajtásban, Európa több börtönével megismerkedtem, a külföldi példák alapján volt egy koncepcióm az önfenntartó börtönről, ám a magyar büntetés-végrehajtási intézményekben akkoriban nem ez volt a fő irány – folytatja az elbeszélést Zászlós Tibor. – Pedig jó lett volna, ha az ezekben előállított javakat fel lehetett volna használni legalább a büntetés-végrehajtás szervezetén belül. Úgy éreztem akkor, hogy váltanom kell. Így kerültem az akko-

riban a csődhelyzet szélén álló Mezőfalvai Zrt. élére, és megpróbáltam talpra állítani. Vallom, hogy a csődhelyzet nem Isten csapása volt, hanem a vezetés, a gyenge szervezőképesség miatt következett be. Ha a magyar gazda tudja, hogy van értelme a munkájának, akkor dolgozik. Mindent, sőt még annál is többet megtesz a mezőgazdaságért, a földért, a természetért.”

A cég munkavállalói nem vándorolnak ide-oda, mert megtalálják a számításukat: a jelenlegi kétszáz alkalmazottjukból közel hatvan több mint két évtizede dolgozik náluk. „A dicséretes dolog mindig dicsérendő, és a tilos mindennap tilos – állapítja meg a vezérigazgató. – Be kell tartani az alapelveket, az »italt« nem szabad tolerálni, a magántulajdon és a közösség tulajdonának összekeverése sem megengedett. Sajnos emiatt több embertől meg kellett válni, az általam vezetett rendszerben nincsen helye ennek. Fontos, hogy olyan kollégáim legyenek, akikkel azonos erkölcsi, szakmai értékeket vallva tudunk munkálkodni az eredményért. Bizalommal kell lenni a kollégák és a munkatársak iránt, sőt el kell fogadni a másik embert, a tudását, a véleményét.”

A magyar mezőgazdaság jövőjét illetően Zászlós Tibor nem borúlátó. „Az a fajta környezetvédelmi tudatosság, ami Magyarországon évek óta megvan, sok lehetőséget fog adni a jövő nemzedékének. Az Európai Unióban sok környezetvédő a növényvédő szerek használatának csökkentéséért harcol, mert ott valóban sok szert használnak, míg hazánkban ennek a töredékét sem. A magyar gaz-

da eddig is zöld gazda volt, és ezután is az lesz, mert meg akarja őrizni a földet az unokáinak is! A környezetvédelem, a teremtett világ védelme, a biodiverzitás, a fajok sokszínűsége rendkívül fontos. Nem engedhetjük meg magunknak, hogy kizsigerezzük, tönkretessük a termőtalajt. »Többet tudunk az ég bolygóról, mint az alattunk lévő talajról« – mondta Leonardo da Vinci. Ez szomorú. De hiszem, hogy egyszer minden foszforbánya, káliumforrás kiürül majd. A talaj biológiai megújulásának megőrzése és fejlesztése, a fenntartható mezőgazdaság a jövő. Ha a természet adta lehetőségeket megfelelően használjuk, akkor tudjuk a földet megőrizni és átadni az utódainknak.»

Tisztelgés a régiek előtt

Baracsára kerülve Zászlós Tibor utánanéztett a környék hagyományainak, így tudta meg, hogy a településen temették el Kozma Ferenc mezőgazdász, a magyarországi lótenyésztés kimagasló szakemberét (1825–1892). A sors később több olyan emberrel is összehozta, akik fontosnak érezték, hogy a nemes hazafi emlékét ápolják. Zászlós Tibor elítéltekkkel, munkatársakkal gondozta a sírt évekig. Mint mondja, érdekes volt megtapasztalnia az ünnepi forgatagot 1992-ben, Kozma Ferenc halálának századik évfordulóján. Akkor fogalmazódott meg benne, hogy ő nem a jutalomért tette évekig, amit tett, hanem azért, mert a múltjából hozta azt az örökséget, hogy a hagyományokat ápolni kell, a múlt nagyjait tisztelni kell.

Amikor később Mezőfalvára került, azzal kezdte, hogy beleásta magát a múltba, és védetté nyilvánította a területen lévő több száz éves tiszafákat. Akkori helyettese segítségével rábukkantak egy 1850-es haditérképre Sismándról – hajdan puszta, ma Mezőfalva része –, ennek másolata díszíti az irodaépület falát.

Meglepetésként érte, amikor a Fejér Megyei Közgyűlés a megye díszpolgárává választotta. »Persze örömmel töltött el, hogy voltak emberek, akik észrevették szakmai és társadalmi tevékenységemet, de én ezeket a dolgokat nem valamiért csináltam. Az ember nem mehet úgy el a világból, hogy ne tegyen valamit. Luther Márton az *Asztali beszélgetésekben* azt mondta: »Vannak emberek, akik után nem marad más, mint megtelt árnyékszék.« A vaskos megfogalmazás azt takarja, hogy Isten azért küldött el bennünket a

világba, hogy tegyünk valamit: másokért, embertársainkért, családjukért – mert ez a dolgunk. Szerencsére sok olyan emberrel hozott már össze a sors, akik hozzám hasonlóan gondolkodtak erről. Ha csak

kedvességgel vannak irántunk, amit mi adtunk nekik, és nekünk ezt fogadunk is kell. Hiszem, hogy a küldetésünk a földön abból is áll, hogy ha majd szívünk és testünk elbukik, és mulandó életünk

FOTÓK: MAGYARI MÁRTON

szavakban vagyunk istenhívők, evangélikusok, az kevés. Mindennap minden cselekedetünknek tanúskodnia kell az istenhítről, és törekednünk kell a jóra.»

Vigyázni kell a családra

Sok munkája, társadalmi elfoglaltsága mellett a család rendkívül fontos az igazgató számára. Mindig próbál szakítani időt szeretteire. Öt gyermeket nevelt fel, öt unokája van.

„A gyerekek az emberi élet szépségét, gyönyörűségét adják, és nem pótolhatók semmiféle szakmai sikerrel, pénzzel – magyarázza. – Számtalan funkciótól meg kell válnia az embernek, meg kell tanulnia nemet mondani rájuk, mert a gyerekek, az unokák mosolya nem pótolható semmivel, és ők azzal a szeretettel és

véget ér, akkor tudhassuk magunk mögött a szeretet és béke életét. A gyerekeknek és az unokáknak szükségük van az édesanya, az édesapa és a nagyszülő simogatására, szeretetére is. Vigyáznunk kell magunkra, a családra, a belső kapcsolatokra, amelyeket mi tudunk megteremteni, és mi tudunk örömmel átélni.»

Zászlós Tibor meggyőződéssel jelenti ki: „Nem szabad reszketni attól, hogy mi lesz holnap, sem attól, hogyan ítélnék meg az emberek. Hiszem, hogy van, aki vezérel engem, és akkor is bízhatok benne, ha nem sikerül valami. Bizonyosságban voltam, vagyok és leszek is afelől, hogy az utamat vezetik, és van miért tisztességes módon élni!”

■ HORVÁTH-BOLLA ZSUZSANNA

Az írás „videós változata”

az Evangélikus.hu oldalon látható.

A Mezőfalvai Zrt. közel kilencezer hektáros területen gazdálkodik. Szántóföldi növénytermesztéssel, többek között hagyományos kalászos és nem kalászos gabonafélékkel, lucernával, repcével és vetőmagtermesztéssel foglalkoznak. Borsóból ezer-ezerkétszáz hektáron termelnek vetőmagot a holland Nunhems cégnek, amely ezt a világ különféle pontjain forgalmazza. Tehenésztükben ezer holstein-fríz szarvasmarha adja a tejet, éves laktációs átlaguk állatonként tizenegyezer kilogramm. Emellett húshasznú szarvasmarha-tenyésztéssel is foglalkoznak. GMO-mentes [genetikailag nem módosított – a szerk.] takarmányt használnak fel, hazánkban előállítható fehérjeforrásokkal.

Jézus, a rasszista?

Mindig megfogadom, hogy politikáról meg vallásról nem vitatkozom senkivel. Politikáról azért nem, mert a végén úgymint mindenki megmarad a saját meggyőződésében, cserébe pedig még jól össze is vesszünk. A vallással hasonló a helyzet; csak hogy míg a politikai kérdések java része vitatható, a hitbéli igazságok számomra vitán felül állnak. Csepűrágásra meg kár időt pocsékolni. A Biblia nem véletlenül biztat inkább jó cselekedetekre a meddő vitakozás helyett: „A szakadást okozó ember elől egy vagy két figyelmeztetés után térj ki, tudván, hogy az ilyen ember kivetkőzött önmagából, bűnben él, és magában hordja ítéletét.” (Tit 3,10–11)

Ettől függetlenül van az a pont, amikor muszáj megszólalni. Egy vagy két figyelmeztetésnél akár hosszabban is. Például amikor valaki nagyobb nyilvánosság előtt olyan kijelentést tesz, hogy Jézus rasszista, és állítását még „alá is támasztja” újszövetségi idézetekkel. Na, ilyenkor lép érvénybe az a szabály, hogy „hirdesd az igét, állj elő vele, akár alkalmas, akár alkalmatlan az idő, feddj, ints, biztass teljes türelemmel és tanítással” (2Tim 4,2).

Jézus csakugyan mondott olyat, ami alapján joggal tekinthetnénk akár fajgyűlölőnek is?

Bármily abszurd, nem új a kérdés. Időről időre valaki mindig „rápróbál” a kislánya gyógyulásáért könyörgő kánaáni asszony esetére, akit a Mester a kutyához hasonlít; valamint arra az evangéliumi részletre, amelyben Jézus a zsidókat az ördög fiainak nevezi (Mt 15,21–28; Jn 8,37–47).

A probléma tehát egyáltalán nem új, mégis szomorúan tapasztaltam a minap is, hogy erre a provokatív felvetésre hívő emberek sem tudnak mindig megnyugtató és korrekt választ adni. Az interneten ugyan van pár cikk a témában, de azok is inkább csak maszatolnak. Számomra nem elfogadható az az érv, hogy „nem a mi dolgunk, hogy mentségeket keressünk Isten számára”, de az sem, hogy ezt vagy azt a történetet „nem ésszel kell megközelíteni”. Egyfelől mert a Mester megparancsolta, hogy legyünk mi is okosak, mint a kígyók; másfelől mert az Isten Fia „a világ kezdete óta rejtett dolgokat” jelentett ki, ami minimum azt üzeni, hogy nem

JAN VAN ORLEY: A KANAÁNI ASSZONY JÉZUS LÁBÁNÁL

lehet minden kényes kérdést annyival elintézni, hogy ez már misztérium, nem a mi dolgunk. Akkor kinek a dolga? (Vö. Mt 10,16; Mt 13,35)

Nézzük tehát Jézusnak ezt a kijelentését: „Ti atyátoktól, az ördögtől valók vagytok, és atyátok kívánságait akarjátok teljesíteni. Embergiilkos voltok kezdettől fogva, és nem állt meg az igazságban, mert nincs benne igazság.” (Jn 8,44) Ha ezt az egyetlen igét kiragadjuk, nagyon veszélyes következtetések születhetnek; láttuk már a történelemben, hogy hova vezetnek az ilyen állítások. Azonnal tisztázzuk, hogy Jézus ezt nem a zsidók egészére mondta, hanem a körülötte álló hitetlenekre – azokra, akik Istenre hivatkoztak, neki meg nem hittek, holott ő azt az igazságot hirdette, amelyet az Atyától hallott. Tehát azokat nevezi „az ördög fiainak”, akik azt mondják magukról, hogy „a mi atyánk Ábrahám”, miközben őt konkrétan meg akarják ölni. „Ábrahám ezt nem tette volna” – mondja erre Jézus, mivel Ábrahám felismerte volna a Fiúban az Atyát. „Aki Istentől van, hallja Isten beszédeit...” Ezek az alakok viszont nem hallották, mert nem Istentől valók voltak.

Tegyük hozzá: az ördög egyébként sem teremt, csak megszáll, tehát a „fiai” nem teremtmények, hanem tévelygők.

A gonosz nem népeket száll meg, hanem gyenge jellemeket; a feltételezés is abszurd, hogy az egész zsidóság ilyen befolyás alatt lenne. Hiszen akkor a tanítványokat is ide kellene sorolnunk, de róluk tudjuk, hogy csak egyikük esett áldozatul: „Vajon nem én választottalak ki titeket, a tizenkettőt? Egyikőtök mégis ördög.” (Jn 6,70) Erről ennyit.

A kánaáni asszony esete kicsit kacifántosabb, mivel ez alkalommal Jézus valóban lekutyázott egy nőt a gyermekével együtt. Úgy gondolom, szintén hiba ezt önmagában kiemelni, mivel Jézus tettei soha nem önmagukban állnak, mindig valami több-letüzenetet hordoznak. A vak meggyógyítása is utal a valódi igazság meglátására; a béna esete Kapernaumban azt is kifejezi, hogy a Mester nélkül „semmit sem tudtok cselekedni” (Jn 15,5).

Mi történt tehát a kánaáni asszonnal? Így kiáltozott: „Uram, Dávid Fia! Könyörülj rajtam! Leányomat egyetlenül győztri a gonosz lélek!” Jézus azonban nem válaszolt neki egy szót sem. Majd amikor a tanítványok kérték, hogy bocsássa el, ő így felelt: „Én nem küldtettem máshoz, csak Izrael házának elveszett juhaihoz.” S mikor az asszony leborult előtte, akkor is csak annyit mondott neki: „Nem jó elvenni a gyer-

mekek kenyerét és odadobni a kutyáknak.” (Mt 15,21–26)

Kemény beszéd, nem vitás. De miért pont a kutyák? Történetileg tudni kell, hogy abban az időben azokat nevezték így, akik idegen isteneket imádtak, ők valószínűleg értelemben tisztátalannak számítottak. Ami azonban ennél is lényegesebb: Jézus ennek ellenére segített. A legfontosabb az, hogy miért: „Asszony, nagy a te hited, legyen úgy, amint kívánod!” (Mt 15,28)

Gondoljunk csak bele: mit üzen nekünk ez a tanítás? Kik vagyunk mi? Ugyanolyan pogányok, hitetlen kutyák voltunk egykoron, mint a kánaániak: számkivetettek, alkalmatlanok, kegyelemre méltatlanok, Isten országa felől teljesen tudatlanok. Mindenféle hamis ideológiák sodortak minket ide-oda, mint az ördögszekeret a szél. Ellenben Jézus hatalmas dolgot tesz itt: valakit megment a hite miatt. Ez pedig azt a hatalmas fordulatot készíti elő, hogy megszűnik a vér szerinti kiválasztás, mivel innentől a hit lesz a döntő: „...aki hisz én bennem, ha meghal is, él...” (Jn 11,25) Végül pedig az egész világra kiterjeszti a királyi kegyelmet, mivel „a meghívottak nem voltak rá méltók. Menjete ki tehát az országutakra, és akit csak találtak, hívjátok el...” (Mt 22,8–9) Igen; mi állunk ott az országutakon, ránk vonatkozik ez a meghívás. Innen jutunk el oda, hogy „tegyetek tanítványá minden népet...” (Mt 28,19)

Ennyiből is látható a jézusi életműben kiteljesedő összefüggés, amelyből nem lehet találmányra kiragadni egy szövegrészt. Jézus élete az átmenet a vér szerinti rendből a hit alapú szövetségbe: amikor a meghívottak nem lesznek méltók, a tisztátalan pogányok viszont – a hitük miatt – igen.

Tegyük fel újra a kérdést: Jézus tényleg rasszista? Miközben a tanítványságot és ezzel a megváltást a világ összes népére kiterjeszti? Hiszen eltörli a születés szerinti igazságtalan előjogot az anyagi különbségekkel együtt, amikor így szól: „Aki akarja, vegye az élet vizét ingyen!” (Jel 22,17)

Az evangélium csodálatos példázata annak is, hogyan juthatunk el a „kutyaságtól” a tanítványsáig, a bűntől a bocsánatig, a haláltól a feltámadásig. Mert Krisztusban „nincs többé görög és zsidó, körülmetéltség és körülmetéletlenség, barbár és szkíta, szolga és szabad”; „nincs különbség zsidók és görögök között, mert mindenkinek ugyanaz az Ura, és ő bőkezű mindazokhoz, akik segítségül hívják őt...” (Kol 3,11; Róm 10,12)

■ ANDRISKA JÁNOS

„A gyűlölet nyara”

Támadások keresztény templomok és szobrok ellen

Az Egyesült Államokban az elmúlt hetekben megszorodtak a keresztény templomokat és szobrokat ért vandál támadások.

A floridai Ocalában a napokban felgyújtották a Béke Királynőjének ajánlott katolikus templomot, miközben bent a hívek a misére készülődtek. Az amerikai Catholic News Agency hírügynökség híradása szerint a massachusettsi Bostonban Szűzanya-szobrot és két katolikus templomot gyújtottak fel. Korábban a brooklyni egyházkerület jelentette, hogy New York Queens negyedében egy katolikus iskola és szeminárium épülete előtt álló, több mint százéves Mária-szobrot rongáltak meg: összefirkálták, és fekete festékkel a „bálvány” feliratot festették rá.

Los Angeles érseksége szintén jelentette, hogy egy szentté avatott ferences szerzetes és misszionárius, Junípero Serra által kétszáznegyvenkilenc évvel ezelőtt alapított katolikus misszió egyik templomát felgyújtották.

Missouriban Szent Lajos-szobrot rongáltak meg. Szent Lajos Franciaország királya volt 1226–1270 között, két keresztes hadjáratot vezetett, kórházakat alapított, személyesen gondoskodott szegényekről

és leprásokról. 1297-ben avatta őt szentté a katolikus egyház.

A Miamiól északra fekvő West Kendall városka Jó Pásztorról nevezett katolikus templomának kertjében július 17-én lefejeztek egy Jézust ábrázoló szobrot. A megyei rendőrség és a szövetségi belbiztonsági minisztérium már megindította a vizsgálatot a vandalizmus ügyében. Az érsekség szóvivője a *Miami Herald* című lapnak adott interjújában hangsúlyozta: ez a vandalizmus „támadás az egyház ellen”. Mint fogalmazott: a Jézus-szobor „nemcsak magántulajdon, hanem megszentelt tulajdon” is.

Bill Donohue, az amerikai Katolikus Liga elnöke a Fox Televízióknak nyilatkozva „a gyűlölet nyarának” minősítette az elmúlt heteket, hiszen ebben az időszakban – mint fogalmazott – „vakmerő bűnözők és baloldali aktivisták” támadták meg a nyugati kereszténység és a nyugati kultúra jelképeit.

A Black Lives Matter [a fekete életek számítanak – a szerk.] mozgalom hatására több szobor is a ledöntés sorsára jutott az elmúlt hónapokban, legfőképpen az Egyesült Államokban.

Forrás: MTI / Mandiner.hu

Soproni staféta

A mókuskák igazgató bácsija most nem várja a szeptembert

Negyvennégy évi tanárkodás, harminckét évnyi intézményvezetés és huszonöt évnyi egyháziiskola-építés után augusztus közepén nyugdíjba vonul Rajnai Károly, a soproni Hunyadi János Evangélikus Óvoda és Általános Iskola igazgatója. Azt mondja, igyekszik szuggerálni magát, hogy most a megérdemelt pihenés következik az életében, de már most tudja, a szeptember nehéz lesz. Mert augusztusban nála már jelentkeznek az elvonási tünetek: hiányoznak a gyerekek.

„Vegyes érzések dúlnak bennem, igen. Bár sokszor elképzeltem az utolsó hónapokat, heteket az iskola élén, karantén és járvány nem volt benne. Bár tulajdonképpen ez a helyzet megkönnyítette az elválást. Ha mindennap láttam volna a gyerekeket, azt hiszem, még nehezebb lenne” – árul el egy kicsit a benne dúló érzésekről Rajnai Károly. Sok minderről híres volt a diákok körében, többek között végtelen türelméről még a csintalanokkal szemben is. „Idefigyelj, mókuskám!” – fordult számtalanszor a tanulókhöz. Az egyik búcsúzó nyolcadik osztálytól kapott is idén egy hatalmas plüssmókust.

„Amikor elkezdtem a pályámat, belém vésődött az elhatározás: az én pedagógiámban a gyerekek állnak a középpontban, rájuk fókuszálok, ők vannak mindenek felett. Ehhez tartottam is magam” – mondja mosolyogva. Aki nem ismeri, most gondolhatja, hogy milyen lágyszívű az igazgató. Téved. Szeretetéhez fegyelem és következetesség is párosult.

A pécsi egyetemen szerzett diplomát. Széles látókörű professzorai nem csak az aktuálisan elfogadott elvekkel ismertették meg. Újkéren kezdett matematikát, fizikát és kémiát tanítani 1976-ban, s ma is boldogan emlékszik vissza az ott töltött tizenhárom esztendőre. „Akkor és ott voltam lelkes fiatal” – sóhajt fel, és bevallja: most sem érzi magát öregnek. Tart is attól, hogy a lelkét az örökösen körülötte nyüzsgő diákok tartották fiatalon, úgyhogy ki is kell találnia magának valami olyan feladatot, ami ezentúl is gyerekek közösségében tartja...

Rajnai Károly az újkéri iskolát 1988-ban cserélte a Patakira [Pataki Ferenc Általános Iskola Sopronban – a szerk.], arra a kurucdombi iskolára, ahol gyerekként ő is

a padokat koptatta. Előbb megbízott vezetője, majd igazgatója lett egykori tanító nénijének, tanárainak, volt igazgatójának is – izgalmas évek voltak. Akkor lett a Pataki-ból Szent István-iskola, önkormányzatiból egyházi intézmény.

Már megtörtént az átalakítás, amikor Rajnai Károlyt megkereste Lampérth Gy-

„Engem a Jóisten segített. Olyan munkahelyeim voltak, ahová reggelente örömmel mentem, a kollégáimat igyekeztem minél jobban megismerni és nyitott maradni a véleményükre. Azt szoktam mondani, mindannyian egy nagy diófán ülünk, ha egyikünk alatt megreccsen az ág, mindannyian lepottyyanhatunk. A gyerekek pedig mindig is sok örömet adtak nekem. Számomra az iskola a cselekvő szeretet közösségi helye, ahol szeretettel, de szabályok következetes betartásával és betartatásával tanítunk és tanulunk” – vallja Rajnai Károly.

Ezek után nem lehetett kikerülni a kérdést: mitől lesz szerinte jó egy pedagógus? „Nem pusztán a diplomájától, hanem

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

la, a soproni líceum akkori igazgatója, és összeismertette Szebik Imre evangélikus püspökkel. Beszélgetésük hatására pályázta meg a Hunyadi-iskola igazgatói állását, amit el is nyert. A pályázati kiírásban akkor már ott állt: az intézmény egyházi visszaigénylés alatt áll. Így hát Rajnai Károly másodszer is nagy leltárt vezényelt, és átadta az iskolát az evangélikusoknak. De azóta is ő vezeti ezt a vele egyidős, 1956-ban megnyitott intézményt. Azóta épít, fejleszt, bővít, rá sem lehet ismerni az egykori alsólőveri kollégiumra.

a tudásához párosuló alázattól – mondja elgondolkodva. – Következetes, és differenciál. Ha a gyerek nem találmány matematikából, akkor nem azt kell erőltetni, amiben nem jó, hanem meg kell keresni azt, amiben jó lehet!” – mondja útravalóul.

Ő sem tudja, hány generációnak volt a tanára, az igazgató bácsija, s hány diákjának mondta: „Na, idefigyelj, mókuskám!” Több ezer diák kívánhat neki gyerekzsivajos, mosolygós, boldog nyugdíjas éveket.

■ NAGY MÁRTA

Forrás: Enyugat.hu

Soproni staféta

A hite viszi az igazgatói székbe

Erre a hívásra csak igent lehetett mondani – vallja a soproni Hunyadi János Evangélikus Óvoda és Általános Iskola leendő igazgatója. Raffai Balázs augusztus 16-tól lesz az evangélikus intézmény vezetője, miután elődje, Rajnai Károly huszonöt év után nyugdíjba vonul. A leendő iskolavezető nyitott, elfogadó, jó embereket szeretne nevelni.

Az új igazgató fiatal szakember, aki nagy kanyarokkal és sok tanulás-sal szerzett eddig tapasztalatokat. Azt mondja, hozzá mindig jó volt az Úristen, így most hálából tesz eleget a hívásnak.

„Tanítónő édesanyám volt előttem az első példa, való igaz, hogy az ő elhivatottsága, gyermekszeretete, felkészültsége olyannyira hatott rám, hogy már tizenévesen arról ábrándoztam, egyszer majd én is pedagógus leszek. Hárman vagyunk testvérek, mindhárman ezen a pályán dolgozunk” – mesél a kezdetekről Raffai Balázs, aki Sopronkövesden nőtt fel, a soproni líceumban érettségizett, aztán mégsem pedagógiai karra jelentkezett.

„Az iskolában is voltak meghatározó tanárain, de a továbbtanulás időszakában mégis a természet szeretete, a fával való foglalkozás, a tervezés igénye vált meghatározóvá, ezért a Soproni Egyetemen folytattam tanulmányaimat a Faipari Mérnöki Karon. De hamar kibújt a szög a zsákból, mert második évtől már a mérnöktanári szakot is végeztem. Az igazi megvilágosodás pedig akkor ért, amikor a Roth Gyula-szakközépiskolában az első gyakorlóórámat adtam. Akkor jöttem rá, hogy a katedrán a helyem, a tanítás tesz igazán boldoggá” – emlékszik vissza ma is örömmel azokra az első órákra.

Ebben az időszakban történt, hogy egy hívás hatására evangélikus hittanári képesítést szerzett. A sors hagyott számára időt a mérlegelésre, hiszen lehetősége volt párhuzamosan szakmai tárgyakat oktatni a Rothban és hittantani óraadóként a líceumban.

„De aztán kezdtem azt érezni az erdészeti iskolában, hogy mivel soha nem dolgoztam az iparban, a szakmai tudnivalók átadásához nem vagyok elég hiteles. A líceumi teljes álláshoz viszont még egy szakot el kellett végeznem. Megkerestem egykori kémiatanáromat, dr. Molnár Jó-

FOTÓ: MAGYARI MÁRTON

zsefet, mit szólna hozzá, ha én is kitárolnám a tudományát. Már nyújtotta is felém a jelentkezési lapot. Vicces volt, hogy bár két diplomám már volt, tíz évvel a ballagás után le kellett érettségiznem kémiából...”

Raffai Balázs természetesen simán vette az akadályokat. Újra tanult, pedig akkor már családfenntartóként is voltak kötelezettségei. Az egyetem után egy évvel nősült, huszonöt éves volt, amikor megszületett első gyermekük, akit az évek során három testvér követett. De e színes életút hova is vezet? A Hunyadi-iskolához, ott is az igazgatói székhez. Az embert nem hagyja nyugodni a kérdés – tudva, hogy Raffai Balázs milyen jól érezte magát a líceumban –, hogy miért. Miért vállalja a felelősséget, esetleg a konfrontációkat, a döntések súlyát, amikor imád tanítani?

„A kérdés jogos, én is feltettem magamnak számtalanszor. Ez egy hosszú folyamat volt, rengeteg vívódással, az ész

és a szív harcaival. A gyülekezet vezetői szólítottak meg néhány éve azzal, hogy ha Rajnai Károly nyugdíjba megy, szeretnék, ha én venném át az egyházi iskola vezetését. Az Úristen kegyes volt hozzám, nem kellett egyik napról a másikra döntenem. Az eszem tényleg azt súgta, jó nekem a líceumban, minek vennék magamra egy akkora terhet, mint amekkora egy sikeres iskola vezetése. De a szívem mást mondott. Én az Istentől egész életemben csak kaptam: szerető családot, biztos hátteret, társat, egészséges, okos, gyönyörű gyerekeket, hivatást. A hála érzése írta felül az érveimet, úgy éreztem, ezzel a hívással Isten »benyújtotta a számlát«. Vár tőlem valamit, én pedig nem mondhatok nemet. Egyre érett, erősödött bennem ez a gondolat, úgy érzem, a sok tanulás, kanyar mind ebbe az irányba vitt, vagy inkább hozott” – válaszolt őszintén a leendő igazgató, aki ezzel a nyitott és alázatos figyelemmel veszi át tapasztalt elődjétől az iskolát.

Természetesen kíváncsiak voltunk arra is, milyennek látja ő a Hunyadiat. „Ó, már jó ideje igyekeztem minél több időt tölteni az iskola közösségeiben, nem leszek idegen. Jól működő, sok lehetőséget magában rejtő intézményt kapok Karcsi bácsitól. Már az is komoly feladat, hogy ezt a színvonalat megtartsuk, de azon leszek, hogy kiaknázzuk a még rejtőző lehetőségeket is. Én hívást kaptam az intézmény élére, szeretném, ha ezt a hívást éreznék a kollégáim, a diákjaink és a szüleik is. Felekezeti hovatartozástól függetlenül minden diákunk számára szeretetteljes intézményt szeretnék biztosítani. Számomra az emberi tartalom lesz az elsődleges és a meghatározó: nyitott, elfogadó, gondolkodó fiatalokat neveljünk. Elődöm negyedszázados, lelkiismeretes és hatalmas munkával letette az alapokat, nekem pedig a kötelesség jutott, hogy folytassam az építkezést. Ez egyfajta misszió a számomra, ugyanakkor biztos vagyok abban, ha ránk bíztak egy feladatot, a számonkérés sem marad majd el. Úgyhogy jól akarom csinálni!”

■ NAGY MÁRTA

Forrás: Enyugat.hu

Minden hat? Ó!

Fél szemmel figyeltem a híreket. Az egyik csatornán beszámoltak róla, hogy ROSA, az idegsebész robot végez el komoly műtéti beavatkozásokat géphez méltó pontossággal. És ígéretes új gyógyszerek készülnek, amelyek jelentősen javítani tudják az AIDS-betegek életminőségét. Aztán a másik csatornán egy bárányhimlő szövődményeiben meghalt kisgyereket mutattak.

Néhány napra rá egyik szórványunkból érkezett a hír, hogy kétéves halottunk van. Ő nem került be a hírekbe, a halála nem egyedi eset, sajnos előfordul ilyen ebben az önnön ismereteinek növekedésétől eltelt világban. Kimondhatatlanul felkavart.

gássérültek, az előlünk elrejtett csodákat meghalló vakok. Érzitek ennek a jelentőségét, emberek?

Akik személy szerint ismerünk közülük párat, nem akarjuk nélkülük elképzelni az életet. Nevelnek, gazdagítanak bennünket. Emberibbek, önzetlenebbek lehetünk általuk.

Persze nem általánosíthatok. Nemrég olvastam egy kutatási anyagot, amely súlyosan látássérült és vak egyetemi hallgatókkal készített interjúk alapján mutatja be, mekkora az elfogadottságuk a mi mai jelenünkben. Megdöbbenve meredek a számra: a megkérdezettek több mint felé-

értelmileg vagy mozgásszervi akadályozottak. Lehet, hogy utánuk a szemüveges, hallókészülékes vagy a bármilyen protézisre szoruló emberek következnek. Aztán jöhetnek, mondjuk, a leégésre hajlamosak vagy a lúdtalpasok. És ki tudja, hol lesz a határ? Nehogy már tökéletlen lehessen valaki a mi tökéletes világunkban, amelyet meg fogunk teremteni magunknak! Kinek van ideje a gyengébbre, a segítségre szorulóra manapság?

Csak fejben folytatva a történetet, felmerül a kérdés: mi lesz a később „eltökéltlenedőkkkel”? A születéskor sérülőkkel vagy balesetek áldozataival, az időskori kopások miatt gyámoltalanabbakká válókkal? Őket kiiktatjuk, vagy mi? Még leírni is félelmetes, nem szeretném megérni, hogy látanom kelljen ezt a rémséget. Vajon hol fog határt húzni a mindenhatót játszó ember?

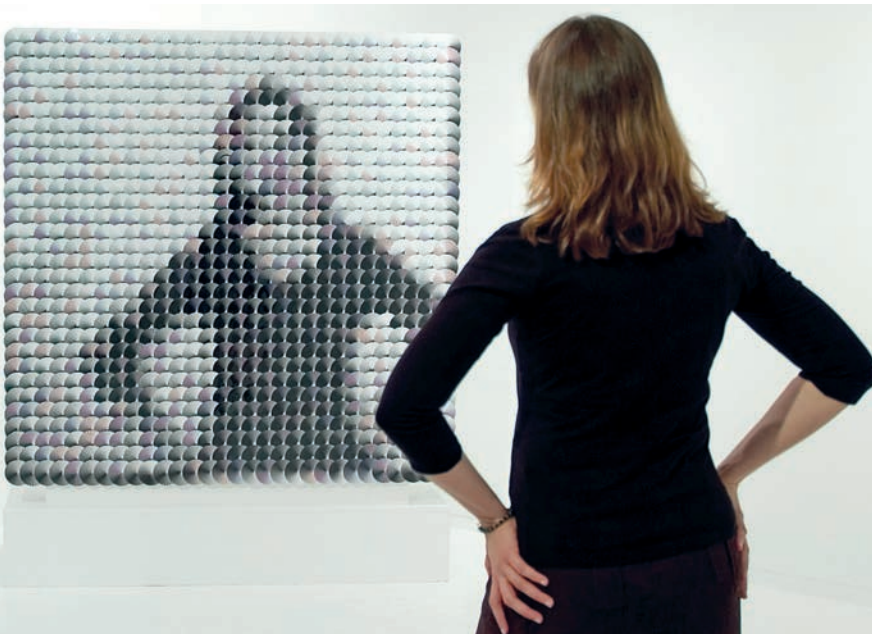
Hahó! Emlékeztek? Próbáltuk mi ezt már párszor. Szégyelljük is utólag, botlatókövek és gettómúzeumok, háborús emlékművek harsogják a képünkbe: erre is képes az ember. Felemelt ujjak ezek: húzódj hátrább, menj a helyedre, teremtmény vagy, nincs jogod megítélni a másik értékét! Vannak területek, amelyek nem a tied.

A jó és a rossz eldöntésében igencsak gyengék vagyunk, és ez nem is a mi dolgunk. Kezünkbe vehetjük a döntést, gondolhatjuk, hogy van hozzá jogunk, de nem tudunk vele bánni. Van valaki hatalmasabb, aki jól tudja és tisztán látja az élet értékét. Mindig félek, amikor őt kihagyjuk a számitásból.

Csak egy pillanatig gondolkodjunk még el. Van bárki is, aki felidézve élete legszebb pillanatait, nem egy olyan szituációra emlékszik vissza, amikor szerették, és ő szeretett másokat? Még nem találtam ilyet. És kiket tudunk szeretni? A szerelmem letörött sarkú foga, ritkuló haja, a gyerekem görbe lábujja, kis hittanosom tömzsi ujjai, szüleim arcán a nevetőráncok – ezek a tökéletlenségek mind-mind kedvesek nekem. Vagy csak nézzük általánosságban: az emberi arc szabálytalanságát szépnek találjuk, ellenben a tökéletes szimmetriát riasztónak.

Hát mikor ébredünk már fel az önteltségből? Meddig mehetünk el a jövő determinálásában? Nagyon vigyáznunk kell itt a határ mentén, mert szeretni csak a törekenyeket tudjuk. A többieket maximum csodáljuk vagy irigyeljük, rosszabb esetben gyűlöljük. És nincs félelmetesebb, mint egy szabályos és pontos világ – szeretet nélkül.

■ FÜLLER TÍMEA

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ

Nem ismerjük meg az összes ilyet, és jobb is így. De néha kijózanító szembenézni vele, hogy ilyen is van. Naponta sokan halnak meg tüdőgyulladásban vagy még annál is triviálisabb betegségben. Olyasvalamiben is, aminek a gyógymódját már réges-régen ismerjük. Mégis. Látjuk: az ember nem mindenható. Az orvos sem az. Van-e erre nyilvánvalóbb bizonyíték, mint a koronavírus-járvány?

Ezért is rúg gyomorszájon minden olyan nyilatkozat és ígéret, hogy a gének vizsgálatával és manipulálásával minden betegséget ki fog iktatni a tudomány. Ki bizony! Idő múltával nem lesznek közöttünk a mackós mozgású, kedves downosok, a csavaros észjárású, kissé szögletes autisták, az akaraterőtől duzzadó moz-

vel üztek ízetlen tréfákat tizenéves társaik. Fálnak vezették őket, számukra idegen helyeken otthagyták, programokból kirekesztették. A pedagógusok között is többen hangot adtak annak, hogy problémának tekintik őket, akadályozó tényezőnek, akik hátráltatják a tananyagban való haladást.

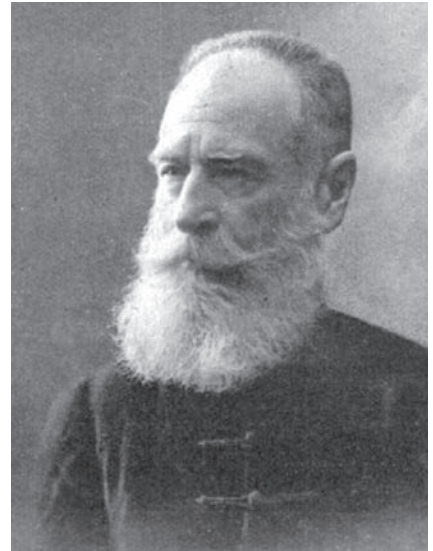
Ép értelmű látássérült emberek hallgathatták és élhették végig, hogy nem kívánt személyek. És a legszomorúbb, hogy mindezt talán észre sem vette az, aki elkövette ellenük. Lehet, hogy én is vétettem már hasonlóan embertársam ellen, csak nem tudok róla.

De hogy szavamat ne feledjem, most itt az ígéret. Előbb-utóbb nem lesz tehát kóros eltérés a fejlődésben. Kiiktatjuk. Nem lesznek közöttünk eltérő fejlődésűek,

Évszázada rejtőzködött, most előkerült

Evangélikus gyülekezeti levéltár őrizte meg Csengey Gusztáv történeti szakmunkájának kéziratát

Sokak számára lehet ismerős Csengey Gusztáv (1842–1925) neve: evangélikus lelkészként, gimnáziumi és teológiai tanárként, költőként, íróként is számon tartják a kézikönyvek. Teológiai egyetemi tanulmányainak végeztével az aszódi evangélikus gimnáziumban tanított. 1886-tól az eperjesi evangélikus kollégium tanára volt, ószövetségi ismereteket és egyháztörténetet adott elő, valamint kiterjedt irodalmi tevékenységet folytatott. E korszakának legnagyobb munkája az 1909-ben könyv alakban is megjelent, Izráel története – Az újabb bibliai kritika eredményeinek nyomán című monográfia, amelyet egyetemi előadásai alapján írt meg, s amelynek eredeti kéziratára a közelmúltban bukkant rá – e sorok írója...

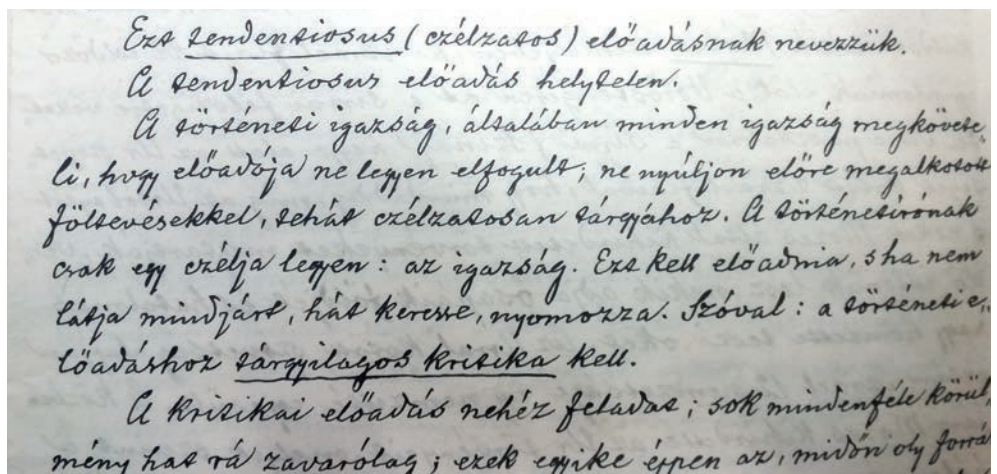
A mintegy négyszáz oldalnyi, gyöngybetűkkel rótt kézirat kézbe vétele – értendő módon – rendkívüli, megismételhetetlen élményt nyújtott megtalálójának. És reménységet arra, hogy száztizenegy éves hanyattatás után végre méltó helyre kerülhet ez a kordokumentum. Állagmegóvását követően feltehetőleg digitális formában állhat majd az érdeklődők rendelkezésére. ▶

Az eperjesi kollégiumot 1919-ben felszámolták, a tanítóképző és a jogakadémia intézményei és oktatói Miskolcon találtak otthonra. Csengey Gusztáv tehát – harminchárom eperjesi tanév után – a Miskolci Evangélikus Jogakadémia tanára lett, s életének utolsó éveiben egyháztörténeti kurzusokat jegyzett. Az idős professzort kollégái és a jogászfűjság nagy szeretettel vette körül. Amikor kilencvenöt évvel ezelőtt, 1925. július 13-án elhunyt, nagy részvétellel temették el a miskolci evangélikus temetőben, ahol máig áll – néhány éve méltó módon felújított – síremléke, a Hunyadi utcai evangélikus templom előtt pedig emlékéét őrzi Borsodi Bindász Dezső szobrászművész Csengey-mellszobra.

A professzor-költő kézirateit a jogakadémia őrizte, amelyet 1949. évi felszámolása előtt még államosítottak is, így a korábban a Tiszai Evangélikus Egyházkerület fenntartásában működő intézmény már nem rendelkezhetett a hagyatéék sorsáról. Az intézmény dékánjának, Bruckner Győző professzornak a jóvoltából azonban a hagyatéék méltó helyre került, így a meghatározó hányada – mintegy két tucat kézirat – jelenleg a Magyar Tudományos Akadémia Kézirat-tárának katalógusa szerint a kutatók rendelkezésére áll. A kéziratlistában azonban nem szerepel az Izráel története – Az újabb bibliai kritika eredményeinek nyomán

című könyv kézirate: holléte rövid idővel ezelőttig rejtély volt.

Jóllehet csak két év múlva, 2022-ben lesz esedékes, a Miskolci Evangélikus Egyházközség már készül temploma felszentelésének kétszázhuszonötödik évfordulójára; egyebek mellett az 1983-ban megjelent gyülekezettörténeti könyv folytatásának elkészítésével. E sorok írója az elmúlt harminchét év történeti iratainak összegyűjtése során bukkant rá a Csengey-mű kéziratát őrző dossziéra. (Hitelességének megállapításában, illetőleg a kézírás azonosításában az Evangélikus Országos Gyűjtemény igazgatója, Hubert Gabriella nyújtott gyors és nélkülözhetetlen segítséget.)

A kézirat egyik oldalának részlete

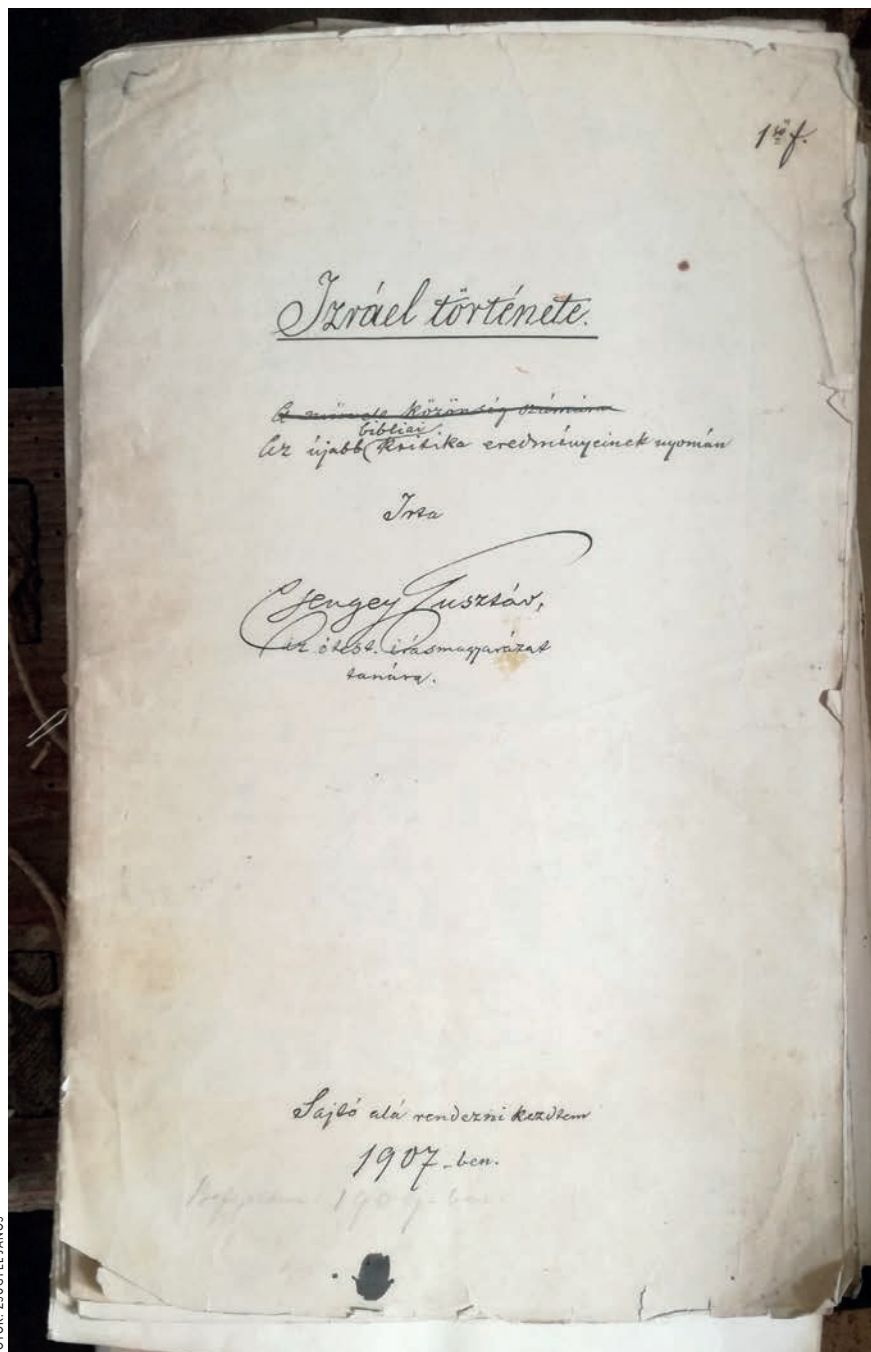
Hogyan kerülhetett a kézirat a miskolci gyülekezet irattárába? Nos, a jogakadémia irattára a második világháború utolsó évében a gyülekezeti tanácssteremben kapott helyet. A gyülekezeti házat a megszálló orosz csapatok hadikórház céljaira vették igénybe. Távozásuk után azt kellett megállapítani, hogy az épület könyv- és iratállományának mintegy harmada semmisült meg... Ma már nem rekonstruálható, hogy a most megtalált kézirat véletlen folytán került-e a gyülekezeti anyagok közé, vagy valamelyik gyülekezeti tag gondoskodásából menekült meg. Mindenesetre a Gondviselés megmentette a megsemmisüléstől.

■ ZSUGYEL JÁNOS

Könyv Izrael történetéről. Cseney Gusztáv mint az eperjesi evangélikus teológián az ószövetségi írásmagyarázat tanára 1907-ben kezdte el sajtó alá rendezni Izrael történetéről tartott előadásait. Eredetileg a művelt közönség számára gondolta összeállítani, reflektálva a bibliakritika akkor újnak számító eredményeire. A monográfia két évvel később, 1909-re készült el.

Izrael történetéről tartott akadémiai előadásai „fundamentális stúdiumnak” számítottak, amelyek a keresztyénség bölcsőjéhez, az Ószövetség történeti fejlődéséhez kívánták elkalauzolni a hallgatót. Előadásaiiban pragmatikusan, a historikus összefüggések feltárása révén boncolgatta Izrael történetét. A kötet bevezetőjében ezzel a mondattal igyekszik felkelteni olvasói figyelmét: „...megrendítő eljárást vagyok kénytelen követni. Két ezredévnél régebbi építményt kell lebontanom, mit Önök gyermekkoruk óta megszoktak igaznak, valóságnak tekinteni. De sietek megjegyezni, hogy a lebontott anyagból építeni fogok, felépítem belőle Izrael igaz történetét.” A történeti kutatást elsősorban az igazság keresése és a tárgyilagos megközelítés kell, hogy jellemezze – vallotta Cseney.

A mű keletkezésének idején a teológiára nagy hatást gyakorolt Ferdinand Christian Baur tübingeni professzor tendenciakritikai irányzata, amely annak tulajdonított jelentőséget, hogy a Bibliában az egyes iratok milyen célzattal keletkeztek. Ez a bibliakritikai irányzat Hegel történetfilozófiai rendszerét alkalmazta Izrael történetére is. Ekkor jelentek meg

FOTÓK: ZSUGYEL JÁNOS

a forráshipotézisek is, amelyek szerint a Tóra (Mózes öt könyvének anyaga) különböző forrásokból lett összedolgozva. Erről Cseney így vall művében: „Astronc János, XIV. Lajos francia király udvari orvosa a Genézis olvasása közben arra a felfedezésre jutott, hogy a fejezetek sorrendjében a »Jahve« (a kánon magánhangzóival: Jehova) és »Elohim« istennevek váltakozva fordulnak elő, és ha az ugyanazon istennevet használó szövegrészleteket egybeillesztjük s összerakjuk: két egymás mellett haladó, azonos tartalmú elbeszélést kapunk. Ebből a különös jelenségből arra a következtetésre jutott, hogy a Genézis különböző forrásokból van mesterségesen összeállítva. Ezt a felfedezését közzé is tette egy 1753-ban Brüsszelben névtelenül kiadott művében, s ezzel a tudományt a pusztá vélemények

teréről karakterisztikus ismertető jelekhez vezette.”

Ezt a forráshipotézist alkalmazták és egészítették ki Hermann Gunkel, Rudolf Smend, Otto Eissfeldt, Julius Wellhausen és Georg Fohrer nyomán még számosan. Voltak, akik tizenhét forrást is feltételeztek csak a Genézisben. Ennek a korszaknak volt egyik meghatározó magyar egyénisége Cseney Gusztáv. Az általa is képviselt teológiai látásmódot a liberális teológiai irányzatokhoz sorolják. Ma is több teológiai intézményben oktatnak különböző forráshipotézisek mentén, míg a „konzervatív teológia” képviselői ezt a vonulatot ideológiai támadásnak értelmezik a bibliai fundamentalizmussal szemben. Így válik Cseney Gusztáv műve teológiatörténeti művé.

■ SÁNDOR FRIGYES evangélikus lelkész
(Miskolci Evangélikus Egyházközség)

Az evangélikus pap költő. Vélhetően kevesen tudják, hogy Csengey Gusztáv fordította német eredetiből az egyik legismertebb, nyár elején minden évben sok helyütt felcsendülő ének szövegét. Ez pedig nem más, mint a „Ballag már a vén diák...” kezdetű diákdal.

Történt ugyanis, hogy – teológiai tanulmányainak lezárása után – az 1866–1867-es tanévet Csengey Jénában töltötte, ott hallotta meg az iskolájuktól búcsúzó német diákok énekét:

Bemooster Bursche zieh ich aus – Ade!

So lebe wohl Filisterhaus.

Ade!

Nach altem Heimat zieh ich ein

Muss selber nun Filister sein

Ade, ade, ade!

Ach schieden und meiden thut weh!

Csengey eredetileg ezt a – ma már kissé idegenül hangzó – fordítást alkotta:

Már én mohos fő elmegyek – Tovább!

Filiszterház, Isten veled!

Tovább!

Ez út hazámba visszavisz.

Filiszter leszek magam is.

Tovább, tovább, tovább!

A búcsú örülni se hágy.

Ebből a fordításból alakult ki a ma ismert változat:

Ballag már a vén diák

tovább, tovább,

Isten véletek, cimborák,

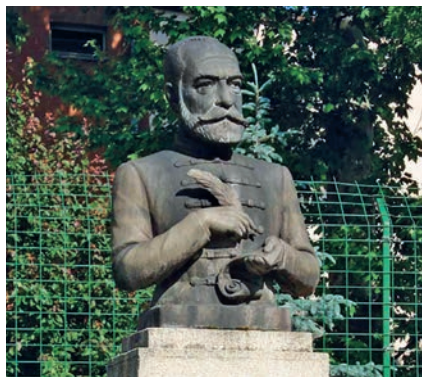
tovább, tovább.

Ez út hazámba visszavisz,

Filiszter leszek magam is.

Tovább, tovább, tovább,

Fel búcsúcsókra, cimborák!

Csengey Gusztáv mellszobra Miskolcon

Csengey Gusztáv azonban már ezt megelőzően saját versével is országos hírnévre tett szert. A *Vasárnapi Újság* az 1863. évi lengyel forradalom alkalmából jelentette meg az alig húszéves költő egy évvel korábban írt versét, amelyben az 1794-ben elbukott lengyel felkelés hőseinek, Tadeusz Kościuszkónak állít emléket. A vers a felkelést leverő orosz cárral folytatott képzelte beszélgetés; a főhős

CSENGEY GUSZTÁV A fogoly lengyel

Be világos a cár palotája! –
Zene harsog – vigalom van nála.
Aranyserleg, gyöngyöző bor benne,
Hajtogatja az oroszok
Vitéz fejedelme.

„Hej, ez a nap győzelem napja!”
És első Pál a serleget kapja –
(S az uraknak biztatás nem kellett):
„Ez nap halt meg Lengyelország
Maczejovic mellett.”

A jó urak rákiáltják: éljen!...
„Hozzatok be lengyel rabot nékem.
Régen volt ily virágos kedvem –
Ma, október tizedikén
Köszöntsön fel engem!”

Hallatára az elmés parancsnak
A jó urak kacajra fakadnak.
A szemük is könnyezik beléje,
Ím, belép a fogoly lengyel
A cár terembebe.

„Ide, lengyel!, lépj ide. Hadd halljam,
Tudod-e még: ma micsoda nap van? –
Régen nem volt ily virágos kedvem –
Ma, október tizedikén,
Ma köszönts fel engem.”

Fogoly lengyel a parancsra készen
Serleget vesz. Halotti csend lészen.
S míg könnyei borába peregnek,
Lángba borul sápadt arca
A fogoly lengyelnek:

A cár arcán piroslik a szégyen,
Szégyenülten a fogolyhoz mégyen,
Odanyújtja jobbát békülésre:
„Menj, szabad vagy, Európa
Legnagyobb vitéze!”

izzó hazaszeretete annyira meghatotta I. Pál orosz cárt, hogy megkegyelmezett a felkelés vezetőjének.

Bár A *fogoly lengyel* egészen a második világháború végéig helyet kapott az iskolai tananyagban, s az iskolai ünnepek gyakorta szavalt versének számított, ezután – érthető módon – „kiszorult a kánonból”, s mára csaknem feledésbe merült.

■ ZS. J.

„Jól tudom, hogy micsoda nap van ma:
Maczejovici csata napja –
Akkor halt meg lengyelek hazája...
Felköszöntlek e nagy napon,
Oroszoknak cárja!

A könnyért, mit sírt e napon népem,
Küldje rátok Isten átokképen,
És amiért hazám megöltétek:
Legyen oly nagy az az átok,
Amily nagy e vétek!”

Elnémult a fogoly lengyel ajka,
És poharát fenéig felhajtja.
Bősz dühében a cár arca kékül,
És süvöltve száz orosz kard
Száll ki hüvelyébül.

„Hm!... Köszönöm. Megfizetek érte...
Hogyne – hogyne?... Törjétek kerékbe! –
Ma különben úgyis nagy a kedvem...
Mi a neved, lengyel szolgál?
Hogy el ne feledjem.”

„Maczejovici csatatéren
Én vezettem a rohamra népem.
Sirat engem lengyelek hazája,
Az én nevem Kościuszkó –
Emlékszel-e rája?”

A hős névre megrendül a nagy cár,
Arca pirul, nem is haragos már,
Az urak is szégyenlik a tréfát:
Kigúnyolni egy nemzetnek
Legnagyobb fájalmát!

KÉPUNK ILLUSZTRÁCIÓ - SEBASTIAN POCECHA / UNSPLASH.COM

Amint lemegy a nap, mintha lekapcsolta volna Isten a villanyt

Keresztyén ember lehet-e vadász?

Az őskeresztyénség időszakában bizonyos foglalkozások űzőit nem fogadta be a közösség. Például katona és színész nem lehetett keresztyén. De mi a helyzet a „vérontó” vadászokkal? – tehetnénk fel a kérdést. A Biblia több helyen említi a vadászatot, eszünkbe juthat Nimród vagy éppen Ézsau neve, de akárhogy nézzük is, a vadászember bizony életet vesz el. A „mindenmentes” étkezés, a mindinkább teret hódító vegetarizmus, a hazánkban is felbukkanó nyerséttermek mai világában kényes ügyet piszkál, aki a vadászat létjogosultságát feszegeti, akár még politikai felhangjai is lehetnek a kérdés felvetésének.

Mi a vadászat a mai közvélekedésben? Sport, hobbi, életstílus...? Státuszszimbólum. Régen is az volt. Az idősebbek emlékezhetnek még Czinege elvtárs [Czinege Lajos hadseregtábornok, a szocializmusnak nevezett időszakban 1960–1984 között a Magyar Népköztársaság honvédelmi minisztere, 1984–1987 között a Minisztertanács elnökhelyettese – a szerk.] országos hírví vadászataira vagy a régi híradásokra,

amelyekben néha megjelent „a Kárpátok génusza”, a román diktátor, Nicolae Ceaușescu, aki éppen aktuális kapitális medvéjét ejtette el.

Egy bizonyos anyagi vagy társadalmi szint felett bizony ma is „elvárt” egy pincészet vagy lovarda működtetése (kedvelésszinten), három sor szőlő Mádon, a Szent Tamás-dűlőben, vitorlás a Balatonon vagy az Adrián, bizonyos autó- és óramárkák használata – és bizony a vadászat.

De mi a vadászat igazából? Tizenöt évvel ezelőtt, egy csikorgóan hideg januári napon vittek ki a presbitereim életem első nyúlhajtására. Egy kilométer után beázott a cipőm (én voltam az egyetlen, aki nem gumicsizmában mentem), estem-keltem a keresztben áthajtott szőlősorokon, és egy sűrű rekettyésben körülbelül két méterre tőlem ugrott fel egy őzbak, de – Istennek hála – nem felém tört ki, így nem állt bele az agancsa az oldalamba.

A meghívóim a vadászat végeztével kiosztották kompetenciába a meglőtt nyulakat (én is kaptam egyet ajándékba, csak fogalmam nem volt, mit kezdjek vele), hazavittek – a nyitott platón ülve a januári szélben –, elzárták a fegyvereket, megették a vizsláikat. Ezalatt a vadászházban megfőtt a vaddisznópörkölt. Miután megettük, majd meglocsoltuk, elkezdődött a ramsliparti az idősebbek

vezetésével, szigorúan tízforintos alapon. Ilyen kedvcsinálás után mondták, legyen vadász.

Az élmény erős volt, de én azért húzódoztam. A vadász presbiterek azonban nem adták fel. Az év legmelegebb napján elvittek őzhívasra. A homok, amin jártunk, cipőn keresztül is égette a talpamat, aztán felültettek egy nyitott lesre, ahol az éjszaka közepén majdnem rám szállt egy bagoly. (Hála Istennek, megmoccantam, így az utolsó másfél méteren módosította a röppályáját. A mai napig eszembe jut néha: ha hátulról száll rá a vállamra, fejemre a sötétben, menten szörnyethalok.)

Biztos nincs olyan vadászember, akinek ne tették volna fel a kérdést: mi a jó ebben? „Miért gyilkoljátok az állatokat?” Egyetlen kifejezéssel lehet válaszolni a vadászat értelmét firtató kérdésre: a természetközelség. Persze a vadászok azt is mindig elmondják, hogy nem „gyilkolnak”, ez sport, és hogy szakszerű vadgazdálkodás nélkül felborulna a természet egyensúlya. Egy-egy területnek megvan a „vadeltartó képessége”, szabályozni kell az állományt, selejtezni kell, hogy ne szaporodjanak el a ragadozók, és így tovább – de a közvélemény, a társadalom nagy része többnyire legyint, nem látja ezt, vagy nem ezt látja.

De lehet, hogy nem a vadászokkal van a baj.

Kivel van a gond? A Szentírás elején ezt olvashatjuk: „Isten megáldotta őket, és azt mondta nekik Isten: Szaporodjatok, sokasodjatok, töltsétek be és hódítsátok meg a földet. Uralkodjatok a tenger halain, az ég madarain és a földön mozgó minden élőlényen!” (1Móz 1,28) Magyarán Isten az ember kezébe adta a világot azért, hogy éljünk rajta, hogy aknázzuk ki, hogy fejlesszük magunkat, képességeinket, gazdálkodjunk a föld erőforrásaival, élőlényeivel, és legfőképpen hogy vigyázzunk erre a teremtett világra. Hogy állunk ezzel?

Lehet, hogy nem a vadászok szakadtak el a hétköznapi világtól, a természet-től, a valóságtól, hanem éppen a társadalom. Amikor a mai anyukák egy része otthon ketchupos tésztát tállal fel főfogásként a gyerekének; amikor tömegeknek megkérdőjelezhetetlen családi program a hétvégi „plázázás” és az azzal együtt járó „street food”; amikor az óvodások a majonézes kenyeret követelik, mert ez az íz maradt meg bennük a gyorséttermekből, akkor elgondolkozhatunk azon,

hogy valami nem stimmel a mai világgal. Túl sok benne a „műanyag”.

Eszünkbe juthat, hogy voltak generációk, amelyek fel tudtak nőni vajás, párizsis és zsíros kenyéren, tudtak inni az iskolában a csapból, és lehet, sokkal szerényebb volt az élet akkor, de nagy csodának kellett bekövetkezni ahhoz, hogy az édesanyák ne süssenek valami süteményt két-három naponta a mindennapi ebéd mellé.

Legyen mindenki vadász. Ma a gyermekeinknek el kell magyarázni, hogy a szalámi szó szerint nem a fán terem. El kell magyarázni, hogy a csirkemell bizony csirkéből van. Élő állatból, amelyet előtte ki tudja, milyen körülmények között, ki tudja, mennyi tápszerrel, vitaminnal, hor-

megveszünk ehhez a boltban, akkor jusson eszünkbe: ehhez képest a természetközeli, falusi vagy éppen vadászélet sokkal becsültebb hozzáállás.

Az igazi vadász télen eteti a vadat. Gondoskodik róla, hordja ki neki a táplálékot a szóróra. Az igazi vadász mértékletes, csak annyit ejt el, amennyire szüksége van. Az igazi vadász „selejtez”, és esélyt ad a vadnak. Az igazi vadász sokkal többet használja a távcsövét, mint a fegyverét. Az igazi vadász része a természetnek.

Szóval, legyen mindenki vadász. Nem muszáj puskával, lehet fényképezőgéppel is. Legyen mindenki vadász, mert addig sem a monitor előtt ül, hanem kint van a szabadban. Ha felül a lesre egy nyári estén, átélheti, hogy amint lemegy a nap, mintha

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ - GETTY IMAGES

monnal, gyógyszerrel tömtek tele, hogy minél előbb életét vehessék, hogy aztán szigorúan lefóliázva, minden élelmiszerbiztonsági és higiéniai szabályt betartva eljuttassák egy szupermarket polcára.

Rá kellene döbbernünk, hogy műanyagokkal körülvéve művilágban élünk. Lehet, hogy nem mi vágjuk el a csirke nyakát, mint anyáink, nagymamáink, hanem megteszik ezt helyettünk nagyüzemileg mások, de amikor otthon grillezünk a teraszon a barátainkkal; amikor megpróbáljuk elkápráztatni a barátnőnket a vadonatúj, drága szuvidálógépünkkel, és mindent

lekapcsolta volna Isten a villanyt. Más állatok, más neszek, más élet indul el szinte varázsütésre, miközben az esti erdő illata mámorító. Aztán feljön a hold, a lappantyúk nem csitulnak, a távolból odahallatszik, hogyan üvölt egy „nádi farkas”, és belevegyül annak a nyúlak a sírása, amelyet elkapott. Majd az ezüstös holdfényben végtelen óvatosan kijön a szóróra egy disznó, majd még egy... Legyen mindenki vadász...

■ HOMOKI PÁL

Az írás eredetije június 20-án jelent meg a *Kötőszó evangélikus közéleti blogon.*

Maradj a középpontban

Bencés szerzetes könyve a meditációról

Napjainkban sokféle meditációs értelmezéssel és gyakorlattal találkozunk. Ebben a kissé kaotikus helyzetben próbál utat mutatni Laurence Freeman munkája. Az angol bencés szerzetesnek, a Keresztény Meditáció Világközössége vezetőjének Belső fény – A tiszta imádságként végzett meditáció című könyve százhetven oldalon igyekszik bevezetni az imádságként végzett meditáció elméletébe és gyakorlatába.

Az imádság és a meditáció összetartozását, fontosságát Luther Márton is hangsúlyozta. A meditáció szó értelmét az ókori szerzetesek így fogalmazták meg: „stare in medio”, azaz, „maradj a középpontban”. Ugyanakkor a szó jelentése igei formában: „meditari”, azaz „ismételni”. Johannes Cassianus – Szent Benedek és Aquinói Tamás mestere – szerint „az ismétlés kiiktatja a sokféle gondolatot, és az »egyetlen mondat szegénysége« révén eljuttatja az embert a szív tisztaságára”.

A könyv szerzője erre az útra invitálja az olvasót, amikor hamar rátér a meditáció általa ajánlott gyakorlatára. Ennek lényege, hogy lehetőleg mindennap reggel és este teremtsünk magunknak húsz-harminc perc csendet a meditációra. Válasszunk ki egyetlen bibliai gyökerű kifejezést, és nyugodt, egyenes testtartásban ülve, becsukott szemmel kezdjük el magunkban ismétlgetni. Ő maga erre a jól ismert arám nyelvű fohászt javasolja: „Marana tha” (1Kor 16,22), amely visszaköszön az Újszövetség utolsó verseiben is: „Jöjj, Uram Jézus!” (Jel 22,20)

Tudom, első hallásra, olvasásra ez a fajta „mantrázás” idegen számunkra. Freeman mégis ezt a sok tekintetben „letterhelt” szanszkrit kifejezést használja, és igyekszik bibliai összefüggésbe helyezni. Jézust idézi: „Amikor imádkoztok, ne szaporítsátok a szót...” (Mt 6,7) Hangsúlyozza, hogy a mantra nem varázsigé, nem csodafegyver, hanem olyan, mint az eke: felszántja, előkészíti a talajt a magvetésre. „Ahogy újra és újra kimondjuk kiválasztott szavunkat, egyre mélyebbre kerülünk a csendben, ahol azt tapasztaljuk, hogy azok lehetünk, akik vagyunk, és (ami még csodálatosabb) engedhetjük, hogy Isten valóban Isten legyen bennünk.”

A szerző a dán evangélikus teológust, Kierkegaard-t idézi, aki szerint akkor tiszta a szívünk, ha csak egyetlen dologra vágyakozunk. Így juthatunk el a kötet címlapjának képén is jól láthatóan felülről érkező fényre, amelyről a szerző kijelenti: „A Fény, amelyre rábukkanunk, nem más, mint az Ige fénye...” Tapasztalata szerint ez a fajta meditáció segíthet, hogy a Mester felszólításának engedelmessé válva kiszabaduljunk önmagunk fogságából, és felismerve, megtapasztalva Isten jelenlétét, megtaláljuk életünk igazi középpontját Jézus Krisztusban.

Talán mindez túl egyszerűnek tűnik. Maga Freeman is megfogalmazza, hogy művelt, szkeptikus, önmagunkat boncolgató emberként bizalmatlanok vagyunk minden iránt, ami egyszerű. Ez a fajta meditáció egyszerűnek tűnik, de nem könnyű. Sok gyakorlást és komoly önfegyelmet követel, hogy valóban elszakadjunk önmagunktól. „Ugyanakkor mindenki számára lehetséges. Éppúgy természetes tevékenysége a léleknek, mint a lélegzetvétel a testnek.” Segít, hogy először megtanuljunk lenni, hogy azután a kapott belső fényben felismerjük: mit kell tennünk.

A meditáció segít abban az átalakulásban, amelyre egyszerre vágyakozunk, és ugyanakkor kicsit félünk is tőle. A szerző vallja: „Akkor születünk újjá, amikor felismerjük magunkban Isten élő Lelkének erejét. [...] Ahányszor csak leülünk, hogy meditáljunk, mindig változunk. [...] Amikor meditálunk, mindig megújuláson megyünk keresztül...” Izgalmas az a tézise is, amelyet mesterétől, John Main bencés atyától idéz: „Isten országa nem hely, hanem tapasztalat.”

Kétlem, hogy mindenki számára a meditációnak ez a formája lenne a járható út. Maga Freeman is leszögezi könyve

Belső fény

A tiszta imádságként végzett meditáció

LAURENCE FREEMAN

LECTIO DIVINA

L'Harmattan

Laurence Freeman: *Belső fény – A tiszta imádságként végzett meditáció. Szent Maurícusz Monostor, Bakonybél – L'Harmattan Könyvkiadó, Budapest, 2019. Ára 2900 forint.*

elején: „...nincsenek módszerek az imádságra. A »mi« imádságunk pusztán anynyi, hogy belépünk Jézus imádságába, a Lélekbe, aki nem más, mint Jézus és az Atya között áramló szeretet folyama.”

Minden esetleges fenntartásunk mellett ajánlom ezt a könyvet mindazoknak, akik szeretnék újragondolni és frissíteni imaéletüket. Ennek jelentőségét a szerző így summázza: „Az imádságnak szentelt időszakok folyamatos ismétlődése adja meg a napok belső szerkezetét, az egész élet struktúráját. Az imádság folyamán mindig érintkezik egymással az idő és az örökkévalóság.”

■ GÁNC S PÉTER

KÉPÜNK ILLUSZTRÁCIÓ - FLORIAN GAGNEPAIN / UNSPLASH.COM

Teológus, akinek a játékkonzol sem idegen

Beszélgetés a gamer Kutyej Dániellel

**A videójáték függővé és agresszív-
vé tesz. A videójátékok gyerekek-
nek valók, de nekik sem kellene
ilyenekkel játszani, hiszen ez kész
időpocsékolás. A videójátékkal ját-
szók antiszociális „kockák”, akik
képtelenek társas kapcsolatok ki-
alakítására. Ezek a sztereotípiák
teljesen elvesztették a létjogosult-
ságukat egy olyan világban, ahol a
gamerek olyan népszerűek, mint a
filmes celebek, és annyit is keres-
nek. Kutyej Dániel gamer – számító-
gépes játékos – teológussal, az
Evangélikus Hittudományi Egye-
tem hallgatójával beszélgettem.**

– Mik a leggyakrabban emlegetett tév-
hitek a videójátékokkal és a gamerekkel
kapcsolatban?

– Az egyik az, hogy a videójáték függő-
vé tesz. De úgy gondolom, bármely hobbi
tehet azzá. Gyakran emlegetett tévhit to-
vábbá, hogy időfecsérlők. Én azonban a
játékokon keresztül tanultam meg angolul,
szereztem barátokat. Ezen kívül sokat lehet
rajtuk keresztül tanulni akár történelmet,
mitológiát, teológiát is. ►

FOTO KUTYEJ DÁNIEL ARCHÍVUMÁBÓL

A gamerekkel kapcsolatban pedig alapfeltevés, hogy mindegyikük kocka. Illetve fehér a bőrük, mivel lent ülnek a pincében, nem mennek ki a szabadba; továbbá túlsúlyosak, szemüvegesek, pattanásosak, és zsiros a hajuk. Túloztam természetesen, de ezek az előítéletek sokakban meglehetnek. A valóság azonban nem így fest. Sőt profi szinten kifejezetten nagy figyelmet fordítanak arra, hogy a csapat arca jól nézzen ki. Ez ugyanis meghatározhatja a csapat piaci értékét, eladhatóságát.

– Milyen személyes tapasztalataid vannak a videójátékok pozitív és negatív hatásairól?

– Negatív lehet, hogy ez a tevékenység könnyen el tudja terelni a figyelmet például a háztartás, a saját környezetünk rendben tartásáról. Velem is előfordult már, hogy édesapám a konyhába benézve megjegyezte: „Nem csináltál semmit.” Pozitív lehet a baráti kapcsolatok kialakításának lehetősége.

– A Szólj be a papnak! elnevezésű beszélgetéssorozat egyik részében „gamer papokat” kérdeztek, köztük téged is. Ez alkalommal említetted, hogy a videójátékokat illetően a legfontosabb a tudatosítás, a fikció és a valóság szétválasztása. Ez azt jelenti, nem lényeges tényező, hogy az ember milyen típusú játékokkal játszik?

– Ez egyénfüggő. Én például nem játszom olyan játékokkal, amiket túl agresszívnek találok. Ugyanígy nem nézek

például horrorfilmet se, mivel nem „komfortos” számomra, napokig rosszul érzem magam tőle. A játékokban természetesen sok mindent megteszünk, amit a való életben nem: a győzelem a cél, ehhez pedig a karakternek gyakran kell ölnie. Ez azonban nem jelenti azt, hogy az ember megtenné a valóságban is. Ahogy a horrorfilm esetében, itt is fontos tudatosítanunk, hogy az nem a valóság. Erre már a játék elején felhívják a figyelmet.

– De ezáltal nem csökkentei, nem jelentékteleníti-e el a játék a halál, az emberölés jelentőségét? A játékokban szokásos sok halál után a játékos esetleg úgy tekinthet a halálra, hogy az „nem nagy dolog”. Már csak a gamerek között elkövetett öngyilkosságok miatt is fel kell tennem ezt a kérdést. Például július 2-án este holtan találták austini otthonában Byron „Reckful” Bernsteint, minden idők egyik legnépszerűbb videójátékos streamerét. Minden jel arra utal, hogy öngyilkos lett. Számos hasonló eset előfordult már. Mit gondolsz erről?

– A mai társadalomra jellemző az ingergazdagság. Ez számos téren megjelenik, például a filmekben is. Az emberek megnézik a hollywoodi filmeket, amelyekben például Vasember és a Bosszúállók szétzúznak és megölnék több ezer alien. Ez ugyanúgy kihat a halálról való gondolkodásra, emeli az ingerküszöböt. Emellett fontos tényező: Reckfulról tudni lehetett, hogy depresszióval, illetve bipo-

lárís zavarral küzd. A média által felkoppott öngyilkosságok mögött pedig szinte kivétel nélkül pszichiátriai problémák is álltak. Ez tehát soktényezős kérdés, de minden esetben fontos ezt is figyelembe venni. A videójátékok lehetővé teszik, hogy a külvilágot elfelejtve az ember belefeledkezzen egy virtuális valóságba. Így történhetek meg olyan szélsőséges esetek, hogy Kínában a szülők elfelejtették megegetetni a gyermeküket, mert belemerültek a videójátékba. Igen, ilyenek előfordulnak, de ezek kirívó esetek. A mértékkel nagyon fontos tisztában lenni.

– Érdekes a videójátéokra sportként vagy akár hivatásként gondolni. Hogyan kell ezt elképzelni, mennyire van ennek relevanciája?

– Természetesen nem minden játékos lesz világbajnok. A legjobbak napi tíz-tizenkét órát dolgoznak, ebből napi hat-nyolc óra a tiszta játék, utána következik a visszanezése, a hibák felfedezése, javítása. Ilyen szinten már nagyon figyelnek a játékosokra, a fizikai edzés mellett fontos a megfelelő étrend is. Az ilyen profi játékosok megkeresnek havonta akár másfél, kétfélmillió forintot is. Az, hogy valaki e-sportból megéljen, Magyarországon még nem teljesen reális, de sok tehetséges magyar fiatal van. Négyöt olyan magyar játékosról lehet tudni, akik világszinten is ott vannak a legjobbak között, és már sok milliót kerestek e-sporttal.

– Említetted, hogy a mértéktartás fontos a videójátékokkal kapcsolatban is. Azt is vizsgálták már, hogyan hatnak ezek a játékok a lelki jóllétre. Mit gondolsz, az e-sport hosszú távon lehet káros az egyénre?

– Először is fontos kiemelni, hogy az e-sportolók a napjuknak csupán egy részét töltik a játékokkal, a munkájuknak fontos része a játék kiemelezése, illetve ahogy korábban mondtam, fokozottan figyelnek rá, hogy mennyit mozognak, mit visznek be a szervezetükbe. Továbbá a versenysport más kategória: nem játék, hanem munka. Ha azt vesszük, számunkra is káros lehet, ha munka közben nyolc-tíz órát kell a laptop előtt ülnünk.

– Nagy port kavart korábban egy új videójáték bemutató klipje, amelyben a játékos Jézus szerepébe bújhat. Mit gondolsz erről? Kipróbálnád?

– Mivel csak a trailert [előzetest – a szerk.] láthattuk eddig, és nem tudunk többet a játékról, nehéz véleményt formálni. Szerintem nagyon fontos kérdés, hogyan ragadják meg a készítőik Krisztus fontosságát. Mint történelmi személy vagy mint Isten szerepel? Lényeges még, hogy milyen cég és milyen céllal készíti a játékot. Közelebb szeretné hozni a nem hívókhöz Krisztus személyét, vagy le akarja járatni? Az is érdekes, hogy mely vallás szemszögéből mutatja be a játék Krisztus életét. Egy videójáték hatalmas munka megtervezni, tehát az mindenképpen figyelemfelkeltő, ha valakit olyannyira érdekel Jézus, hogy ilyet készít az életéből.

– Lelkészszaládból származol, te leszel a lelkesi szolgálatban a harmadik nemzedék. Ilyen körökben kifejezetten érdekes lehet, hogy magadat nemcsak teológusként, de gamerként is definiáld. A szüleid hogyan fogadták a videójáték-szeretetedet?

– Eleinte furcsa volt nekik. Harmadik gyerekként azért nem volt olyan nehéz dolgom, a nővérem és a bátyám már évek óta játszottak számítógépen, amikor én elkezdtem. Megvolt természetesen a rendszer: először tanultam, aztán jöhetett a játék. Ameddig nem kezdtem ezzel komolyabban foglalkozni, sokáig azért csak csatornába lefolyt időnek tekintették. Valójában nem ez volt a helyzet: amikor mondtam, például az angol nyelvvizsgámat nagyrészt a játékok során megszerzett szókincsnek köszönhetem. Most már elfogadott dolog a szabadidő eltöltésének ez a módja.

FOTÓ: A BÉKÉSCSABAI E-SPORT EGYESÜLET FACEBOOK-OLDALA

FIFA-bajnokság Békéscsabán

– **A Békéscsabai E-sport Egyesület alelnökéeként is tevékenykedsz. Az egyesület oldalán olvasható, hogy célotok az e-sportban tehetséges fiatalok felfedezése, karrierjük menedzselése, fejlődésük elősegítése. Ez milyen formában történik?**

– Az a dolgunk, hogy meglássuk, hogy ki miben jó, milyen szerep a legalkalmasabb számára. A különböző pozíciókhoz kapcsolódó skilleket [jártasságot, képzettséget – a szerk.], képességeket pedig egyénre szabottan, célirányosan lehet fejleszteni a jövőben. Sokat beszélgetünk a játékosokkal. Ez egyfajta kísérés, olyanok vagyunk, mint az edzők. Egy csapat öt-hat játékosból áll, és senki sem mentorál kétháromnál több csapatot. Jelenleg összesen négy csapatunk van, nem „tömeggyártást” végzünk. A játékosok, a lecke és a pihenés után játszanak. Olyan ez, mint egy tényleges edzés. Szoktunk továbbá rendezvényeket és táborokat is tartani.

– **Az egyesület milyen típusú játékokat támogat? Miért pont azokat?**

– Azokat a játékokat preferáljuk, amelyek e-sport szinten üzhetők, nemzetközileg is elismertek. Ezek nézettek, és érdeklik a fiatalokat. Emellett ez az anyagjak függvénye is. Jelenleg önértékelésről, mondhatjuk, jótékonyságból működik az egyesület, senkinek sem ez a főállása. Hosszú távon persze az a célunk, hogy egy futballklubhoz hasonlóan működhessünk. Hozzá kell

tenni azonban, hogy ma Magyarországon az e-sport még nem tartozik a sport kategóriába, habár már jó úton halad felé. Szemléletesen azt mondanám, hogy az e-sport most Magyarországon olyan szinten van, mint a német futball volt 1870 körül.

– **A virtuális valóság irányába történő elmozdulás egyértelműen tendencia. A közösségépítés azonban ezekben a területeken is megvalósulhat. Július 3-án tartottatok először rendezvényt a koronavírus-járvány kirobbanása után. Mik voltak a tapasztalatok?**

– Az egyesülettel jó kapcsolatot ápoló, koncerteknek is otthont adó békéscsabai Csabagyöngye Kulturális Központ vezetése kérte fel az egyesületet, hogy a járvány után szervezzen egy közösségi alkalmat. Ez egy FIFA-meccs formájában valósult meg, amelyre tizenhat ember nevezhetett. Körülbelül harmincan-harmincötven voltak ott folyamatosan a rendezvényen, ahol nagy kivételként lehetett követni a játékot. Jó volt kötetlenül szórakozni együtt, igazi meccshangulatot élhettünk át közösen. Sok apuka nagyobb lelkesedéssel figyelte gyermeke játékát, mint egy Real Madrid-meccset.

■ SZEBENSZKI NOÉMI

.....
Az interjú július 12-én jelent meg a *Kötőszó evangélikus közéleti blogon* *Több száz milliót keresni játékkal?* címmel

Hol talállak, Istenem?

Elég sokféle barátom van. Nagyon különleges és egyedi mindegyik. Persze nem is csodálkoztok ezen, hiszen már észrevettétek, hogy a közeli barátok között sincs mindig egyetértés arról, mi a jobb: a tökfőzelék vagy a krumplis tészta. Akarom mondani a hasáburgonya vagy a gírosz. És zenéből is különbözőt hallgatunk, filmekből is egész mást nézünk szívesen. Azonban azt is észrevettem, hogy még abban is mások a barátaim, ahogyan Istenhez közel érzik magukat. Nemrég tettem föl ezt a kérdést egy fórumon, és a válaszokból kiderült, hogy több csoportot lehet alkotni belőlük (itt most természetesen mindenki kitalált néven szerepel).

A természet gyermekei. Kata természetkedvelő. Ha megnéz egy napfelkeltét, túrázik egyet a hegyekben, sétál a langyos nyári esőben, a szépség valósággal betölti. Nem is érti, hogy ami ilyen csodálatos, arról hogyan képzelheti bárki, hogy véletlenül jött létre. Neki elég egy szippantás egy ibolyacsokorba, és felüdül. A barátja, Bence ugyanezt akkor éli át, ha a biciklijével föltekер a hegytetőre, és körülnéz. A bőrén érzí a szelet, a tüdeje megtelik

friss levegővel, megfeszülnek az izmai, érzí Isten nagyságát és közelségét, és ilyenkor nagyon jó neki. A templomban kevésbé találják fel magukat.

Az érzékszervekkel megtapasztalható dolgok kedvelői. A liturgia, az ikonok, az illatok és a hatalmas templomok Évi és Dani világa. Szívesen járnak el orgonakoncertekre, nézegetnek oltárképeket, szívesen mondanak ősi, kötött szövegű imádságokat, keresnek fel nagy múltú helyeket. Kis házukban van egy sarok, amelyet mindig az egyházi esztendő megfelelő időszakához rendeznek be. Gyönyörű betlehemesük, keresztútjuk, sok szép fotós könyvük van a Szentföldről, Izraelről. Ha imádkoznak, mindig gyertyát gyújtanak, virágot tesznek az asztalra, a Bibliájuk is igazi műkincs, még az 1800-as években nyomtatták. Szívesen imádkoznak letérdelve vagy kitárt karokkal. Fontos nekik, hogy a külsőségekkel is kifejezzék az istenkeresésüket.

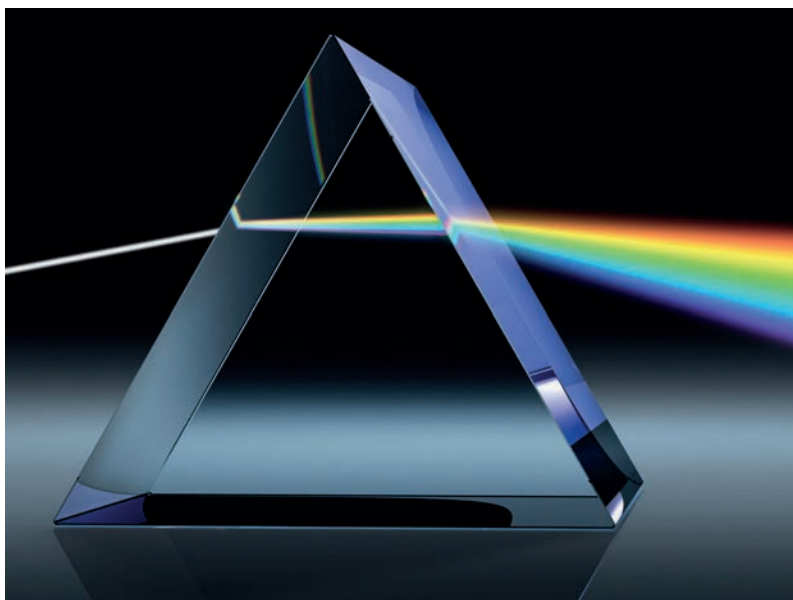
Hagyományörző barátaim, Imre és Mónika a legjobban az istentiszteleten érzik azt, hogy közel vannak Istenhez. A templomban tudják, mi a rend, és örömmel

tartják is be. Nem nagyon szeretik az újításokat, nehezen szokták meg azt is, hogy a gyerekek ugrálnak a gyerekalkalmakon, az ifisek meg gitároznak. Valahogy tiszteletlenségnek tűnt nekik. Ők maguk jobban kedvelik a hagyományos énekeket, nem zavarja őket, hogy régies a nyelvezete egy szövegnek. Szentnek tartják ezeket a hagyományokat, hiszen annyi év próbáját kiállták. Fontos számukra az ünnepek megtartása, a rendszeres úrvacsora. Szeretik, ha idejében van felrakva a megfelelő színű terítő az oltárra, és rendes gyertya van a tartóban. „Ezzel is megadjuk az Úrnak a tiszteletet” – mondják.

A csendesek. Ha nem kerültünk volna egyszer együtt bajba, Julival és Petivel talán meg sem ismerkedünk. Pedig igazán melegszívű, segítőkész és drága lelkek, de nem a közösség az ő terük. Imádkozni, igét olvasni egyedül szeretnek. Nem járnak kórusba, bibliaóra, túl nagy ott a nyüzsgés és a zaj nekik. Csak nagyon kevés emberrel szeretnek egyszerre találkozni. Ha viszont baj van, rájuk biztosan lehet számítani. Kitartóan segítenek, hűségesen imádkoznak, bőjtölnek, nagyon komolyan veszik, ha megkéri őket valamire. Ezzel fejezik ki, így élik meg az istenhez való ragaszkodásukat.

Az aktívok. Gizi és Zoli épp az ellenkezőjük. Mindenütt ott vannak, mindenütt nyüzsgőnek, szerveznek és terveznek, plakátot és dekorációt gyártanak, har-

A fény színei. Tudtad, hogy a fehér fényt színekre lehet bontani? Van egy eszköz, a prizma, amely megmutatja, hogy a fehér fény a szivárvány színeiből áll össze.

sányak és lendületesek. Szeretik a sok embert megmozgató nagy összejöveteleket, buszt kerítenek, hogy kis gyülekezetük tagjai is eljussanak országos eseményekre. Pályázatot írtak a gyülekezet melletti megüresedett ház megvásárlására és felújítására, hogy a megyei szintű programoknak is otthont adhasson a közösségük. Hangosítást intéztek, udvari játékokat, és a városi rendezvényekre is kivonulnak saját sátoros evangelizációt tartani. Időnként úgy tűnik, nem ismerik a fáradság fogalmát.

Akik az emberek között igyekeznek Istent szolgálni. Tercsi és Béla is a tettek emberei, de egészen máshogy. Tercsi háztartásbeli. Mindennap többet főz, mint amennyit megesznek, és a több-adagnyi ebédet hajléktalanok között osztja szét segítő társaival. Időseket látogat, virágot visz nekik, kitakarít, bevásárol, és beszélget velük. A kórházban önkénteskedik, mesét olvas a gyerekeknek, de szó nélkül áthúzza az ágyneműt is, ha arra van szükség. Béla fűvet nyír a templom hatalmas udvarán, ő szállítja istentiszteletre a nehezen mozgó betegeket. A saját gyerekeik már felnőttek, Béla hétvégeken a nevelőotthon lakóihoz jár el: íjászkodni, focizni tanítja őket. Mindketten minden tettükkel Istent igyekeznek szolgálni az emberek között. Ebben élük át leginkább, hogy hozzá tartoznak.

Helga és Isti nagyon eleven emberek. Mindketten zenélnék és énekelnek egy dicsőítő csapatban. Az énekeik pörgősek, lelkesítőek, a gyülekezet tapssal és táncsal fejezi ki imádatát az Úrnak. Ha

BÓDI KATALIN RAJZA

Jer 29,13

A labirintusban haladva rátalálsz a körülkerített betűkre, amelyek elvezetnek az aranymondáshoz

nem láttam volna filmekben előtte több fekete-afrikai gyülekezetet, nagyon megdöbbentett volna ez az élmény. Így csak annyi történt, hogy most élőben is láttam ugyanezt az ugrándozó és nekem kicsit harsány, de őszinte örömködést. Mivel nem volt kötelező bekapcsolódnom, szépen rájuk tudtam hangolódni, és egy idő után szívesen adtam velük együtt hálát az Úrnak nagyszerűségéért.

Akiket Isten békessége ragad meg. Erzsi és János úgy beszél Istenről, mint akit nagyon személyesen ismernek. Csenddel, igeolvasással, imádsággal nagyon sok időt töltenek. Isten békessége az, ami igazán fontos a számukra. Azt mondják, az ő közelségében meg tudnak mártózni abban a szeretetben, amely élteti őket. Ez a napjuk fénypontja, így indulnak reggel, és így térnek nyugovóra este. Amikor csak lehet, erre a szeretetre összpontosítanak. Szeretik a templomok csöndjét, a hajnalok és éjszakát csöndjét, és mindben azt élük át, hogy Isten karjában pihenhettek meg.

Akik pontosan akarják érteni Istent.

Klári és Tibor rengeteget olvasnak. A Bibliát nemcsak többféle fordításban, hanem amennyire lehet, eredetiben is próbálják tanulmányozni. Egyes kifejezéseken sokat gondolkodnak, utánanéznek más gondolkodók könyveiben, összevetik ezeket a meglátásokat, és igyekeznek a mélyére látni a dolgoknak. Vaskos tudományos könyvek olvasása az ő istenkeresésük. És tényleg hatalmas erőfeszítéseket tesznek arra, hogy mindent jól értsenek. Amit megértettek, azt örömmel adják át másoknak is. Minden felfedezésnek, szóértelmezésnek szívből örülnek, és lelkesen vitatják meg. Pontosán akarják érteni Istent és jól szolgálni őt.

Ők mindannyian szeretik Istent. Mind keresik őt. Mind mások. Mindnyájukért hálás vagyok.

Te hol találsz, hol éled meg Istennel való találkozásod helyét? Valószínűleg több is van, de akad majd, amelyik idegennek, furcsának tűnik neked. A jó hír, hogy Isten mindegyiket elfogadja, és komolyan veszi. ■

Pályázat a vallásos könnyűzene támogatására

Az Emberi Erőforrások Minisztériuma támogatni kívánja azokat a zenészeket, akik a vallásos könnyűzenei kultúrát magasabb szintre emelik. Négy kategóriában is meghirdették az augusztus 10-ig benyújtandó pályázatot.

A program célja a hazai vallásos könnyűzenei kultúra magasabb szintre emelése, széles körű társadalmi megismertetése, a vallási közösségek megerősítése, megújítása. Átfogó és általános célja, hogy a vallásos könnyűzene segítségével kifejtett hatás által a magyarországi vallásos közösségeket aktivizálja, széles körben mintát adva a megújuláshoz, segítve a különféle hívő közösségeket, hogy hitükben megerősödjenek, és küldetésüket hatékonyabban tölthessék be.

A pályázatot négy kategóriában hirdették meg: hangszeres kezdőknek program; hangszeres profioknak program; hangszeres határon túli magyaroknak program; hangszerfelújítási program.

Az igénybejelentés benyújtásának határideje: augusztus 10., 23 óra 59 perc. A vallásos könnyűzenei támogatásra vonatkozó igénybejelentés négy kategóriában nyújtható be az elektronikus pályázatkezelési és együttműködési rendszeren (EPER) keresztül. Az igénybejelentés elengedhetetlen feltétele az EPER-ben történő regisztráció (<https://eper.emet.hu/paly/palybelep.aspx>). A támogatással kapcsolatban felvilágosítást nyújt: eloado-muveszet@emmi.gov.hu. Az EPER rendszerrel kapcsolatos megkeresések kapcsán felvilágosítást nyújt: vkt@emet.gov.hu.

Forrás: Emberi Erőforrás Támogatáskezelő

Ökumenikus találkozó. Minden hónap harmadik vasárnapján 16 órakor ökumenikus találkozóra, istentiszteletre és előadásra várjuk az érdeklődőket a Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsának székházába (1117 Budapest, Magyar tudósok körútja 3.), a földszinti tanácsterembe *Az egyház egységéért – az év egészében* gondolat jegyében. Az augusztus 16-i találkozó témája: *Helyes keresztyén-keresztény magatartás* (bevezeti rev. prof. Széchenyi Béla apát). A bibliai bevezetés témája 1Tim 1,1–17. *Útmutatások* (Biczó Dénes térképész). A záró szolgálatot a rend elnök-apátja, Réz-Nagy Zoltán egyetemi lelkész végzi. Szeretettel várjuk a korábbi Farkasréti Ökumenikus Közösség, a volt KÖT, a Fokoláre, az Ökumenikus Lelkészkonferencia, a hittudományi egyetemek, valamint az International Ecumenical Fellowship magyar régiójának tagjait, régi és új érdeklődőit, barátait is.

Jézus Testvérei Ökumenikus Diakóniai Rend

Könyvesbolti zárvatartás. Értesítjük tisztelt vásárlóinkat, hogy a Luther Kiadó könyvesboltja (Budapest VIII. ker., Üllői út 24.) július 31. és augusztus 7. között zárva tart. Nyitás: augusztus 10-én, hétfőn 9 órakor.

Szabadkán elmaradnak az istentiszteletek. Vajdaság-szerte az evangélikus gyülekezetek többségében is elmaradnak az istentiszteletek – nyilatkozta Dolinszky Gábor. Az evangélikus püspökhelyettes hozzátette: Szabadka Város Válságkezelő Törzskarának intézkedéseinek eleget téve a szabadkai evangélikus templomban nincs lehetőség az istentiszteleti alkalmak megtartására, mint ahogy több másik vajdasági településen sem. Dolinszky Gábor kiemelte: egyedül a Bajsai Evangélikus Egyházközségben sikerült megoldani ezt a problémát.

Forrás: Pannon RTV

50 ÉVE HARANGÖNTÉS
ÖRBOTYÁNBAN
GOMBOS MIKLÓS
aranykoszorús
harangöntőmester

Kiváló magyar szakemberek által készített, külföldön is elismert magyar termékeket gyártunk (harangjátékokat is) a harangokkal kapcsolatos bármely munkához.

harangontes.hu – harangontode.hu

Levélcíme: 2162 Örbottyán, Rákóczi u. 134. Pf. 10.

Telefon: 28/360-170, 30/948-9575, 30/728-8161.

E-mail: gombosmi@harangontes.hu, info@harangontode.hu.

Szupervizor-diakóniai mentor szakirányú továbbképzés az Evangélikus Hittudományi Egyetemen.

A képzés célja olyan szakemberek képzése, akik képesek hivatásukat gyakorló szakemberek számára szupervíziót nyújtani, valamint közösségben mentorálási feladatokat ellátni. A képzés célja továbbá, hogy a humán szolgáltatási területen (szociális, egészségügy, gyermekjóléti, gyermekvédelmi, foglalkoztatási stb.) dolgozó munkatársi teamek részére felkészítsen páros vezetésű szupervízió nyújtására.

Képzési idő: 4 félév. Megszerzendő kreditek száma: 120 kredit. Tagozat: levelező. Finanszírozási forma: csak önköltséges finanszírozási formában hirdetjük. Az önköltség mértéke: 180 000 Ft/félév. Bemeneti előfeltétel: bármely képzési területen szerzett legalább BA-szintű végzettség, illetve a korábbi képzési rendszerben szerzett főiskolai oklevél; három év munkatapasztalat; legalább harminc óra saját élményű szupervíziós folyamat vagy az egyetem, vagy annak fenntartója által kínált szakmai munkára reflektáló valamely kredit-szerző továbbképzési program sikeres elvégzése. A harmincórás szupervízió nélkül is lehet jelentkezni. Ebben az esetben a képzés kiegészül egy háromalkalmas tréninggel, amelynek az időpontjai: szeptember 3., 11–12. Az Evangélikus Hittudományi Egyetemen végzett lelkészeknek a harmincórás szupervíziót elfogadottnak tekintjük.

Felvételi vizsga: motivációs beszélgetés és alkalmassági vizsga. Jelentkezés módja: a jelentkezés és a felvételi a központi eljárástól függetlenül, belső felvételi eljárás keretében történik. Jelentkezni online felületen kell az alábbi linken: <https://teol.lutheran.hu/etn/modulok/felveteli/jelentkezés.php>. Határidő: augusztus 9. A felvételi beszélgetés időpontja: augusztus 24–25.

Összefog Erdélyben a református és az evangélikus nőszövetség

Az elmaradt bonyhai családi nap dátumán, július 11-én gyűlt össze az Erdélyi Református Egyházkerület Nőszövetsége, hogy megtartsa évértékelő közgyűlését. A marosvásárhely-felsővárosi templomban maszkban, távolságot tartva gyűltek össze az asszonytestvérek, a találkozás öröme azonban ez sem csökkentette.

A számadó közgyűlésen a megjelent nőszövetségi küldöttek áttekintették az elmúlt évet tevékenységeik és anyagiak szempontjából egyaránt, szó esett az idei kezdeményezésekről, és a *Kert az Édenben* pályázat kiértékelése is megtörtént.

„Nagyon hálásak vagyunk azért, hogy megtarthatjuk az eredetileg márciusra tervezett közgyűlést. Most is nagyon

linda. Koszta Enikő evangélikus nőszövetségi elnök a hittestvéri kapcsolatok szükségességét hangsúlyozta, kiemelve a kölcsönös támogatás, a hiterősítés, a tapasztalatcsere, a közös projektek és programok szervezésének jelentőségét.

2019. évi beszámolójában Borsos Melinda elmondta: „Ha az egész világot érintő járvány okozta helyzetre te-

és a *Református Család* [az Erdélyi Református Egyházkerület Nőszövetségének lapja – a szerk.] alapításának kilencvenedik évfordulója is kiemelkedő esemény volt, emellett a szervezet újabb kapcsolatokat alakított ki a Kolozsvári Protestáns Teológiai Intézet hallgatóival. Az elnökség a 2020. év jellegének az 1Móz 12,3b verset választotta: „Általad nyer áldást a föld minden nemzetsége.”

A közgyűlésen Jakab István, a Maros-Mezőségi Református Egyházmegye esperese hirdette az ígét a 100. szoltár alapján.

Ünnepi pillanatként a találkozót az Erdélyi Református Egyházkerület Nőszövetsége és a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház Országos Nőszövetsége közötti együttműködési nyilatkozat aláírása zárta. A dokumentumot református részről Borsos Melinda elnök és Molnár Helén alelnök, az evangélikus egyház részéről pedig Koszta Enikő elnök és Papp Noémi-Melinda régiós elnök írta alá (képünkön [balról] Koszta Enikő és Borsos Melinda).

Ebben a felek kijelentik: „Erősítjük a magyar protestáns öntudatot nőtestvéreink között. A hitélet ápolása érdekében tájékoztatjuk egymást missziói programtervezeteinkről. Egyházkerületi, egyházmegyei és gyülekezeti szinten látogatjuk egymás nőszövetségi rendezvényeit. Közös szervezünk templomi ünnepélyeket, konferenciákat, csendesnapokat, munkatársképzőket. A női világimnap közös megszervezésével bekapcsolódunk a keresztény asszonyok ökumenikus mozgalmába. Támogatjuk egymást az evangéliumi szellemű iratmisszióban. A felebaráti szeretet és segítségnyújtás jegyében támogatjuk egymás diakóniai szolgálatát. Támogatjuk egymást a művelődés és hagyományápolás területén végzett szolgálatunkban. Egymás egyházi, felekezeti kultúráját, történelmét népszerűsítő programokat, ismeretterjesztő előadásokat szervezünk. Szolgálatunkat Isten dicsőségére végezzük, hogy ezáltal is elősegítsük a Krisztusról szóló örömhír terjedését, Isten országának a terjesztését.”

■ BEREKMÉRI GABRIELLA

Forrás: *Reformatus.ro*

óvatosak vagyunk, vigyázunk, betartjuk a szabályokat, hogy semmi gond ne történjen, de úgy gondoltuk, hogy ideje lezárunk a tavalyi évet” – mondta el Borsos Melinda nőszövetségi elnök.

Az alkalom kiemelkedő pillanatként együttműködési nyilatkozatot írt alá az Erdélyi Református Egyházkerület és a Romániai Evangélikus-Lutheránus Egyház Nőszövetsége. „Akár történelmi pillanatnak is tekinthetjük ezt: ezentúl közösen járjuk ennek a szolgálatnak az útját, tevékenységeket, programokat rendezünk együtt” – tette hozzá Borsos Me-

kintünk, akkor még inkább hálásak kell lennünk az elmúlt évert, annak minden áldásért, amit szolgálatunk útján megtapasztaltunk.” Az egyházmegyéek beszámolója alapján látható, hogy a nőszövetségek továbbra is gondot viselnek a betegekről, özvegyekről, idősekről, rászorulókról, kreatívan és szorgalmasan szolgálnak közösségeikért. Több egyházmegyében tartottak éves konferenciát, csendesnapot, imaláncot, imnapot, böjti imaestet, honismereti kirándulást. A régiós konferenciák újra több száz embert megmozgattak, de a bonyhai kastélynap

Lelkészbúcsúztató az ország egyik legnagyobb evangélikus gyülekezetében

Harminchét évnyi szolgálat fejeződött be július 19-én, vasárnap a kiskőrösi evangélikus templomban: a nyugállományba vonuló Lupták György esperes-lelkészt Kondor Péter, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke búcsúztatta. A gyülekezet – Arató János Lóránd személyében – új lelkészt választott.

FOTÓK: POZSGAI ÁKOS

A vasárnapi istentiszteleten – Kecskeméti Pál igazgató lelkész igehirdetése után – Kondor Péter, a Déli Evangélikus Egyházkerület püspöke „bocsátotta el” a kiskőrösi evangélikusok lelki vezetőjét.

Az istentisztelet keretében Lupták György felidézte életének elmúlt négy évtizedét. Feleségével érkezett Tolna megyéből, ahol hét, többnyire németek által lakott falu lelkésze volt. Akkori püs-

pöke helyezte át Petőfi szülőhelyére, s azt mondta neki: „Ha ott megszeretnek, akkor támogatom, hogy ott lelkész legyél.” Megszerették és elfogadták a fiatal lelkészt, aki a csaknem négy évtized alatt 906 keresztelőt, 298 esketést végzett, és 784 konfirmandust készített fel.

Az eltelt csaknem másfél emberöltőt az egyházépítkezés is jellemezte. 1998-ban felépült a városban a Jó Pász-

tor Evangélikus Szeretotthon; hat éve, hogy – nagyszabású renoválás keretében – felújították az evangélikus templomot és az orgonát is. Néhány éve létrejött a hatalmas oktatási egység, amely magában foglalja az óvodát, az általános iskolát és a gimnáziumot, s ahol összesen mintegy ezerkétszáz gyermeket nevelnek, tanítanak. Rendbe tették a temetőt, megalapították a Gospel Sasok énekegyüttest...

Lupták György hosszan sorolta, hogy mi minden erősítette, erősíti ma is kiskőrösi evangélikus hívók 21. századi közösségét, majd megjegyezte: hálás a gyülekezetnek azért, mert nyitott az újra, a jó változások befogadására. Köszönetet mondott a város vezetésének az évek során nyújtott támogatásért. Végül megjegyezte: pályafutása kezdetén félezres tömeg volt minden vasárnap a templomban. Ma ennél kevesebben járnak istentiszteletre, pedig a templom Isten háza, amely a gyülekezet találkozóhelye is.

A templomi együttlét végén a gyülekezet új lelképásztort választott Arató János Lóránd személyében.

■ BARTA ZSOLT
Forrás: Baon.hu

Lupták György 1953. április 23-án született Budapesten. Szülőfalujának azonban mindig is Nyáregyházát tekintette, itt élte le életének első tizenhét évét. A ceglédi Kossuth Lajos Gimnáziumban érettségizett. A szegedi Juhász Gyula Tanárképző Főiskola magyar-énekeszene szakán szerzett diplomát, majd az Evangélikus Teológiai Akadémián tanult tovább 1976-tól 1980-ig, ekkor avatták lelkésszé. Segédlelkései éveit 1980 és 1983 között Tolna megyében töltötte. Gyülekezetéhez hét kis falu tartozott. 1982-ben kötött házasságot Hanvay Máriaival, öt gyermekük született. 1983 óta szolgál feleségével együtt Kiskőrösön. 2006 óta a Bács-Kiskun Evangélikus Egyházmege esperese volt, 2012 és 2017 között

a Magyarországi Evangélikus Egyház Evangelizációs és Missziói Bizottságának elnöke. 2016-ban a Déli Evangélikus Egyházkerület püspökhelyettese lett. 1997-ben fő szervezője volt a harmadik európai Ten Sing fesztiválnak; ez alkalommal öt napon át huszonegy országból ezernyolcszáz fiatal volt Kiskőrös vendége. 2000 és 2017 között a ProChrist műholdas evangelizáció Magyarországi szervezőbizottságának elnöke, valamint tagja a német ProChrist Egyesület választmányának és európai tanácsadó testületének. A rendszerváltás után tábori lelkészként is szolgált a 93. Petőfi Sándor Vegyivédelmi Ezred kiskőrösi laktanyájában és a kiskunhalasi Gábor Áron Laktanyában, azok 2001-es bezárásáig.

Búcsúzás helyett hálaadás

A Szentháromság ünnepe utáni 4. vasárnapon, gyönyörű, verőfényes időben adott hálát az ünneplő gyülekezet Ferenczy Erzsébet lelkészről többéves szolgálatáért a hosszúszerű ágostai hitvallású evangélikus gyülekezet templomában. Ferenczy Erzsébet missziós lelkészként nemcsak itt, hanem a gömri régió több gyülekezetében is szolgált. Szolgálatát áldást jelentett ezeknek a közösségeknek és az egész szlovákiai régió magyarságának.

A július 5-i ünnepi, hálaadó istentiszteleten két fiatal vallotta meg hitét az élő Krisztusban, és járult gyülekezeti közösségben első alkalommal az Úr szent vacsorájához. Ferenczy Erzsébet a nagy vacsora példázata alapján (Lk 14,15–24) hirdette Isten igéjét. Kiemelte, hogy mindannyian meghívottak vagyunk Isten asztalához, és csak rajtunk áll, miként felelünk a hívásra.

Az istentisztelet végén a környék evangélikusai megköszönték a lelkészről áldozatos szolgálatát. A helyi gyülekezet nevében Flander Zoltán felügyelő abbéli reményét fejezte ki, hogy a szolgálat – ha nem is az eddigi formában – folytatódik. „Nem búcsúzzunk, hanem köszönetet mondunk az eddigi szolgálatért” – ismételte többször a felügyelő.

A legkisebbek virággal és saját rajzaikkal kedveskedve köszönték meg a lelkészről áldozatos, szeretettel teli fog-

lalkozásait. A hálaadáshoz csatlakozott a gyülekezeti adminisztrátora, Viliam Solárik lelkész is. Arra kérte a gyerekeket és a felnőtteket, hogy járjanak továbbra is a gyülekezet közösségébe, együtt dicsőítve Istent, folytatva a lelkészről által megkezdett szolgálatot. A lelkész tolmácsolta a Gömri Egyházmegye esperesének, Radovan Gdovinnak a köszöntését is.

A gyülekezet szörványai nevében Barkay Ilonka, a kúntapolcai gyülekezet nevében Gyenes Éva polgármester, a sajkögömriek nevében Kiss Tamás felügyelő és Bálintné Varsányi Vilma missziós lelkész adott hálát Ferenczy Erzsébet szolgálatáért.

Válaszképpen Ferenczy Erzsébet hálát adva szólt arról, hogy az Úr e kies vidékre vezette a legnagyobb megbízatással: Isten igéjét hirdetni. A lelkészről Túróczy Zoltán püspök szavait idézte, aki azt mondta, hogy a lelkésznek két feladata van: Isten

igéjét hirdeti, és imádkozik a hívekért. A nyugdíjas években előtérbe kerül az imádság – tette hozzá a lelkészről.

Az istentisztelet után a helyi művelődési házban folytatódott az ünnepi alkalom. A Báborka énekcsoport rövid műsort adott, a község nevében pedig Novák Tamás polgármester köszöntötte meg meleg szavakkal Ferenczy Erzsébet munkáját.

Hálát adunk Istennek a missziós lelkészről áldott szolgálatáért a gömri régióban. Soli Deo Gloria!

■ VILIAM SOLÁRIK

Fordította: Lóczy Tibor

FOTÓ: BEKE BEÁTA

Piroska is a Hagia Sophia „rabja” lett

Recep Tayyip Erdoğan török elnök július 10-i rendelete alapján mecsetté alakítják a Hagia Sophia egykori ortodox székesegyházat. A török hatóságok azt ígérik, hogy nem semmisítik meg az épületben található mozaikokat, hanem az imádságok alkalmával letakarják. A kevés megmaradt és eddig féltve őrzött mozaik egyike Piroskát, az Árpád-házi magyar királynőt ábrázolja.

Az Isztambulba látogató magyarok eddig meglehetősen néptelenül nézték a Hagia Sophia tündöklő aranymozaikját, amely Eiréné császárnét ábrázolja férje, II. Komnénosz János császár és fia, Alexiosz trónörökös között, amint bőkezű adományt nyújtanak át a Szűz Mária ölében ülő Jézusnak. Eiréné császárné ugyanis „a mi Piroskánk”: Szent László magyar király leánya, akiből a Bizánci Birodalom legnagyobb, legszentebb és legtiszteltebb császárnéja lett. Szarkofágja szintén a híres templomban áll.

Piroska (Prisca) 1088 táján született. Minden török útikönyv megemlíti a „ma-

gyar királynőt”, akinek nemcsak korabeli arcképe, hanem korabeli életrajza is fennmaradt. László király (meghalt 1095-ben) és rheinfeldi Adelheid (meghalt 1090-ben) legidősebb leánya serdülőkorában unokabátyja, Könyves Kálmán udvarában nevelkedett mint az uralkodó gyámleánya. Kálmán 1104-ben adta feleségül Komnénosz Jóannész bizánci trónörököshöz, hűgát pedig Jarosláv orosz fejedelemmel jegyezte el.

A királynők házassága diplomáciai szövetség volt: Piroska és Jóannész frigyé a Magyar Királyság és a Keletrómai

Birodalom kapcsolatát volt hivatott megerősíteni.

Piroska-Eiréné bizánci életrajzírója azonban nem a magyar-bizánci diplomácia szövetségét feszegeti, hanem a menyasszony szépségét és erényeit dicséri: „Amikor a dicső és kegyes császárok és házastársak, Alexiosz Komnénosz és Eiréné szép és jellemileg kifogástalan leányt kerestek, és őt találták olyanoknak, aki minden tekintetben gazdag szépségekben, feleségül adták Istentől ajándékozott sarjukhoz, bíborbanszületett Jóannész császárhoz.”

Piroska és a „szép” Jóannész (Kalojóannész) fényes esküvői szertartását ortodox rítus szerint tartották. Iréné nyolc gyermekkel ajándékozta meg férjét. 1134-ben elkísérte a császárt bithüniai hadjáratára, ott halt meg augusztus 13-án.

Forrás: Magyar Kurír

Felújítják Kassán az evangélikus sírkertet

A szlovákiai város vezetése átalakítja a Forrás utca – Žriedlová ulica – feletti téren található evangélikus temetőt, amely 1687-től 1889-ig, az első kassai köztemető megnyitásáig volt használatban. Az újjáépítés eredményeként emlékpark létesül.

A Terasz lakótelep és a Forrás utca közötti történelmi evangélikus temető kezelését a Kassai Közterület-fenntartó Vállalat veszi át. Jaroslav Polačeknek, Kassa főpolgármesterének kezdeményezésére a következő hónapokban teljesen átalakítják a területet.

„Azt szeretnénk, ha Kassa a lehető legzöldebb lenne. Nemcsak az adminisztratív feladatokkal akarunk foglalkozni, hanem azokkal is, amelyeket évek óta elhanyagolt a város vezetése. Az egész temetőt kitisztítjuk, lekaszáljuk, ezután rekreációs zónát alakítunk ki benne. Az átalakított terület minden egyéb mellett egy afféle bekötő folyosóként fog szolgálni a lakótelep és a belváros között” – jelentette ki a helyszínen a főpolgármester.

A több mint tizenegyezer négyzetméternyi belterületű temető átalakítása nem új keletű terv, a város már 2015-ben foglalkozott a témával. A temetőt akkoriban

Kassa jelentős „szegmensei” közé sorolták, a tárgyalások eredménye pedig a sírkert emlékparkká alakítása lett. Ennek első fázisára tizenháromezer eurót költenek, amelyből a város közterület-fenntartója megtisztítja és lekaszálja a területet, és a járdákat is rendbe rakja. Leltárba veszik a temetőben található növényzetet, illetve kivágják a beteg, balesetveszélyes fákat, majd földtani méréseket is végeznek.

„Az első fázissal néhány nap alatt végzünk, azután pedig azok a munkák következnek, amelyek előfeltételei a park átfogó felújításának” – közölte Marta Popriková, a Kassai Közterület-fenntartó Vállalat igazgatója. Mivel Kassa önkormányzata a közeljövőben az Európa Zöld Fővárosa 2023 cím elnyerésére is pályázna, a park újjáélesztése is egyike a pályázatot támogató tevékenységeknek.

Wick Béla római katolikus pap, tanító, történész 1931-ben kiadott kötetében

feljegyezték, hogy a kassai evangélikusok régi temetője a város nyugati részén lévő középkülvárosban, a Forrás utca mellett emelkedő domboldalon található. Első területét e felekezet részére Demeczky Mihály főbíró hivatali idejében, 1687-ben hasították ki, miután a Szent Erzsébet-székesegyház és a Szent Mihály-kápolna a belvárosi temetőterülettel együtt végleg visszakerült a katolikusok tulajdonába.

Az új sírkertben az evangélikusok fatemplomot építettek; ezt II. Rákóczi Ferenc szabadságharcának idején, a város ostromakor, 1706-ban Rabutin császári hadvezér fölégette. A kuruc kor után a temető területén egy iskola és három fatemplom épült a német, a magyar és a szlovák evangélikus hívek részére. Ezekben a templomokban egészen a Malom utcában lévő mai evangélikus hajléknak az 1816. évi felépítéséig tartottak istentiszteleteket.

A Forrás utcai temető a 18. század hetvenes éveiben már megtelt, ezért azt a megvásárolt szomszédos területtel bővítették. Az evangélikusok régi temetője 1889. május 31-ig, a mai köztemető megnyitásáig volt használatban. Ezután a város engedélyével csupán egyes családi sírboltokban helyezhettek el újabb halottakat. A sírkertben utolsóként Hosztásch Júlia hajadont helyezték végső nyugalomra 1889. május 30-án.

■ NÉMETHI RÓBERT
Forrás: Ujszo.com

A Pohle Roth család kriptakápolnája

Értékmentés Farádon

Évszázados síremlékek maradnak meg az utókor számára

Százötven régi, kidőlt, növényekkel benőtt, indákkal befutott síremléket mentett meg az utókornak Farádon Élő Imre. Kis csapatával az evangélikus temető elhagyott területén dolgoztak napokon keresztül. Az eredmény látványos.

„A farádi evangélikus temetőben nincs földön fekvő sírkő, nincs olvashatatlan emlékmű. Kitarítottuk a környezetet, felújítottuk az évszázados köveket” – jelentette a *Kisalföldnek* Élő Imre. A nyugdíjas férfi évtizedek óta végez értékmentő munkát. Régi terve volt, hogy falujában az evangélikus gyülekezet sírkertjét is rendbe teszi. A kezdeményezéshez keresett társakat, de a munka nagy részét ő végezte el.

A farádi kis csapat tizenöt ledőlt, földbe süllyedt emlékkövet állított vissza. Ha most nem mentik meg ezeket, akkor valószínűleg örökre elvesztek volna. Élő Imre százharmincöt követ megtisztított, lemosott, a betűket olvashatóvá tette. Három sírkövet teljesen felújított, még a betűket is átfestette.

„A temető e régi részében gaz, borostyán, elvadult orgona és bokrok, cserjék hada uralkodott. Csak itt-ott villant elő egy-egy sírkő. Mindig fáj a szívem, ha erre jártam, és dédelgettem a gondolatot, hogy egyszer nekiállok, és rendet teszek. Nem volt kis munka, de sikerült. Köszönöm itt is a segítőknek, annak a tizenkét embernek, akik összesen hatvanöt órát áldoztak e nemes célra. Azoknak a kőfaragómestereknek is hálás vagyok, akik önzetlenül álltak mellém” – összegezte az elmúlt hónapok történéseit Élő Imre. Ő maga egyébként ötvenkilenc órát szánt szabadidejéből az önként vállalt feladatra.

Élő Imre szívügyének tekinti a sírok rendbetételét, és el is végezte a feladatot, amelyhez segítők is akadtak

Februárban ilyen állapotokat láthatott az arra járó a temetőben

A temető ezen területén Farád régi nemesi családjainak tagjai nyugszanak. Leszármazottaik ma is a faluban élnek, egy családkutatás könnyen kideríthető, hogy a sírok melyik mai familiához tartoznak. Itt talált örök nyugalmat például az 1891-ben hetvenévesen elhunyt nemes Tompos Józsefné nemes Szalay Zsuzsanna, valamint nemes Szilvász Lászlóné nemes Szalay Juliánna, aki 1872-ben hetvenkilenc évesen halt meg. Közös sírba temették el szüleik az első világháborúban életüket vesztett hős fiaikat: a huszonkét évesen az 1917-es ojtói ütközetben elesett Szabó Gyulát és a harctérről betegen hazatért ifj. Szabó Józsefet, aki „szerető szülői karjai között lehelte ki

hősi lelkét” 1918-ban, huszonegy esztendőskorában.

Az Öry, a Gósi, a Czirák, a Kónya, a Simon, a Kiss, a Mikó nevek olvashatók jórészt a további sírokon. Három teljesen felújított Élő Imre. Az egyik Bodáts Pál (1815–1877) evangélikus tanítóé, aki négy évtizeden át oktatta a helyi ifjúságot.

És hogy mi a jutalma Élő Imrének a munkálkodásáért? Azt mondja, az a jó érzés, amely a temetőben körültekintve tölti el. „Nekem jutalom az is, amikor a hozzátartozók megköszönik a munkámat. Volt hozzá erőm, lelkesedésem és kedvem, hát megcsináltam. Aztán odafönt, a nagy elszámoláskor talán majd ez is nyom valamit a latba” – fogalmazta meg gondolatait Élő Imre.

A közösség természetesen örömmel fogadja a temetői kezdeményezést. Szalai Zoltán polgármester úgy véli, az ősök megérdemlik a méltó nyugvóhelyet. „A falu tekintélyes és helyben elismert családjainak emlékeiről van szó. A környezetet eddig is rendezte az önkormányzat, de arra az értékmentő munkára, amit Imre bácsi és barátai elvégeztek, már nem volt kapacitásunk. A falu nevében köszönöm fáradozásukat” – jegyezte meg a polgármester.

■ Cs. Kovács Attila
Forrás: Kisalfold.hu

Argentína utolsó magyar protestáns prédikátorának emlékezete

In memoriam Demes András (1942–2020)

Ez év májusában értesített arról Argentínában élő barátom, Demes Ferenc, hogy elhunyt a testvére, az evangélikus lelkészként szolgáló András. A Demes család egy korábbi helytörténeti könyvem kapcsán került figyelmem középpontjába, és nem utolsósorban Ferenc segítségével vált ismertté számomra egy több száz éves lelkészdinasztia.

„Ameddig csak ellátok a családfán, apám és anyám ágán, mindenütt csak papokat, kálvinista prédikátorokat találok. Az volt édesapám, Demes Péter, a nagyapám (szintén Péter) és a dédnagyapám, Demes Mózes is. A nemességet is egy prédikátor érdemeiért adta Bethlen Gábor a Demeseknek. Feleségem is papsaládból származott. Apósomról, a kisboroszlói papról tán ma is mesélnek Háromszékben. Ő élete végén megvakult, de hívei nem engedték nyugdíjba. Még öt évig vakon prédikált” – Demes András nagyapja, Demes Péter nyilatkozta ezt az ötvenes években Buenos Airesben.

Demes Péter 1948-ben egyedül érkezett Argentínába, mivel a felesége már elhunyt, de gyermeke, Béla már egy évvel korábban kiutazott a feleségével és az akkor ötéves Andrással. Kérkezése után Demes Péter rögvest bekapcsolódott a helyi magyarok egyházi életébe, és 1949 áprilisában megalapította a Magyar Evangélikus és Református Közös Gyülekezetet. Ez a közösség lett az alapja a ma is működő Argentínai Magyar Evangéliumi Református Keresztény Egyháznak és a Krisztus Keresztje Evangélikus Gyülekezetnek. A negyvenes–ötvenes években menekültek számára nagyon fontos volt a hit megtartó ereje, valamint az egymással és a lelkipásztorral való rendszeres találkozás. Demes Péter életének az utolsó napjáig, nyolcvanhat éves koráig szolgált az ország fővárosában. Bár gyermeke nem, de unokája folytatta az egyházi szolgálatot.

Demes András (1942–2020) már Argentínában tanult, ott végezte a teológiát. Ő evangélikus lelkészként szolgált fél évszázadon át az Urat Argentína különböző városaiban – magyarul és spanyolul. A legtöbb időt – életének utolsó szakaszát – Olavariában töltötte. Több mint harminc

éven keresztül innen utazott rendszeresen (havonta legalább egyszer) busszal a mintegy háromszázötven kilométerre fekvő Buenos Airesbe. A szombat délután Olavariában tartott istentisztelet után indult, másnap, pontosan 11 órakor megtartotta a magyar istentiszteletet a Buenos Aires-i magyar evangélikus templomban. Délután ellátogatott a magyar öregotthonba, és kora este megint buszra szállt, hogy hazatérjen argentin gyülekezetéhez.

A főváros Belgrano negyedében működő Krisztus Keresztje Magyar Evangélikus Gyülekezetet 2017-ben felkereste a Magyarországi Evangélikus Egyház elnökpüspöke. Fabiny Tamás – a többi között – így írt ottani útjáról az *Evangélikus Élet* 2017. április 16-i számában: „Bár másfél órával az istentisztelet kezdete előtt érkezünk, nem mi vagyunk az elsők. Bent

a templomban éppen a liturgikus lapokat rakja szét a padokon egy papi inges férfiú, Demes András. Ő éjjel fél kettőkor érkezett a városba, miután háromszázötven kilométert buszozott a Buenos Aires tartomány közepén található Olavarría városából, ahol egy spanyol nyelvű gyülekezetet gondoz. A karzaton kialakított alkalmi szálláshelyen aludt. Ötévesen került el Magyarországról, azóta nem járt otthon. Teológiát már Buenos Airesben tanult. Nem csoda, hogy a magyar nyelvű szolgálat okoz némi nehézséget neki, ám

A Krisztus Keresztje Magyar Evangélikus Gyülekezetet 2017-ben felkereste Fabiny Tamás, a Magyarországi Evangélikus Egyház elnök-püspöke – jobbján Demes András

havonta egyszer odaadó hűséggel tart itt istentiszteletet. Ilyenkor nemcsak prédikál, hanem harmóniumon az éneket is kíséri, ahogy sok hazai szórványlelkész is teszi. Felajánlom, hogy majd küldök neki imádságos- és prédikációsköteteket, magyar nyelvű teológiai irodalmat.”

Szintén megemlíti Demes Andrászt Gáncs Tamás, aki 2018. október 13–16. között volt a gyülekezet vendége. A Kelenföldi Evangélikus Egyházközség igazgató lelkésze igehirdetésekkel szolgált vasárnapi istentiszteleteken, amelyeken Demes András a liturgiát végezte.

Demes András támogatta a szintén nagyapja, Demes Péter által alapított Argentínai Magyar Evangéliumi Református Keresztyén Egyház hitéletét is. A gyülekezet ugyancsak Buenos Airesben működik, szintén a Belgrano negyedben, nem messze az evangélikusokétól. Csendes, kertvárosias környezetben található az eredeti templomuk, sajnos azonban ezt em tudták fenntartani, ezért eladták, és egy családi házat alakítottak át a célra az északi zónában, Olivosban. Ez pár lépésre van a Hungária Egyesületnek, a ma legnagyobb, aktívan működő magyar közösségnek a székhelyétől, amelyben komoly szervező feladatokat lát el Andrásnak a gyászhiért közlő testvére, Ferenc.

Az Argentínában élő magyar hívők helyzete tovább romlott Demes András halálával. Rajta kívül már vagy tíz éve nem volt Argentínában magyarul beszélő pap – sem katolikus, sem református. Amikor egy kis ideje akadt, Demes András személyesen meglátogatott minden magyart Buenos Airesben, akiről tudta, hogy vágyik Istenre, de nem tud elmenni a templomba. Tette ezt minden felekezeti megkülönböztetés nélkül.

A Buenos Aires-i egyházak tehát magyar pap nélkül maradtak: a katolikus testvérek csak évenként vagy még ritkábban tudnak részt venni magyar katolikus pap által tartott misén. A reformátusok – egyszer egy évben, a reformáció ünnepével kezdve – magyarhoni segítséget kapnak. Ilyenkor kiutazik hozzájuk Écsi Gyöngyi lelkész: egy hónapig ott lakik a református házban, így négy-öt héten keresztül minden vasárnap van magyar istentisztelet, amelyre mindenki elmegy, felekezeti hovatartozástól függetlenül.

Az evangélikus felekezet magyar ajkú hívei – Demes András halálával – árvák maradtak.

A sorokat lejegyezte: ÚJSZÁLLÁSI RÁCZ LAJOS

Elhunyt „a Szepesség professzora”

A Szepesség és a szepességi német egyház- és kultúrtörténet egyik legnagyobb szakértője, Ivan Chalupcký történész, levéltáros június 12-én hunyt el szeretett városában, Lőcsén.

Abban a szepességi városkában született 1932. március 16-án „cipser deutsch” [szepességi szász – a szerk.] családban, amelyet magyarul Igló (régebben Szepesújhely vagy Szepesújfalú), szlovákul Spišská Nová Ves (a köznyelvben gyakran Igló), németül Zipsler Neudorf néven jegyeznek a különböző anyakönyvek. A későbbi professzor gyermekkorától beszélte a magyar és a szlovák nyelvet is. Tanulmányait a késmárki evangélikus gimnáziumban kezdte, majd Theissholzbán, szlovák iskolában folytatta.

Ivan Chalupcký oktatott a szepes-káptalani Ján Vojtaššák papi szeminariumban is, és elnöke volt az általa alapított Szepesi Történeti Társaságnak. A térség múltját és jelenét szintén több könyvben feldolgozó Ernst Hochberg, aki jól ismerte őt, azt írja róla, hogy sok megpróbáltatás ellenére is hívő ember tudott maradni.

Aki ma a cipsereket és a Szepességet kutatja, az nem hagyhatja figyelmen kívül Chalupckýnek az e témában megjelent tanulmányait, előadásait és

A háború után Ivan Chalupckýt sok megpróbáltatás érte: az érettségi előtt kizárták az iskolából, és kényszermunkára kötelezték. 1955-ben engedélyezték számára, hogy leérettségizen. Sikertelenül elhelyezkednie a Lőcsei Levéltárban, amely akkor a Kassai Állami Levéltár fiiláljaként működött. Munka mellett végezte egyetemi tanulmányait – történelem–levéltár szakon – Pozsonyban, a Comenius Egyetemen. A „prágai tavasz” időszakában kapta meg igazgatói kinevezését az akkor már önálló Lőcsei Állami Levéltárba. A politikai visszarendeződés következtével eltávolították ugyan az intézmény éléről, miután azonban szaktudását nem tudták nélkülözni, dolgozni továbbra is ott dolgozhatott. Az 1989-es „bársonyos forradalom” után rehabilitálták, és újra a Lőcsei Állami Levéltár igazgatója lett.

könyveit. Egyik fő kutatási területe volt a lőcsei Szent Jakab-templom híres faszobrászának, Pál mesternek az élete és munkássága. (A 15–16. század fordulóján több szepességi és szlovák templomban is alkotó mester emlékéét Lőcsén immár a Chalupcký által létrehozott múzeum is őrzi.)

Chalupcký professzor kapcsolatban állt a Dr. Genersich Antal Alapítvánnyal is, amelyet 1991-ben Budapesten hoztak létre a hajdani evangélikus orvos emlékének ápolására; emellett sok segítséget nyújtott a Szepességből elszármazott Genersichekkel kapcsolatos konferenciákhoz.

■ KRISZTA EDINA

A szerző a Dr. Genersich Antal Alapítvány önkéntes segítője

Virtuális ökumenikus világtalálkozó

Az Egyházak Világtanácsának megbízott főtitkára, Ioan Saucu valamennyi tagegyházhoz és együttműködő szervezethez eljuttatta meghívását az augusztus 12-i nemzetközi ifjúsági nap alkalmából tervezett virtuális ökumenikus világtalálkozóra. A szervezet egyben egy segédletet is megjelentetett, amelynek célja, hogy az egyházak ifjúsági misszióját és a fiatalok képzését, tanítványosságát támogassa.

A szervezet egyben arra buzdítja a globális keresztyén közösséget, hogy gazdagítsa a találkozót hozzájárulásával: művészeti alkotásokkal, videóüzenetekkel, fényképekkel, énekekkel, tánccal és bármiféle kreatív ötlettel.

„Korábbi rendezvényeink alkalmával már megtapasztaltuk, hogy bármilyen kritikus kérdéssel foglalkoztunk is, legyen az a klímaváltozás, nemi vagy faji egyenlőség, a fiatalok nem csupán a jövő egyházaként vagy jövőbeli egyházi vezetőként jöttek számításba. Nem is tekinthetünk rájuk csupán olyan emberekként, akinek a sajátos szükségleteire kell választ adnunk – fo-

galmaz levelében a főtitkár. – Ehelyett már most az egyházi közösségeink, az egész ökumenikus közösség, és a világ jobbítására tett erőfeszítéseink teljes jogú partnerei, sőt, katalizátorai.”

Az Egyházak Világtanácsa által közzétett eszköztár ez évben a fiatalok mentális egészségére összpontosít, ami az Egészségügyi Világszervezet meghatározása szerint „a jóllét olyan foka, amelyen az egyén megvalósítja képességeit, meg tud küzdeni az élet mindennapos nehézségeivel, eredménnyel és gyümölcsözően képes dolgozni, valamint hozzá tud járulni saját közösségéhez”. Ehhez kíván segítséget nyújtani a húszoldalas kiadvány a fiatalok mentális egészségét meghatározó befolyásoló témák mentén, mint az industrializáció és foglalkoztatás; generációk közötti konfliktus; kulturális elvárások; klímaváltozás; új koronavírus-járvány; migráció és menekültkrízis. (A kiadvány az EVT honlapjáról is letölthető.)

Forrás: Oikoumene.org / Reformatus.hu

ORATIO OECUMENICA

Urunk, Istenünk! Kérünk, hallgasd meg néped, amikor eléd áll, hogy könyörgésével szólítsd meg téged.

Hálát adunk neked, Urunk, hogy gyermekeiddé fogadtál bennünket, és küldetést adtál nekünk arra, hogy rólad tanúskodjunk. Add, Urunk, hogy küldetésünket komolyan vegyük, és hirdessük hatalmas tetteidet családjunkban, környezetünkben és mindig mindenütt, ha alkalmat találunk rá. Add, Urunk, hogy tanúskodásunk ne megszokott és sematikus legyen, hanem megtaláljuk leleményesen azt, ahogyan ott és akkor tanúskodnunk kell.

Hálát adunk neked, Urunk, amiért mindenkor hűséges vagy hozzánk, és nem bűneinket nézed, hanem szeretetteddel és kegyelmeddel fordulsz felénk. Add, hogy kiválasztottságunk ne tegyen bennünket elbizakodottá, sem ítélkezővé mások felett, sem bűneink súlyának jelentéktelenné tételére ne késztesse. Add, Urunk, hogy mi is hűségesek tudjunk maradni hozzád, és a tőled tanult hűséggel legyünk képesek kitartóan segíteni mindazoknak, akik gyámolításunkra szorulnak.

Hálát adunk neked, Urunk, hogy törvényeiddel kormányzol a világot, és gondját viseled. Add, hogy minél többen figyeljenek akaratodra, és elfogadják azokat a törvényeket, amelyeket te alkottál, és amelyek az ember javát szolgálják. Add, Urunk, hogy az akaratoddal ellenséges emberek ne árthassanak népednek, óvj meg bennünket a világban elharapódzó és igédtől idegen ideológiáktól.

Hálát adunk neked, Urunk, hogy megerősítesz bennünket mindig újra az örök élet reménységében. Add, hogy míg e világban élünk, igéden tájékozódjunk, abból merítsünk vigaszt, erőt, állhatatosságot. Add, Urunk, hogy szárnyad árnyékában mindig védeltséget találjunk.

Urunk, Istenünk! Hallgasd meg könyörgésünket Jézus Krisztus, a mi Urunk és Megváltónk által. Ámen.

Evangelikus Élet

A Magyarországi Evangélikus Egyház lapja

Megjelenik kéthetente

- E-mail: evelet@lutheran.hu
- EvÉlet online: www.evangelikuselet.hu
- Hirdetésfelvétel: hirdetes@evelet.hu
- Előfizetés: kiado@lutheran.hu
- Szerkesztőség: 1085 Budapest, Üllői út 24. Tel.: 06-20/824-5519. Szerkesztőségi titkár (hirdetési ügyek referense): BALLA MÁRIA (maria.balla@lutheran.hu)
- Megbízott felelős szerkesztő: KÉZDI BEÁTA (beata.kezdi@lutheran.hu)
- Hírszerkesztő: T. PINTÉR KÁROLY (karoly.pinter@lutheran.hu)
- Olvasószerkesztő: DOBSONYI SÁNDOR (sandor.dobsonyi@lutheran.hu)
- Korrektor: MÁTÉ TÓTH ZSUZSANNA (matetot@gmail.com)
- Tervezőszerkesztő: SZABÓ DÁVID KÁROLY (david.szabo@lutheran.hu)
- Rovatvezetők: BALLA MÁRIA – Oratio oecumenica (maria.balla@lutheran.hu), SZABÓNÉ MÁTRAI MARIANNA – A vasárnap igéje (mariann.matrai@lutheran.hu),

FÜLLER TÍMEA – Gyermekeknek

(f.timea.71@gmail.com),

TAMÁSY TAMÁS – Új nap – új kegyelem

(tamytam@t-online.hu),

DR. ECSEDI ZSUZSA – Cantate

(ezsu@lutheran.hu),

STIFNER-KÖHÁTI DOROTTYA – Tallózó

(evtallozo@gmail.com)

- Kiadja a Luther Kiadó (kiado@lutheran.hu),

1085 Budapest, Üllői út 24.

Tel.: 06-1/317-5478, 06-20/824-5518

- Felelős kiadó: ANTAL BÁLINT, a Luther Kiadó igazgatója (balint.antal@lutheran.hu)
- Nyomdai előállítás: *MondAt Kft.* (2600 Vác, Nádás utca 2.) • www.mondat.hu Felelős vezető: NAGY LÁSZLÓ
- Árusítja a kiadó.
- Terjeszti a Magyar Posta Zrt. Terjesztési ügyekben reklamáció a Magyar Posta Zrt. Hírlapüzletág telefonszámán: 06-1/767-8262 és a Luther Kiadónál.
- INDEX 25 211, ISSN 0133-1302
- Előfizethető közvetlenül a kiadónál (bankszámlaszám: 10918001-00000058-01930000) vagy postautalványon. Az előfizetési díj belföldön (illetve Románia és Szlovákia területén) negyedévre 3900 Ft, fél évre 7800 Ft, egy évre 15 600 Ft, más európai országba egy évre 52 500 Ft (167 euró), egyéb külföldi országba egy évre 61 400 Ft (195 euró). Csak a minden hónap 15-ig beérkező lemondásokat tudjuk az azt követő hónap elsejével regisztrálni, ellenkező esetben még egy hónapig jár az újság.
- Beküldött kéziratokat nem őrünk meg és nem küldünk vissza.
- Címlapfotó: MAGYARI MÁRTON

Szentháromság ünnepe utáni 9. vasárnap

2Thessz 3,1–5

A hit mindenkié!

„Az anya így szól: Még nőned kellene!
Az apa úgy véli: Erősebb is lehetnél!
A tanár megállapítja: Gyenge a fejed!
A pap dorgál: Romlott vagy!
A barátok nevetnek: Megint vesztettél!
A főnököd kijelenti: Alkalmatlan vagy!
A mester legyint: A többiek jobbak nálad!
Az őrmester kiabál: Nincs tartásod!
Isten így szól: Hasonmásom vagy...”

(Hézszer Gábor: Kötőjeles történetek)

Pál ezt mondja: A hit nem mindenkié! S ez megremít, bizonytalanná tesz, kirekeszt. Persze értem én... a tévtanítók a páli gyülekezetben. De lehet a hitet birtokolni? Lehet csak a tiéd, az egyházé vagy az enyém? A hit sokkal több: ajándék Istentől, tapasztalat Istentről. Mert a hit, a bizalom ilyen, győzelmet, meggyőződést is jelent, az Isten győz bennem s általam.

Az ember spirituális lény, te is, és én is, teremttségünknel fogva nyitottak vagyunk a nálunk nagyobbra, többre. Ez pedig független felekezeti vagy vallási hovatartozásunktól. A hit tapasztalásban és lehetőségében megélhetem az Isten szeretetből fakadó döntését felém, mellettem. Ez egy szeretetből fakadó igen.

A hit egyetemes. De azt is el kell fogadnom, hogy nem mindenki lesz hívővé. Akkor lehet mindnyájunké a hit tapasztalata, ha hisszük, hogy amikor Isten elfogad, akkor ez segítség nekünk a lelki növekedésben is. Mert ha nem fogadnak el, vagy amiben nem fogadnak el, az nem segíti a fejlődésemet. Ha teszel valamit, ami nekem nem tetszik, s ezt megmondom, de szeretetből teszem, vagy legalábbis próbállak elfogadni, akkor ott történik valami: gyógyulás, hit.

Vajon tudok-e úgy élni, hogy a másik ember átélje, bízhat bennem? – kérdezi Carl Rogers [amerikai pszichológus, 1902–1987 – a szerk.]. Vajon tudok-e úgy élni, hogy a másik ember átélheti velem s általam, hogy bízhat Istenben? Ez az Úr igéje terjedésének egyik gyülekezeti, közösségi aspektusa. Sokszor tapasztaljuk: annyira aggódunk emberek üdvösségéért, hogy elkezdjük erőszakkal irányítani őket az általunk üdvösségüknek tartott út felé. Ha tetszik, ha nem, ezen kell járnod! Ez a te utad!

Vajon meg tudok-e szabadulni a leegyszerűsítő mondataimtól és az azok adta álbékétől? Nagyon sokszor azzal erősítem meg magamat, hogy tanácsot adok. Olyan helyzeteket alakítok ki, amelyekben te vagy a „hitetlen”, és én vagyok a „hívő”, és te jössz hozzám tanácsot kérni. Az énünket nagyon megerősítő

dolog lehet az, hogy tanácsokat osztogatunk vagy kategóriákba sorolunk, de nem erősíti meg a másik embert, mert a tanács eltanácsolható. Annyira ragaszkodom az elképzelésemhez, hogy te mint kereső ember nem is számítasz!

KÉPUNK ILLOSZTRÁCIÓ

Megszabadulni vagy megszabadítani? Gondoljunk csak bele, milyen sokat adhatna a közösségeinknek és a személyes hitünknek is, ha nem „megszabadulni” akarnánk az „elvetemült és gonosz emberektől”, hanem támogató jelenlétünkkel, nyitott, befogadó közösségeinkkel azért imádkoznánk, hogy „megszabadult” emberré váljanak! Mert a kijelölt szakaszban szereplő görög ige nemcsak azt jelenti, hogy „megszabadít, megment”, hanem azt is jelenti, hogy valakit „elhúzni a veszélytől”.

Nem a veszély elől elhúzódó emberré kell válnunk, hanem olyanokká, akik közel vannak azokhoz, akik veszélyeztetettek, és el tudjuk húzni őket Jézushoz. Oda, Isten közelségébe. Mert Isten így szól: Hasonmásom vagy.

■ CZÖNDÖR ISTVÁN

Imádkozunk! Uram! Azért imádkozom, hogy a hitem mások számára is elérhetővé váljon, és rajta keresztül közel engedjem az embereket magamhoz, s így eljussunk hozzád. Taníts megosztani a reménységemet, mint egy falat kenyeret. Oly könnyen kimondom, hogy „te hiszel, te pedig nem”, és ezzel falakat építek. Nyisd meg a szívemet arra, hogy ne csupán parancsokat teljesítsek, hanem szabadddá váljak a döntésekre. Köszönöm, hogy megajándékozol a hittel, amely életem meghatározó élménye lehet. Uram, irányítsd a szívemet, de úgy, mint aki mellettem és velem együtt vándorolsz. Ámen.

Új nap – új kegyelem

Vasárnap (augusztus 9.) *Áldott az Isten, a mi Urunk Jézus Krisztus Atyja, aki megáldott minket mennyei világának minden lelki áldásával Krisztusban.* Ef 1,3 (Zsolt 105,40–42; Mt 13,44–46; Fil 3,[4b–6]7–14; Zsolt 141) Bármi jó, ami ezen a világon történik, Isten áldásával lehetséges. Ő ajándékozza meg földi életünket, hogy legyen értelme munkánknak, igyekezetünknek. De ennél tovább is szeretne vezetni minket, hogy mennyei világába belássunk, sőt otthon érezzük magunkat nála. Urunk Jézus Krisztus által van szabad utunk az isteni, atyai szeretethez. Istent áldani és neki megköszönni mindent: ez a mi legfőbb feladatunk az életben. Boldoggá tesz bennünket, ha áldhatjuk az Úr nevét.

Hétfő (augusztus 10.) *Gedeon így válaszolt nekik: Én nem uralkodom rajtatok... Az Úr uralkodjék rajtatok!* Bír 8,23 (2Kor 10,18; 1Kir 3,16–28; Mk 6,1–6) Milyen könnyen kísértésbe vihetik az embert a maga sikerei, jó eredményei! Hát még ha a többiek is biztatják, és lovat adnak alá! Gedeonnak azonban helyén volt az esze és a szíve. Egyedül Istené a dicsőség és a hatalom, ő uralkodik minden ember felett. Legyen kellő alázat bennünk, hogy senki se gondolja többnek magát, mint amire Isten rendelte. Nem kell félni: az Úr uralkodik! Az ő kezében mindnyájan biztonságban lehetünk. Amint Gedeon tapasztalta, hogy a győzelemhez nem volt szüksége semmilyen fegyverre, mert az Úr harcolt érte és helyette, ugyanúgy mi is átélhetjük: vele mindig győzhetünk!

Kedd (augusztus 11.) *Örüljétek az Úrban mindenkor! Ismét mondom: örüljétek!* Fil 4,4 (Zsolt 68,4; Ef 5,15–20; Mk 6,7–13) Különleges eseményeknek szoktunk örülni, de ilyenek nem mindig adódnak. Akik az Úrban bíznak, és az ő oltalma alatt érzik magukat, azok mindenkor megtalálják az öröm forrását. A legnehezebb helyzetekben is van okunk öröme, hiszen van kibekapaszkodnunk! Közel van hozzánk az Úr, nem hagy el minket. Biztatás nélkül is merjünk örülni! Az öröm megszépíti a lelket és az arcot is, és mosolyt fakaszt még a bánatos emberek arcán is. Az Úrban való öröm egy teljesen új világba ad bepillantást.

Szerda (augusztus 12.) *Nézz nyitott szemmel a te szolgálódnak és népednek, Izráelnek a könyörgésére; hallgasd meg őket, valahányszor hozzád kiáltanak!* 1Kir 8,52 (Jn 14,14; 1Kor 10,23–31; Mk 6,14–29) Nagyon szeretem Salamon templomszentelési imádságát. Gondolatban bejárja az összes lehetőséget, amikor meg lehet szólítani az Urat. Csodálatos bizonyosság az, hogy az Úr meghallgatja imádságainkat. Kérhetjük őt egyénileg és közösen is: mi felé fordulunk, és ő nem fordul el tőlünk. Fontosak

vagyunk számára: úgy tekint ránk, mint gyermekeire. Bárcsak tudnánk hazánkért és népünkért is imádkozni, nem csak saját magunkért és szeretteinkért! Bárcsak ott lenne a hálaadás, dicséret is imádságainkban, nemcsak a kérések! Bárcsak alázatosan tudnánk kérni bűneinkre és mulasztásainkra is a bocsánatot! Az Úr képes arra, hogy nyitott szemmel lásson bennünket. Ő ismer minket, és még nyelvünkön sincs a szó, ő már tudja, mit szeretnénk kérni tőle.

Csütörtök (augusztus 13.) *Az ő sebei árán gyógyultunk meg.* Ézs 53,5b (Jn 11,51–52; 1Kor 9,16–23; Mk 6,30–44) Nincs mivel dicsekednünk! Testünk, lelkünk egészsége egyaránt az Úrtól van. Egyedül Jézus Krisztus által van bűneinkre bocsánat, sebeinkre gyógyír. Az Úr Szolgája, akit Ézsaiás megjövendölt, mindannyiunk számára tökéletes gyógyulást hozott. Nem elfordítani kell róla a tekintetünket, hanem ránézni, benne reménykedni. Ő engedelmes volt mindhaláláig, hogy mi megszabadulhassunk a bűntől, a haláltól és az ördög hatalmától. Az így elnyert gyógyulás itt a földön és egykor Isten országában örök békességet jelent.

Péntek (augusztus 14.) *Jézus ekkor megkérdezte a tizenkettőtől: Vajon ti is el akartok menni? Simon Péter így felelt: Uram, kihez mennénk? Örök élet beszéde van nálad. És mi hisszük és tudjuk, hogy te vagy az Istennek Szentje.* Jn 6,67–69 (Zsolt 73,25; Jer 1,11–19; Mk 6,45–56) Bárcsak mindig tudnánk, hol a helyünk! Senki más nem adhat nekünk örök életet, egyedül Jézus. Földi életünkben is tőle kapjuk a boldogságot, békességet és a mindennapi útmutatást. Előfordul, hogy megrendül a hitünk, de tudjuk és hisszük, hogy nála nélkül semmit sem cselekedhetnénk. Jézus észreveszi rajtunk is, ha esetleg el akarnánk őt hagyni, ha mást próbálnánk keresni helyette, de rá kell döb-bennünk: nincs más!

Szombat (augusztus 15.) *Azokat választotta ki Isten, akik a világ szemében nem előkelők, sőt lenézettek...* 1Kor 1,28 (Zak 7,10; Lk 12,42–48; Mk 7,1–15) Amikor mi válogatunk, akkor az ügyeseket, okosokat, gazdagokat, befolyásosakat, jó megjelenésűeket választjuk inkább, nem a „silányokat”. Isten megszegyenít bennünket. Ő nem azt nézi, ami a szeme előtt van, hanem ami a szívben van. A világi csillogás helyett a lenézettek ruházza fel olyan tulajdonságokkal, amelyekkel meg lehet szépíteni az életet, és el lehet nyerni az örök életet is. A gyengéken, a gyermekeken, az elesetteken, a betegeken keresztül szerez nevének dicséretet az Úr. Áldott legyen az ő neve örökkön örökké! Ámen.

■ KOSKAI ERZSÉBET

Kövessen bennünket a Facebookon is: facebook.com/evangelikus
Magyarországi Evangélikus Egyház – Életközelen vagyunk

A KötőSzó blogot lutheránusok
– újságírók, lelkészek, teológusok és civilek – írják:
nem csak evangélikusoknak.

KÖTŐSZÓ

A világ lutheránus szemmel

kotoszo.blog.hu

c r e d o

evangélikus folyóirat | XXVI. évfolyam, 2020/2.

A **Credo 2020/2.**, Trianon-tematikájú száma ahhoz kíván némi támpontot nyújtani, hogy mind többet tudjunk meg nemcsak a számunkra gyászosan végződő béketárgyalásokról, hanem azokról a történelmi körülményekről is, amelyek ide vezettek.

MEGRENDELHETŐ A BOLT.LUTHERKIADO.HU OLDALON.

Evangélikus könyvesbolt: 1085 Budapest, Üllői út 24.

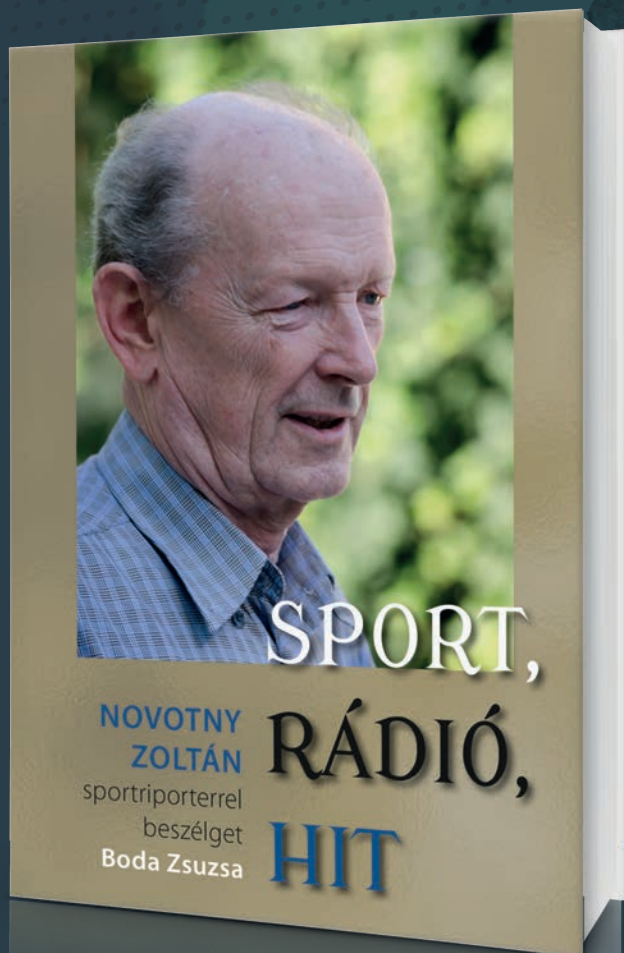
Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9–17 óra között.

bolt.lutherkiado.hu • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518

Levelezési címünk: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.

A LUTHER KIADÓ ÚJDONSÁGA

3200 Ft

13 nyári olimpia,
több ezer sport-
közvetítés,
páratlan életút.

KÖNYVEINK MEGRENDELHETŐK A BOLT.LUTHERKIADO.HU OLDALON.

Evangélikus könyvesbolt: 1085 Budapest, Üllői út 24.
Nyitvatartás: hétfőtől péntekig 9–17 óra között.
bolt.lutherkiado.hu • kiado@lutheran.hu • +36 1 411 0385 • +36 20 824 5518
Levezési címünk: Luther Kiadó, 1085 Budapest, Üllői út 24.